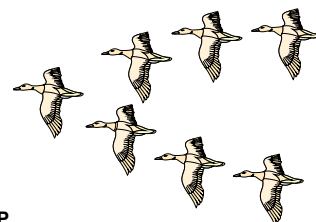

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 50, APRIL 2024

Inhoud

Vooraf.....	3
De vogelwerkgroep van het Hoeksche Waards Landschap – een terugblik.....	4
Nieuwjaarsexcursie 2024 – IJsdikers, een regenboog en de Heerenkeet.....	9
Waarnemingen van schaarse en zeldzame vogelsoorten in de Hoeksche Waard in 2023.....	12
Verslag BMP Esscheplaat 2023	19
Wintertalingen in blik.....	23
Waterpiepers in de Hoeksche Waard	26
Waterpiepers op de slaappleats in het Oudeland van Strijen in de winters 2014/2015 - 2018/2019	31
Spijtig.....	39
Vier vogelaars aan het woord	41
BPM-plot Groote Gat en omstreken 2023 (plotnummer 0148).....	48
Dwergganzenzeizoen 2023-2024	52
Les Oies naine.....	53
Verslag excursie Brabant/Limburg, 10 maart 2024.....	55
40 jaar roofvogels tellen in de winter	57
Verslag oeverzwaluwenproject Hoeksche Waard 2023.....	59
Onderzoek nestsucces en kuikenoverleving bij weidevogels	60
Vogels op de nieuwe eurobiljetten?	62
Slechtvalken in Zuid-Holland in 2023	63

Bijlagen

- ❖ Bijlage 1: Aantal broedparen/territoria in het BMP-plot Groote Gat e.o. (plotnr. 0148) in het tijdvak 1982-2023.
- ❖ Bijlage 2: Uitkomsten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2024.
- ❖ Bijlage 3: Uitkomsten roofvogeltellingen Hoeksche Waard in de winters 1983-2024.
- ❖ Bijlage 4: Adressenlijst Vogelwerkgroep Hoeksche Waards Landschap.

Vooraf

MARIANNE VAN DER WAAL

Na mijn fietstochtje over de Waleweg door het Oudeland van Strijen, stapte ik bij Gemivara binnen om de gedrukte exemplaren van “In Vogelvlucht” op te halen.

Het eerste waar mijn oog op viel was niet de mooie Europese Kanarie op de voorkant, maar de tekst daaronder:

“NUMMER 49 NOVEMBER 2023”.

Dat wil zeggen dat de volgende uitgave NUMMER 50 zal zijn, een mijlpaal waar we best even bij stil mogen staan. Twee IVV's per jaar betekent dat we al 25 jaar kunnen genieten van ons mooie blad en dat de eerste uitgave nog in de vorige eeuw verschenen is.

Joke Boerlage en Piet Bronder, de initiatiefnemers van het mededelingenblad (zoals het nu nog steeds genoemd wordt op de voorpagina) kunnen trots zijn dat hun geesteskind nog springlevend is. Niet altijd even dik, maar steeds weer vol interessante artikelen en mooie foto's. De eerste 10 jaar waren het Joke en Piet die de kar trokken; Han en Martin Benard namen de volgende 10 jaar voor hun rekening. En nu is het alweer een aantal jaren Bert-Jan die voor ons een gelikte uitgave van IVV verzorgt.

Het zou mooi zijn als ook IVV, net als het Hoekschevaards Landschap, de 50 jaar haalt!

Het zet me ook aan het denken. Wat brengt mensen er eigenlijk toe om vogelaar te worden en veel vrije tijd aan deze gevederde vrienden te spenderen? Om voor dag en dauw op te staan om tellingen te verrichten, soorten te beschermen en daar af en toe over te schrijven in een blad voor gelijkgestemden?

Komt dat voort uit een bepaalde vorm van liefde en bewondering voor schepsels zo anders dan wij? Steeds worden we verrast door de prestaties van beestjes van een paar gram die woestijnen over vliegen, of van nieuwkomers die

na decennia van vervolging en uitroeiing toch hun plek weer weten te vinden in een veranderende wereld?

Voor mijzelf is het een mix van verwondering, hun schoonheid, en meer willen weten van dieren die dicht bij ons leven, maar toch zo anders zijn. Ik ben niet opgegroeid in een gezin waar naar vogels werd gekeken. Oké, eendjes voeren dan, maar daar bleef het bij. Toch heb ik me altijd aangetrokken gevoeld tot vogels en ik ben blij dat ik ooit de stap genomen heb om vogelcursussen te volgen en me aan te sluiten bij de vogelwerkgroep. Ik word er heel gelukkig van als ik de eerste Veldleeuwerik hoor en de Grutto's weer terugkomen van hun winterverblijf. Dat moet toch wel een vorm van liefde zijn

Ik ben benieuwd hoe dat bij anderen is gegaan en daarom vinden jullie in deze IVV de verhalen van een paar vogelaars van het eerste uur én interviews met een paar jonge enthousiastelingen.

Heel veel leesplezier met dit dikke jubileumnummer!

1. Vogelwerkgroepleden in actie tijdens de traditionele nieuwjaarsexcursie naar de Delta. Buitenhaven van Stellendam, januari 2017, fotograaf onbekend.

De vogelwerkgroep van het Hoekschevaards Landschap – een terugblik

JANUS VERKERK

De titel van dit epistel is een terugblik. Dat betekende graven in zowel het geheugen als in oude documenten. En die zijn er gelukkig nog. Na een vergeefse zoektocht in huize Verkerk toverde Cees Mesker een hele order tevoorschijn met stapels notulen en verslagen van ons drie man sterke projectgroepje dat, onder leiding van toenmalig voorzitter Joost Kievit, begin jaren tachtig zeer actief was met het organiseren van cursussen.

Daarbij waren vooral de groencursussen succesvol. Een cursus die algemeen van karakter was en verdieping leverde in zowel biologische, biotische als abiotische zaken. Dat gebeurde steeds samen met de Stichting Hoekschevaards Landschap, want dat was het destijds: een

platform waar cursisten met hun opgedane kennis aan de slag konden.

Aan aanmeldingen was geen gebrek. Er moest bij het geven van zo'n cursus altijd een maximum aantal deelnemers worden gesteld, waarbij de bovengrens soms zelfs op veertig was gesteld. De groencursussen werden gegeven in verschillende dorpen, maar toch vooral in het oosten van de Hoeksche Waard, zoals in 's-Gravendeel, Puttershoek en Klaaswaal. Wat later was de bevriende KNNV-afdeling Hoeksche Waard zo vriendelijk hun door vrijwilligers uit de grond gestampte gebouw - een oude bouwkeet aan de Rijkshaven in Numansdorp - ter beschikking te stellen aan ons clubje. Toen was dat een gouden mogelijkheid.

Vogelcursus

Parallel aan één van deze groencursussen liep een cursus "Wilde planten van de Hoeksche Waard". Dat leverde aan het einde van deze cursus begin 1983 een enthousiaste groep mensen op die dolgraag contact wilden houden en met veldwerk aan de slag gingen.

Dat kunstje wilden we vervolgens graag nog eens doen. Ditmaal met als hoofdthema vogels. In de notulen van ons projectgroepje is daarna letterlijk te lezen: “De vogelcursus gaat in maart 1983 van start. Het doel is, net als bij de plantencursus, een werkgroep uit de grond te stampen. Werving vindt plaats via de nieuwsbrief en kranten met de duidelijke voorwaarde dat er, na het volgen van de cursus, een werkgroep wordt opgericht die zich bezig gaat houden met veldwerk. Er is plaats voor maximaal veertig personen.”

“De vogelcursus gaat in maart 1983 van start. Het doel is, net als bij de plantencursus, een werkgroep uit de grond te stampen.”

Onderwerpen die in deze cursus van een jaar de revue passeerden, waren onder meer: weidevogels, waterwild, vogelzang, vogeltrek, nestkasten en wintervogels. We volgden duidelijk de seizoenen dat jaar. Gastdocenten in dit traject waren onder anderen Marjan de Vos (KNNV-afdeling Hoeksche Waard), Arie Vos, Piet van Geemert, Leen Preesman en Jan van der Lely, van het pas opgezette Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN).

Gastdocent was ook Freek Mayenburg van Sovon, toen nog Stichting Ornithologisch Veld Onderzoek Nederland. Zijn thema die avond: “Inventarisatie van vogels en verslaglegging”. Freek suggereerde om aan het einde van de cursus aan de slag te gaan met een aantal door Sovon uitgezette landelijke projecten. Denk hierbij aan de Punt Transect Tellingen (PTT) en het Broedvogel Monitoring Project (BMP).

Op 19 maart 1984 eindigde de cursus met een vogelquiz door Janus Verkerk en de installatie van de werkgroep door Joost Kievit. Het werkgebied, zo werd die avond bepaald, was de Hoeksche Waard en Tiengemetten.

De door Sovon uitgezette projecten bleken een gouden greep. Ze fungeerden als basis en bindmiddel voor de kersverse werkgroep. Maar behalve voor Sovon lag er ook voor onze stichting heel veel werk.

Vogelaars

Al voordat de vogelwerkgroep startte was een aantal vogelaars actief in ons gebied. Niet gebonden aan HWL of vogelwerkgroep inventariseerde Gert Huijzers al op de Korendijkse slikken, en reeds lang daarvoor telde de nestor van het vogelen in de Hoeksche Waard, Gerard Ouweneel, al vanaf de jaren zestig op de voor ons niet toegankelijke Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen.

Leen Preesman was al jarenlang actief langs de Oude Maas met als speerpunten de twee laatst overgebleven grasgorzen langs zoetwatergetijderivier de Oude Maas. Er lagen ooit veertien van deze pareltjes langs de Oude Maas, die vrijwel allemaal werden volgespoten met Rotterdams havenslib. Onder leiding van Leen en met steun van Staatsbosbeheer werden deze laatste twee grasgorzen geïnventariseerd op broedvogels. Dat leidde tot belangrijke rapporten, die als basis fungeerden voor de definitieve bescherming van deze gebieden.

Ook binnen de KNNV-afdeling Hoeksche Waard was een vogelend vriendenclubje actief. Piet van Geemert, Marjan de Vos, Jaap Vollaart, Arie van Geemert, Renee en Marjan de Ouden, Jan en Grieta Groen waren tellers van het eerste uur op de Hellegatsplaten, een gebied dat in die periode een transitie van getijdengebied naar stilstaand water onderging.

Het was ook de periode dat botulisme de kop op stak. Een van de acties van onder andere dit groepje was het rapen van botulismeslachtoffers op de Ventjagersplaten. Dit om verdere verspreiding van dit virus tegen te gaan. Eén en ander werd beloond met een oergezellig vogelweekend in een huisje op de Schelphoek. De meesten van dat groepje zouden, na opheffing van de KNNV-afdeling Hoeksche Waard, nog jaren actief blijven als “Werkgroep Zuid” van de vogelwerkgroep.

Want door aanwas van diverse kanten groeide ons vogelwerkgroepje zodanig dat werd besloten een verdeling te maken in vier gewesten: Noord, Oost, West en Zuid. Elk groepje had een eigen coördinator om zijn of haar clubje bij elkaar te houden. Het cement om werkgroepleden en losse vogelaars contact te laten houden werden de twee contactavonden en de voortzetting van de januari-excursie door de delta, ooit opgezet door de inmiddels opgeheven afdeling van de KNNV.

Serieuze club

Belangrijke voor ons destijds nog redelijk onervaren groepje vogelaars, was de inbreng en steun van vogelaars die hun sporen allang hadden verdiend in de vogelwereld. Zo was daar Henk van der Lee, toen voorzitter van de landelijk Club van Vogelkundigen, “de Club” voor insiders. Een in onze ogen zeer elitair gezelschap van de meest vooraanstaande landelijke vogelaars, waar nog gewerkt werd met een ballotagecommissie. Maar Henk was daarnaast huisarts in Numansdorp én voorzitter van het HWL. Hij schoof dan ook altijd aan bij onze bijeenkomsten.

Eenzelfde steun kregen we van Gerard Ouweneel, wereldvogelaar en gevierd publicist, maar vooral mensenmens, die altijd te vinden was en is op onze bijeenkomsten. Zonder het misschien zelf te beseffen vervulden ze een voortrekkersrol. We werden kennelijk serieus genomen en zo schoven meer en meer mensen aan.

Andere vogelaars van het eerste uur, die het “vak” via de vogelwerkgroep hadden aangeleerd en toepasten, waren onder anderen Arie en wat later zijn broer Leen van der Linden. Vanaf 1988 gingen zij aan de slag als wintertellers in het Oudeland van Strijen. In hun verslag van de honderdste(!) jubileumtelling valt te lezen dat ze voor het eerst meer dan 25.000 stuks vogels in één telling konden noteren, en als klap op de vuurpijl hun eerste zeearend voor het Oudeland. Een cadeautje voor die feestdag.

Fred de Grunt werd zeer actief rond Mijnsheerenland en zette zelf een cursus

vogelskijken op, hetgeen nogal wat jonge vogelaars opleverde voor de werkgroep. Sjoerd Reinstra en Freek Sturruus waren vogelaars van het eerste uur aan de noordrand van de Hoeksche Waard. Frank van Gessele ontwikkelde in 1987 een Hoeksche Waard-breed netwerk dat zich bezig hield met de inventarisatie van Huiszwaluwen. Dat wordt nu gecoördineerd door Joke Boerlage en is één van de langst lopende inventarisatieprojecten van de werkgroep.

In hun verslag van de honderdste(!) jubileumtelling valt te lezen dat ze voor het eerst meer dan 25.000 stuks vogels in één telling konden noteren.

Cees Mesker had vanaf 1983 jarenlang een BMP-plot Groot Koninkrijk, met destijds tot veertig paren Grutto's. Rob Burgmans hielp Gert Huijzers met broedvogels tellen op de Korendijkse Slikken en was veel te vinden op Tiengemeten. Dat resulteerde in 1992 in een vaste aanstelling als maandelijks teller van geheel Tiengemeten. Hij telt daar nog tot op de dag van vandaag.

Vogels van de Hoeksche Waard

Via Leen Preesman kregen we contact met een zeer jonge Rob Strucker, aanstormend vogelaar en wetenschapper. Het leverde midden jaren tachtig een projectgroepje “Oude Maas” op, waarbij ook onze vogelwerkgroepleden veel voorwerk deden voor Robs latere standaardwerk: “Vogels van Zoetwatergetijderivier de Oude Maas”. De fijnste herinneringen zijn misschien wel de maandelijks Oude Maas-tellingen vanaf een boot van Rijkswaterstaat; een enorme luxe voor die tijd.

Steeds meer inventarisatieprojecten zagen het daglicht. Meestal ontstonden ze spontaan. Zoals ooit het tellen van de winterroofvogels. We

begonnen met het plaatsen van kerkuilkasten bij boeren. Een zich landelijk herstellende uilensoort, die bij ons weliswaar geen broedvogel was, maar wat niet is ...

We pluisten braakballen uit – jaarlijks tot tweeduizend stuks – die gemakkelijk te vinden waren bij zo'n honderdvijftig Ransuilen die destijds de roestplaatsen bevolkten. Nieuwe BMP-plots zagen het daglicht. Ook Rob ter Horst en Lodewijk Ouwens schoven aan bij de halfjaarlijkse bijeenkomst van de vogelwerkgroep. Zij hadden al vele jaren een BMP-plot Groote Gat.

De roep om al die vele verzamelde gegevens te bundelen werd groter en groter. En zo ontstond een nieuwe projectgroep, die belast werd met het bundelen en samenstellen van een publicatie over het vogelleven van onze streek. Schrijvers werden gezocht en gegevens werden gerichter verzameld, zoals het inventariseren van proefvelden in de minder gewilde biotopen, waaronder de grootschalige akkers van de Hoeksche Waard. Het werd een megaklus met vele tientallen medewerkers, met de altijd stabiele basis van Rob Strucker en zijn partner Mieke Luitwieler. Zij zorgden voor de wetenschappelijke inbreng, en in 1999 zag het boek "Vogels van de Hoeksche Waard" het daglicht. De belangrijkste basis was een avifaunistisch overzicht door Rob en Mieke. Het is een bron van informatie waar nog steeds uit geput kan worden. Zeker nu we steeds meer beseffen dat een vogelbevolking sterk aan verandering onderhevig en altijd in beweging is.

In Vogelvlucht

In oktober 1999 zag nog een andere publicatie het daglicht. Piet Bronder en Joke Boerlage hadden het opzetten en de coördinatie van een eigen vogelwerkgroeporgaan op zich genomen: "In Vogelvlucht" (IVV). Het eerste exemplaar was nog dun, maar dat zou snel veranderen. Na tien waardevolle en belangrijke beginjaren namen de kundige broers Han en Martin Benard het stokje over.

Inmiddels kunnen we stellen dat IVV borg staat voor actuele en eigentijdse publicaties over

vogels, samengesteld door vogelaars uit de streek, en nu beheerd door Bert-Jan Luijendijk.

In september 2000 werd een inventarisatie gemaakt van alle lopende vogelprojecten in de Hoeksche Waard en Tiengemeten. Het werd een indrukwekkende lijst met bijna zestig lopende tellingen en activiteiten. De vogelwerkgroep had zijn sporen verdiend en naast Sovon wisten ook natuurorganisaties zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten ons te vinden.

We pluisten
braakballen uit –
jaarlijks tot
tweeduizend stuks –
die gemakkelijk te
vinden waren bij zo'n
honderdvijftig
Ransuilen die destijds
de roestplaatsen
bevolkten.

In deze zestig-puntenlijst staan uiteenlopende zaken, waaronder het opzetten van vogelcursussen, het leveren van wetlandwachten, het verzorgen van excursies, het uitvoeren van tellingen voor de provincie en het inventariseren van Steenuilen. Verder waren er overlegsituaties met onder meer de gemeenten Oud-Beijerland en Strijen en het waterschap, het bezoek aan het provinciaal overleg met omliggende werkgroepen, organisatie "Big Day", de inventarisaties van door het HWL beheerde terreinen en de organisatie van een vogelweekend op Vlieland.

Nieuwe werkgroepen

Inmiddels had ook Dick van Houwelingen zich met een vriendenclub aangesloten bij de vogelwerkgroep. Zij zagen met lede ogen de achteruitgang van weidevogels aan en begonnen met weidevogelbescherming, een zeer tijdrovende en arbeidsintensieve activiteit. Dat was weer zo'n spontaan en blijvend initiatief van

enthousiaste mensen met een niet aflatende inzet. Zo ontstond de Weidevogelwerkgroep.

Na een lezing over roofvogels door Rob Burgmans raakte Martin Mollet zo geïnspireerd dat hij ons belde en aan de gang wilde met roofvogelbescherming en onderzoek. Daar moesten we even over nadenken. We overlegden enkele keren en Martin ging aan de slag. Hij bouwde een website, vond en motiveerde medewerkers en ontwikkelde een tweede leven naast zijn al bestaande.

De Werkgroep Roofvogels Hoeksche Waard zag het licht en Martin is inmiddels vraagbaak voor iedereen over roofvogels. Een paar van die vragen en opmerking waar Martin op zijn site mee te maken kreeg:

“Hallo, hoe groot moet een kooi zijn om Torenvalken in gevangenschap te kunnen houden?”

“Hallo, ik ben een vrouw die zich bezig houdt met sjamanisme. Nu hoop ik al geruime tijd om een mooie veer van een Havik te vinden, maar die kom je niet zomaar tegen. En kopen kun je ze niet.”

“Hallo, hoe groot moet
een kooi zijn om
Torenvalken in
gevangenschap te
kunnen houden?”

Of deze docerende mededeling: “Er wordt vaak verteld dat een Havik een grotere versie is van een Sperwer. Dat is niet zo. De meeste *Accipiter*-soorten hebben 66 tot 68 chromosomen en de Havik heeft er 78. Het is dus een op zichzelf staande soort.”

De roofvogelwerkgroep startte in het jaar 2000, ruim vijftien jaar na de oprichting van de vogelwerkgroep in maart 1984. Met de eeuwwisseling kwam ook de eerste Kerkuil weer in de Hoeksche Waard tot broeden, uiteraard in een door ons opgehangen kast. Dat was ook een mijlpaal.

Oktober 2006 werd voor mij persoonlijk een fijne najaarsbijeenkomst. Peter de Barse schoof aan en vanaf toen was het voorzitterschap en de organisatie van de twee jaarlijkse contactavonden in handen van twee personen. Het concept werkt nog steeds, tegenwoordig met Marianne van der Waal en Peter.

Een woord van dank aan de vele oudgedienden is hier zeker op zijn plaats. Ook aan diegenen die nu niet met name zijn genoemd of later instapten en zich verdienstelijk maakten en maken. Zij zijn het die de werkgroep vorm hebben gegeven en dat nog steeds doen.

De vogelwerkgroep zit dus in haar veertigste levensjaar. De hier geschetste geschiedenis is er één waar ik met zeer veel genoegen aan terugdenk.

2. Regenboog boven ganzenrustgebied De Maire. Oosterland, januari 2024, Fred Dijkers.

Nieuwjaarsexcursie 2024 – IJsduikers, een regenboog en de Heerenkeet

GERARD OUWENEEL

De Hoeksche Waardse vogelwerkgroep is niet de enige club die in januari zijn nieuwjaarexcursie pleegt te houden. Dat kregen wij op de Brouwersdam op de eerste zaterdag van 2024 opnieuw ingeschepst. Omdat in de Delta 's winters veel te beleven valt is deze in januari het doel van menig vogelaarstocht. Dáár immers bestaat kans op soorten die in grote delen van de natie het jaarrond ontbreken: de Kwade Hoek met Sneeuwgorzen en Strandleeuweriken, de indrukwekkende vogeldrommen in de Prunje en vooral de Brouwersdam zijn dan geheide bestemmingen. Met wat geluk kunnen vogelaars daar, tussen Goeree en Schouwen, het hart ophalen aan zeeduikers, fuutjes, IJseenden, Zeekoeten of een Alk, en Parse Strandlopers. En bovendien als welkome zomerrepresentant Grote Sterns. Ga naar die soorten maar eens op

zoek op de Veluwe of in de Achterhoek. Omdat in januari de dagen kort zijn, het speuren vanaf de Brouwersdam naar wenssoorten vaak geen sinecure is en er ook nog geluncht moet worden, ontkomt de excursieleiding niet aan het maken van keuzes. Vogelaars zijn individualisten. Zodat welhaast vaste traditie is dat 's middags de vogelaarskaravaan uiteen valt. Dan blijven al gauw deelnemers hangen bij een in de smaak vallende soort. Of valt in een andere auto het besluit naar een plek buiten de route te gaan. Omdat medepassagiers die beslissing niet altijd eensgezind nemen, komt het voor dat de stemming in zo'n auto wat korzelig wordt, zeker indien de boodschap van anderen doorkomt dat deze net een Smelleken of een Velduil hebben gezien. Dan valt te beluisteren: "Zie je wel, ik heb nog zo gezegd!" Ik meen er goed aan te doen dit onderwerp verder te laten rusten.

Hoewel Hoeksche Waardse vogelaars met het Oudeland van Strijen, de Oeverlanden Hollandsch Diep, Tiengemeten en de Korendijkse Slikken in eigen streek best een fijne vogeldag kunnen doormaken, blijft het doel traditiegetrouw toch de Delta. Bij een opkomst van rond de 30 leden was voorzitter Marianne in haar sas. Zij en Karin van den Berg, die 's zomers in Maasdam aan de woninggevel een Gierzwaluw B&B runt, waren de enige dames in de forse drom manvogelaars. Beiden kunnen overigens moeiteloos een numerieke mannendominantie aan.

Overkomende falanxen Brandganzen vanaf de Ventjagersplaat, onderweg verder de Hoeksche Waard in, luisterden het vertrek vanuit Numansdorp op. Met voorbijgaan aan alle ornithologische hotspots die Goeree-Overflakkee te bieden heeft ging de rit rechtstreeks naar de Brouwersdam. Daarvoor was gekozen omdat het later op de dag aan de buitenzijde van de dam stellig druk zou worden met op de boulevard rijtjes vogelaarsauto's en buitengaats met surfswingers. Deze plegen de begeerde zeevogels te verjagen verder het Brouwershavensche Gat in.

De soortenlijsttimmer kwam op gang. Een paar Roodkeelduikers, een zich fraai frontloge presenterende Alk, Eider- en Zwarte Zee-eenden, enkele Bontbekplevieren en Drieteenstrandjes, een niet door ieder gezien clubje Paarse Strandlopers, nogal wat Kuifduikers, de obligate Middelste Zaagbekken en bij de inlaatsluis een Grote Stern. Maar ondanks dat 2023-2024 de analen van de nationale ornithologische historie zal ingaan als een ongekende ijsduikerwinter, bleef deze door menig deelnemer hevig begeerde soort vooralsnog uit zicht. Toen er eentje werd gemeld vanaf de binnenzijde dam, kwam er een stampede van vogelaarsvoertuigen op gang en kreeg ieder zijn Ijsduiker. En misschien wel twee. Meestersoortenspeurder George Tanis zou een paar dagen later bij een grondige telescoopscan van zowel de buiten- als de binnenzijde van de dam een voor Nederland ongehoord aantal Ijsduikers bij elkaar turven.

Het was aardig koud zodat, nog aan de zeezijde, het woord Heerenkeet te beluisteren viel. Op

later circulerende foto's valt zonneklaar te zien dat menigeen op een vriendelijker temperatuur gerekend had. Dat alle schaapjes op het afgesproken tijdstip half één braaf de Heerenkeet binnen dromden, had ongetwijfeld te maken met het verlangen de gedaalde lichaamstemperatuur fors op te stoken. Dat lukte dankzij de inzet van de Heerenkeet-dames, alsmede de buiten op de Oosterschelde zich presenterende Grote Sterns en weer een Ijsduiker. Die laatste deed ieder vanachter zijn lunch oprijzen. Menig deelnemer kon de verleiding van een bescheiden slokje gedistilleerd op het nieuwe jaar niet weerstaan. Terzijde, mocht het woord 'Heerenkeet-dames' een andere gedachtenverbinding wekken dan de voortreffelijke wijze waarop ze de hele Hoeksche Waardse vogelaarsclub binnen een uur hadden gespijst en gelaafd, dan is die zienswijze volstrekt misplaatst. De enige dissonant tijdens het Heerenkeet-samenzijn was dat individuele autobemanningen soorten hadden gezien die anderen ook graag hadden bijgeboekt: een op

3. Acht deelnemers van de Delta-excursie van januari 2024. Brouwersdam, januari 2024, Marianne van der Waal.

de Brouwersdam achter Scholeksters en Steenlopers aanjagende Slechtvalk, een Blauwe en Bruine Kiekendief en zelfs een Houtsnip. Iemand meldde nog dat niet ver weg, aan de andere kant van de Oosterscheldebrug, zes Roodhalsganzen te zien waren. Niemand echter nam afscheid om op Noord-Beveland die roodhalsjes te gaan bewonderen.

De Prunje en de Inlagen gaven een forse impuls aan de daglijst. Lepelaars behoren al een poos tot de vaste winteravifauna. Wij kwamen uit op 17 stuks. Het onbegrijpelijke doorrijverbod aan de westzijde van de Inlaagweg werd massaal over het hoofd gezien. En een deelnemer opperde dat degene die ter plekke een riante nieuwbouwwoning neer liet zetten een verrekte goede relatie met vergunning verstrekkende autoriteiten moest hebben. Speelde enige jaloersheid een rol?

4. De Ijsduiker van de Spuimonding Oost. Goudswaard, december 2023, Gert Huijzers.

Conform traditie dus raakte na de Prunje de Hoeksche Waardse stoeterij verbrokkeld. In de slootjes achter de Schelphoek troffen wij een Ijsvogel die, naar later bleek, de bemanning in de auto voor ons was ontgaan. Eenmaal op de Stolpweg kromp de stoet tot twee voertuigen. Daar viel ons de onverwachte bonus van drie Dwergmeeuwen ten deel; twee adulten en een juveniel.

Een van de Schouwen-Duiveland winterspecialiteiten betreft Kleine Zwanen. Helaas zijn deze in de Delta geen vanzelfsprekendheid meer. Met de Zonnemairepolder is de Oosterlandpolder een

plek waar het nog wel wil lukken. In schitterend namiddag-strijklicht ging de tocht via Ouwerkerk naar Viane. Vandaar waren, nog veraf, Kleine Zwanen te zien, geëscorteerd door drommen ganzen in vier soorten. Door vóór De Maire linksaf te slaan kregen we goed zicht op de *bewickiis*: 27 stuks, waarbij twee juvenielen.

Het was een waardige apotheose welke nog extra glans kreeg door een natuurverschijnsel dat voor ieder een première was. In dat strijklicht naar de Kleine Zwanen turend had zich achter ons, boven De Maire, aan de loodgrijze oosterhemel een rondgaande regenboog gevormd. Met nog een tweede, die zich ervan af leek te spitsen. Een dubbele kenden wij wel maar een gesplitste boog was een novum. Toen ik het door Fred Dijkers gefotografeerde verschijnsel naar het KNMI mailde reageerde een meteorologe met:

“Hartelijk dank voor de bijzondere foto. De tweede regenboog is een reflectie-regenboog. Deze extra regenboog kan soms gezien worden in de buurt van open water, zoals de Waddenzee of de Zeeuwse wateren. Hij kan alleen ontstaan bij rustig weer, als het wateroppervlak vrijwel vlak is. Beide regenbogen op de foto worden veroorzaakt door breking en weerkaatsing van zonlicht in waterdruppeltjes. De linker boog is een regenboog, zoals we vaak zien. De zon schijnt van achter de fotograaf direct op een regenbui. De rechter boog wordt veroorzaakt door zonlicht dat eerst wordt weerkaatst door een glad wateroppervlak. De “zon” van deze tweede boog bevindt zich dus niet aan de hemel, maar ergens in de Oosterschelde.”

Welzeker zal de nieuwjaarsexcursie 2025 van de Hoeksche Waardse vogelwerkgroep wederom naar Goeree-Overflakkee en/of Schouwen-Duiveland voeren.

5. Mannetje Steppekiekendief aangevallen door een Kievit boven het Oudeland van Strijen. Strijen, mei 2023, Kris de Rouck.

Waarnemingen van schaarse en zeldzame vogelsoorten in de Hoeksche Waard in 2023

HANS WESTERLAKEN

Dit overzicht betreft de waarnemingen uit 2023 zoals deze op 3 januari 2024 op Hoeksche Waard Landschap (waarneming.nl) stonden. Dit jaar werden 222 (onder)soorten gemeld, wat het gemiddelde van de afgelopen 10 jaar is. Een aantal van deze soorten is niet geverifieerd of van foto's / geluidsmateriaal voorzien en zijn derhalve niet in het verslag opgenomen.

Nieuwe soorten voor de Hoeksche Waard waren de eerste Pacificse Waterpieper voor Nederland en de al wat langer verwachte Orpheusspotvogel. Over eerst genoemde staat een artikel in de IVV van maart 2023 en een uitgebreid verhaal op de DBA-site. De Raaf, die al een aantal keren zonder bewijsmateriaal werd gemeld van Tiengemeten,

kon uiteindelijk ook officieel toegevoegd worden aan de Hoeksche Waard-lijst.

Behoudens de nieuwkomers waren andere zeldzaamheden: de Grote Zee-eend, Witoogend, IJsdruiker, Grauwe Kiekendief, Steppekiekendief, Grauwe Klauwier, Pestvogel, Buidelmees, Fluitier en de Sneeuwgorst de meest opvallende.

Ganzen, zwanen en eenden

Een eerste-winter Rotgans werd op 16/1 gemeld in het Oudeland (van Strijen); andere meldingen van adulte vogels aldaar waren er op 12/2, 29/3 en 2/4 en in het najaar/de winter op 4, 8 en 10/12. Van 1/1 tot 29/4 werden 1 tot 3 Roodhalsganzen gemeld uit het Oudeland. Op 2 en 8/12 kwamen er meldingen van 1 vogel. Op 1/1, 6/1 3 en 4/2 waren maximaal 2 Kleine Rietganzen in het Oudeland gemeld. In het najaar, op 11/10, vloog een tweetal over de trekpost Zuidpunt Hoeksche Waard (hierna TTP genoemd). Op 18/11 en 25/12 twee stuks en op 8/12 maar liefst 6 stuks in het Oudeland.

Een geringde Ross' Gans hield de gemoederen bezig van 1/1 tot 17/3 en van 25/11 was er weer een aanwezig in het Munniken- en Oudeland. De status van geringde en ongeringde vogels is onduidelijk, zeker gezien de eerste waarneming in Nederland van een met zekerheid in Canada geringde vogel. Vanaf 5/1 tot 19/3 werden maximaal 38 Dwergganzen gemeld. De eerste verschenen in het najaar op 8/10 en maximaal 60 verbleven tot 30/12 in het Oudeland van Strijen.

6. Wilde Zwaan in zomerse omstandigheden - dat zijn we in de Hoeksche Waard niet zo gewend. Leenheerengorzenpolder, Goudswaard, augustus 2023, Gert Huijzers.

Kleine Zwanen werden vooral vliegend gezien met als grootste aantal 13 over het Oudeland op 29/1, en op 14/2 twee over de Korendijkse Slikken (hierna benoemd als KS). Op 7 en 8/2 was een vogel aanwezig bij Strijensas. Tussen 3/11 en 31/12 werden overvliegende vogels gezien bij Zuid-Beijerland, Klaaswaal, het Hollandsch Diep en de KS met maximaal 8 exemplaren. In het Oudeland-Noord werden op 6/12 drie vogels ter plaatse gezien. Wilde Zwanen verbleven tussen 12 en 23/2, met als hoogste aantal 3, in het Oudeland. Op 14/2

vloog een groep van 40 over Strijensas. Van 15 tot 18/4 zat een vogel op de KS en tussen 16/7 en 23/8 was een overzomerend exemplaar op de KS. Op 11/11 vlogen er 4 over het Oudeland.

Krooneenden werden, behoudens de wat dubieuze bekende exemplaren bij Oud-Beijerland (waargenomen tussen 2/2 en 31/8 met een maximum van 4), gemeld vanaf 23/7 tot 26/12 op de KS en Tiengemeten. Het laatste exemplaar van het jaar werd uit het Oudeland

gemeld op 30/12. Een Witoogend bevond zich tussen 15/1 en 12/2 op de Binnenmaas. Twee exemplaren die als escape aangemerkt werden, op 15/3 in Oud-Beijerland. Van 1/1 tot 24/3 verbleven maximaal 7 Toppers op de KS; vanaf 21/10 tot 31/12 werden er weer maximaal 4 waargenomen. De KS lijkt in de noordelijke Delta de plaats te zijn om deze schaarse soort te zien. Twee Grote Zee-eenden werden tussen 16 en 22/2 vanaf het piertje bij de Oosterse Bekade Gorzen waargenomen. Tussen 17/3 en 19/4 waren er maximaal 4 stuks van deze nog schaarsere soort dan de Topper aanwezig op de Ventjagersplaten. Nonnetjes werden gemeld tussen 4/1 en 21/4 op de bekende plaatsen

zoals Tiengemeten, het Oudeland en de Binnenmaas. Vanaf 20/11 kwamen vrijwel alle meldingen, met een maximum van 3 op de Binnenmaas, vanaf de Binnenmaas, Tiengemeten en uit de APL-polder..

Hoenderachtigen en rallen

Nu de Patrijs op waarneming.nl vervaagd wordt, is het gissen waar Patrijzen zich ophouden, maar men mag verwachten, dat het hoogst gemelde aantal van 6 op drie data ten zuiden van Nieuw-Beijerland was. Het lijkt een kwestie van (korte) tijd dat de vogel in de Hoeksche Waard

verdwenen zal zijn. Roepende Kwartels werden tussen 25/4 en 8/9 verspreid over het eiland circa 15 maal gemeld.

De enige meldingen van een Porseleinhoen kwam op 9/5 van Tiengemeten. Een waarneming van een Kleinst Waterhoen, dat op 8/4 te Zuid-Beijerland gemeld werd, kon helaas niet bevestigd worden met een foto of geluidsopname.

Kraanvogels

Op 29/1 vloog een Kraanvogel over Klaaswaal; op 22/2 twee vogels over Strijen; op 25/2 een exemplaar over 's-Gravendeel; op 11/3 zestien over de Esscheplaat en op dezelfde dag 10 over het Land van Essche, Strijen; op 4/5 twee over de Leenheerengorzenpolder (hierna LHGP). In het najaar werden er op 16/11 respectievelijk 10 en 3 (geschat) waargenomen boven Maasdam en Strijen. Maar liefst 185 stuks werden tijdens de landelijke exodus op 17/11 te 's-Gravendeel opgemerkt.

Futen en duikers

Tussen 2/3 en 9/4 werden maximaal 2 Geoorde Futen op Tiengemeten gezien. Op 17/12 werd een vogel uit de LHGP gemeld. Dit was het laagste aantal meldingen sinds 2015.

IJsdikers werden op het Vuile Gat, Nieuwendijk op 16/1 gemeld, alsmede op 17/11 op het Hollandsch Diep bij Numansdorp en op 30-31/12 op het Spui bij de Korendijkse Slikken.

Steltlopers

Steltkluten werden vanaf 9/4 tot 24/5 op verschillende plekken in het Oudeland gezien, waarbij de soort mogelijk gebroed heeft afgaande op alarmerende vogels. Op 27/4 zaten twee vogels bij Nieuwendijk. Van 28/5 tot 19/6 werden maximaal 4 vogels gemeld van Tiengemeten. Op laatstgenoemde datum werden ook twee exemplaren bij de Oosterse Bekade Gorzen (hierna OBG) gezien. Op 13/8 was er een late waarneming in de LHGP.

7. Misschien wel de eerst twitchbare IJsduiker in de Hoeksche Waard. Spuimonding Oost, Goudswaard, december 2023, Gert Huijzers.

Op 10/2 werd de eerste Zilverplevier gemeld van Tiengemeten. Het gros van de waarnemingen viel tussen 25/4 en 10/6 op de bekende plekken als de OBG, de LHGP en Tiengemeten. Het maximum was 4 vogels op 27/5 op de OBG. In het najaar, 7/10, trok er een vogel over de TTP en werd op 11/10 bij Korendijk een vogel gefotografeerd. De laatste waarneming was ook aldaar op 26/10. Op 4 en 5 mei konden maximaal 5 Morinelplevieren gezien worden bij Nieuwendijk en was er een herkansing op 3 tot en met 5 oktober in het Oudeland van Strijen. Hier betrof het 1 exemplaar.

Rosse Grutto's werden slechts viermaal waargenomen; op 25/4 een vogel in de APL-polder, op 2/5 in het Oudeland van Strijen, op 13/7 weer een waarneming in de APL-polder en ten slotte een opmerkelijk aantal van 7 op vier september vliegend over de LHGP.

Op 16/5 was de enige Kanoet van dit jaar te zien op de OBG. Andere exemplaren vloog op 1/9 en 27/9 's-nachts over Oud-Beijerland. Op 25/8 vloog de enige gemelde Krombekstrandloper 's-nachts over hetzelfde huis in Oud-Beijerland. De Temminck's Strandlopers deelden ook in de steltlopermalaise met slechts 3 waarnemingen, met 5 op Tiengemeten op 10/5, 1 in de LHGP op 20/5 en nog een vogel op Tiengemeten op 26/5.

De enige zichtwaarneming van de Drieteenstrandloper werd op 26/5 gedaan op de OBG en er vlogen op 14/8 en 22/8 exemplaren 's-nachts over Oud-Beijerland. Twee Kleine Strandlopers waren op 16/5 te zien op de OBG, op 26 en 29/5 werd de soort van de LHGP gemeld, op 29/5 en 15/7 van Tiengemeten en op 10/7 van de OBG. De laatste werden van de LHGP gemeld op 25/9.

Bokjes werden, over het hele eiland verspreid, 14 maal gemeld.

Meeuwen en sterns

Twee Dwergmeeuwen vlogen op 23/4 over het Hollandsch Diep. Op 29/4 was een exemplaar aanwezig in de APL-Polder. Op 11/5 drie op de KS en tenslotte op 26/11 tien stuks boven het Hollandsch Diep bij Numansdorp.

Pontische Meeuwen werden 69 maal gemeld, voornamelijk van Tiengemeten, de KS, de LHGP, de Ventjagersplaten en het Oudeland. Betreft het bij de Pontische meeuwen vogels in alle kleden, bij de Geelpootmeeuw waren de meldingen bijna uitsluitend volwassen vogels wat de identificatieproblemen van andere kleden wellicht weerspiegelt. De 30 waarnemingen werden ook vrijwel allemaal op dezelfde locaties gedaan als van de Pontische Meeuw.

Twee Reuzensterms werden al op 8/4 op Tiengemeten gemeld. Op 30/4 en 28/5 was er een voorbijvliegend exemplaar bij Numansdorp. Tussen 14/6 en 14/7 werd er een vogel op Tiengemeten gezien en tussen 30/6 en 23/9 werden er maximaal 3 op de KS gezien. Tussen 4/5 en 13/8 werden maximaal 5 Dwergsterms gezien op de KS/LHGP. Zwarte Sterns werden tussen 22/4 en 3/9 allemaal langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet gezien, behoudens een vogel op 10/6 op Tiengemeten. Opvallend was een groep van 11 overvliegend bij Nieuwendijk op 10/6. Alle waarnemingen van de Grote Stern tussen 19/4 en 30/7 kwamen van de Ventjagersplaten, Tiengemeten en de KS. Ook hier werden tweemaal opvallend grote groepen van respectievelijk 9 en 10 gezien.

Ooievaars, ibissen en reigers

Zwarte Ooievaars werden 6/6 in de APL-polder gefotografeerd en op 2/8 gemeld uit de Hoogezandsche Polder. Ooievaars werden tussen 11/3 en 8/10 vrijwel uitsluitend overvliegend vierendertig maal gemeld met als meest opvallende groepen 20 en 26 over de APL-polder op 11/3 en op 5/9 negentien over het Groot Koninkrijk, 's-Gravendeel.

Een Zwarte Ibis bevond zich tussen 15/6 en 6/7 op Tiengemeten om daarna tussen 12 en 31/7 op de KS gezien te worden.

Een Woudaap werd 8/7 gemeld van Tiengemeten en roepende exemplaren vlogen 's nachts op 18 en 28/8 over de Hoeksche Waard (deze soort wordt vervaagd). Op 2/1 werd een tweede kalenderjaar Kwak op de Sasseplaat gemeld en eentje werd genocmigd* boven Klaaswaal op 30/8. Een Ralreiger werd van Tiengemeten gemeld op 11/5. Koereigers werden 373 maal gemeld tussen 2/1 en 31/12 waarbij het vaak om dezelfde vogels ging. Na vier meldingen in januari, kwamen de waarnemingen pas weer in april op gang. In de vroege zomer zijn vrijwel alle waarnemingen in lage aantallen van de zuid/zuidoostkant van de Hoeksche Waard en in de nazomer meer en in grotere aantallen, van het zuidwesten. De maximale aantallen in het voorjaar waren op 2/5 negen stuks in het Oudeland en in het najaar 41 op 10/10 in de LHGP. Vanaf 22/4 tot 26/5 trokken Purperreigers, soms in kleine groepen van 3 en 4, werden her en der over het eiland opgemerkt. Vanaf 18/6 tot 26/7 werden tot twee pleisterende vogels gemeld vanaf Tiengemeten. Daarna werd het beeld net als in het voorjaar weer verbrokkeld over het eiland met als laatste waarneming een exemplaar bij de APL op 19/10. Op 2/9 vloog de grootste groep, 14 stuks, over Maasdam.

Visarenden, sperwers en valken

Visarenden werden vanaf 7/4 tot 21/10 gemeld. Bij de 179 meldingen op de bekende plaatsen zoals Tiengemeten, de APL-polder en de KS waren veel dubbeltellingen. Het tweetal dat langdurig aanwezig was op Tiengemeten, is

misschien de voorbode van het eerste broedgeval in de Hoeksche Waard.

Wespendieven werden gewoontegetrouw in het voorjaar in kleine aantallen, 7 stuks, en in het najaar in iets grotere aantallen, 15 stuks, her en der overvliegend op het eiland gezien.

Op 13/4 kwam de eerste melding van een man Steppekiekendief uit het Oudeland gevolgd door een waarneming bij Mookhoek op 18/4 om vervolgens (mogelijk) weer op te duiken in het Oudeland op 1 mei. De vogel werd daar op 2 mei vergezeld door een vrouwtje en verbleef er tot 16/5. Op 27/4 vloog een tweede-kalenderjaar vogel over de Hoogezandsche Gorzen en werd een tweede-kalenderjaar van de pont naar Tiengemeten gemeld op 17/5. Op 17/9 vloog een adulte man langs de TTP. De Grauwe Kiekendief is tegenwoordig veel zeldzamer met slechts twee meldingen. De vrouwtjes/ringtails werden op 5/5 bij Maasdam en op 27/5 op Tiengemeten gemeld.

Rode Wouwen werden een tiental keren over het eiland gemeld in het voorjaar en driemaal in

oktober. Zwarte Wouwen werden viermaal gezien tussen 4/5 en 13/7.

Smellekens werden vooral van de bekende plekken als het Oudeland, de KS, Tiengemeten en de TTP gemeld. Een opvallende piek bij 's-Gravendeel werd veroorzaakt door de vele meldingen bij de Pacifische Waterpieper. Het totaal lijkt de 20 niet te overschrijden.

Spechten, wielewalen en klauwieren

Behoudens een melding op 16/1 bij 's-Gravendeel kwamen alle andere 10 meldingen van de Kleine Bonte Specht van de Esscheplaat en omstreken.

De Wielewaal werd op 6 verschillende plaatsen gehoord.

Van 14/2 tot 26/3 was een vlieggrage Klapekster aanwezig in het Groot Koninkrijk, 's-Gravendeel. Een vanaf de boot geziene overvliegende vogel werd op 12/10 waargenomen bij De Staart, Oud-Beijerland. Op 17/10 was een exemplaar op de KS en van 24 tot 30/10 een exemplaar op De Staart.

8. Een "afgeplaat" vrouwtje Grauwe Klauwier bij de Oosterse Bekade Gorzen. Numansdorp, mei 2023, Arie den Tuinder.

Grauwe Klauwieren werden op 21/5 gefotografeerd op de Hoogezandsche Gorzen en op 26/5 bij Nieuwendijk.

Kraaiachtigen

Van 1/1 tot 18/3 werden maximaal 4 Roeken gemeld rond Nieuw-Beijerland. Vanaf 21/10 tot 31/12 werden hier maximaal 8 stuks gezien. Andere waarnemingen waren 3 vogels bij Strijen op 27/5, op 16 en 17/10 respectievelijk 2 en 6 over de TTP en vier overvliegende vogels over Strijen op 17/10. Tussen 26/5 en 22/11 verbleven de eerste goed gedocumenteerde Raven voor de Hoeksche Waard zich op Tiengemeten.

9. Een langverwachte nieuwkomer: de sterk noordwaarts uitbreidende Orpheusspotvogel. Oudendijk, Strijen, juni 2023, Gerard den Boer.

Zangvogels

Twee Pestvogels verbleven, helaas veel te kort, in Heinoord op 28/11.

De vervaagde Buidelmeees werd driemaal, vermoedelijk van Tiengemeten, gemeld.

Boomleeuweriken werden dit jaar tussen 30/9 en 15/11 op vijftien data overvliegend gemeld. Het hoogste aantal was 32 op 19/10 langs de TTP.

De enige melding van een Fluitter was op 6/5 van de Esscheplaat. Bladkoningen waren schaars

met een melding op 26/10 van de Bosschen, Oud Beijerland, en een laat exemplaar op 11/11 eveneens te Oud-Beijerland. Siberische Tjiftjaffen werden op 4/2 en 17/10 op Tiengemeten gezien. Een ander exemplaar was op 11/11 bij Nieuwendijk aanwezig.

Een langverwachte nieuwkomer voor de Hoeksche Waard, de Orpheusspotvogel, verbleef van 25/6 tot 4/7 langs de Oudendijk, Strijen. De gewone Spotvogel werd tussen 11/5 en 15/7 negenenvijftig keer gemeld en het ging daarbij om circa 20 territoria wat een stabiel aantal lijkt te zijn sinds 2015.

De status van de Grote Lijster als broedvogel is onduidelijk. Behoudens een tweetal waarnemingen in de broedtijd, worden vrijwel alle vogels overvliegend in het najaar genoteerd. Tussen 30/9 en 11/11 vlogen er 62 over de TTP en een tiental elders. Tussen 4/4 en 10/5 werden Beflijsters gemeld vanaf Tiengemeten, ten zuiden van Numansdorp en in Klaaswaal. Tussen 8 en 25/10 waren er vogels aanwezig op De Staart, bij de kijkhut in het Oudeland een drietal en vlogen er 8 langs de TTP.

Bonte Vliegenvangers werden tussen 25/4 en 28/5 in het Groot Koninkrijk, bij Strijensas, op Tiengemeten en in Maasdam gezien. Van 20/8 tot 9/10 waren er meldingen van Strijen, Heinoord en Tiengemeten. Totaal ging het om 11 waarnemingen.

De Engelse Kwikstaart werd tussen 3 en 25/4 viermaal gemeld; tweemaal bij Strijensas, eenmaal bij de OBG en eenmaal op Tiengemeten. De Noordse Kwikstaart werd slechts tweemaal opgemerkt. De eerste op 4/5 bij Strijensas en de andere bij Numansdorp op 29/5. Rouwkwikstaarten waren ook schaars met vier meldingen tussen 24/3 en 15/5.

De Pacifische Waterpieper, die op 7/2 gevonden werd en een nieuwe soort voor Nederland betekende, werd voor het laatst op 17/3 bij 's-Gravendeel gemeld. Tussen 12/2 en 4/3 verbleef een Oeverpieper weer langs het Hollandsch Diep tussen de haven en de Rijkshaven van Numansdorp. Op 10/3 werd een vogel gefotografeerd bij Strijensas.

De Appelvink is waarschijnlijk een schaarse broeder in de Hoeksche Waard met als geschikte plaatsen bospercelen van enige oppervlakte. Gericht onderzoek zou wellicht kunnen uitwijzen dat de vogels op meer dan de geijkte plaatsen tot broeden komen. De soort wordt daarnaast op trek gezien bij trektelposten zoals bij Nieuwendijk, de Westerse Bekade Gorzen en vooral bij de TTP. Over laatstgenoemde vlogen er dit jaar 19, wat relatief laag was ten opzichte van 2021 en 2022 met 77 stuks. Op 16/10 vlogen twee Goudvinken over de TTP.

Tussen 20/11 en 25/12 konden er weer eens Grote Barmsijzen bekeken worden. Tot maar liefst 50 stuks waren in Maasdam aanwezig; kleinere aantallen waren aanwezig in Strijen, Numansdorp, Zuid- en Nieuw-Beijerland en op Tiengemeten. Tussen 30/9 en 14/10 vlogen Kleine Barmsijzen over de TTP en de Westerse Bekade Gorzen.

Na twee zomerwaarnemingen in juli bij Strijen werden de meeste Kruisbèkken tussen 9/9 en 11/11 op de TTP en de Westerse Bekade Gorzen gezien. 24 september was een uitzonderlijk goede dag op de TTP met 96 exemplaren.

Europese Kanaries werden vijfmaal gezien en gehoord op de TTP tussen 8/10 en 11/11.

De enige melding van een Sneeuwgorz was op 23/11 van Tiengemeten. Op 15/4 werd een Geelgorz gemeld van Tiengemeten. De andere twee vlogen langs de TTP op 28/10 en 4/11. Maar liefst 9 Ortolanen werden op de bekende Oud-Beijerlandse locatie en in Klaaswaal genocmigd* tussen 15/8 en 7/9 .

*Nogmiggen = nocturnal migration / opnemen vogelgeluiden tijdens de nachttrek.

10. Dat onderzoek naar Waterpiepers op meerderlei vlak vruchtbaar kan zijn, blijkt wel uit de vondst van ongetwijfeld de zeldzaamste vogel die ooit in de Hoeksche Waard is waargenomen: de Pacifische Waterpieper. 's-Gravendeel, februari 2023, Albert Molenaar.

11. De zichtbare schoonheid van de Esscheplaat gevangen in een fraai beeld. Strijen, mei 2023, Arie Leijdens.

Verslag BMP Esscheplaat 2023

PETER DE BARSE

In de natte en al donkere herfstdagen waarop ik dit schrijf, is het mooi om terug te kunnen kijken op weer een prachtig telseizoen.

Een aanvulling op onze tellingen is dat door Karin en Ronald in Hannes twee jonge Kerkuilen zijn geringd. Van een legsel met vijf eieren zijn deze twee jongen succesvol uitgevlogen! Deze soort mogen we na een afwezigheid van vele jaren weer tot de broedvogels rekenen!

Wat ook aardig is om te vermelden, is dat de digitalisering nu definitief haar intrede heeft gedaan. Al vele jaren worden de aan het papier toevertrouwde gegevens ingevoerd op de Sovon-site (en voor dat tijdperk werden de telgegevens zelfs overgezet op papieren soortkaarten). Een paar digitale pioniers deden al tellingen met behulp van de Sovon-applicatie, waarna je de telgegevens

alleen nog maar hoeft te uploaden. In dit jaar zijn alle tellers met smartphone of tablet het veld ingegaan. Het werkt uitstekend; en wanneer komt de tijd dat ook de zang automatisch wordt gelokaliseerd? Toch aardig en natuurlijk ook logisch om te zien dat een langdurig telproject de digitale ontwikkelingen volgt.

Op verzoek wordt een overzicht verstrekt van de tellingen vanaf 2006(!), waarin je per soort allerlei tendensen kunt zien. Een aantal hiervan worden in dit jaarverslag toegelicht.

Als enige nieuwe soort in 2023 heeft de Canadese Gans zich op de Esscheplaat gevestigd. Op een prachtige plek heeft het paar een nest gebouwd. Toch was het niet de eerste Canadees op de Esscheplaat. In het Kompas heb ik al in 2009 het volgende hierover geschreven:

“Elke keer maak je wat bijzonders mee. Dit jaar werden we tijdens een telling achtervolgd door een tamme, waarschijnlijk aldaar uitgezette, Canadese Gans. Op een paar meter afstand volgde de gans ons over het moeilijk begaanbare

pad al klauterend over omgevallen boomstammen. Bij een tempoversnelling ging deze gans ook luid protesterend in volle vaart achter ons aan. Bij stilstand keek de gans mee op de kaart en hapte ondertussen de voedzame uiteinden van het hoge gras eraf. Een bijzondere ervaring. Marianne, één van de tellers, wilde de gans adopteren, maar de gans verkoos toch het verblijf in dit mooie gebied, regelmatig wandelaars achtervolgend!”

We hebben haar toen Hannah genoemd omdat haar rustplaats voor de ingang van Hannes lag. Aangezien zij vrijgezel was, is het toen niet gekomen tot een broedgeval. Na 2009 is de Canadese Ganzenpopulatie enorm gegroeid. Eigenlijk wonderlijk dat het tot dit jaar heeft moeten duren om de Esscheplaat als broedgebied te ontdekken. In 2024 gaan we beleven of dit de start is van meer.

De Grauwe Gans is toch ook een bijzonder verhaal. Jarenlang maakten tientallen paren het de tellers lastig met hun kabaal tijdens onze telrondes. Na het maximum van maar liefst 77 broedparen in 2017 is de daling ingezet. En hoe! De laatste drie jaar lijkt de terugval te blijven steken op 8 tot 9 broedparen. De komst van de vos, de openheid die is ontstaan door vele gevallen bomen en de aanpalende APL-polder met prima nestgelegenheid zullen factoren zijn die dit hebben veroorzaakt. Het is tijdens de eerste tellingen in elk geval een stuk rustiger geworden zodat we de zangvogels beter kunnen noteren.

Zo af en toe mogen we de Knobbelzwaan als broedvogel noteren. Een paar heeft de kreek voorbij Hannes uitgekozen als broedplaats. Blijft prachtig om een paar met jongen daar te zien zwemmen.

De Koekoek is altijd een lastige soort omdat ze zich nogal verplaatsen en al van verre hoorbaar zijn. Volgens de Sovon-richtlijnen kwam de eindstand dit jaar uit op 2 territoria terwijl in andere jaren de eindstand rond de 5 lag.

Dit broedseizoen was weer een jaar waar we geen Holenduif bij konden schrijven. Het aantal

van de Houtduif is na twee opvallend goede jaren weer terug naar een gemiddelde van 5.

Superfijn om de Havik weer terug te zien. Goed verspreid over de tellingen is deze prachtige roofvogel meermaals gezien. De Buizerd kwam uit op twee territoria.

In de inleiding ben ik al ingegaan over het succesvolle broedgeval van de Kerkuil. Een Bosuil vaststellen betekent op een rustige avond in februari het veld in om de uil te verleiden tot een reactie als zijn/haar geluid wordt afgespeeld. Dit jaar riep tot groot plezier van de tellers een mannetje terug.

12. Mannetje Kleine Bonte Specht aan de roffel op de Esscheplaat. Strijen, april 2022, Arie Leijdens.

Na 6 jaren met tussen de 3 tot maar liefst 5 territoria hebben we dit jaar “slechts” 2 territoria vast kunnen stellen van de Kleine Bonte Specht. Niets zo mooi om hem te horen en het liefst dan ook te zien. Ergens hoog tikkend aan een half vergane tak. Een ontmoeting is altijd één van de hoogtepunten van een telling. Slechts drie maal in april en juni waargenomen aan de noordzijde van de plaat.

De Groene Specht horen we het ene jaar wel en het andere jaar schittert hij door afwezigheid. 2023 was zo’n stil jaar en dat geldt ook voor de Wielewaal. Laat 2024 dan maar weer een jaar worden waar beide soorten van zich laten horen!

Goed nieuws over de Matkop. Maar liefst 15 territoria en we moeten teruggaan naar 2007 toen het aantal zelfs 18 was. Het lijkt erop dat

13. Verspreidingskaart Cetti's Zanger gedurende het broedseizoen 2023 op de Esscheplaat.

deze markante mezensoort na wat mindere jaren toch weer een stabiele bewoner is van het griend. Landelijk blijft de Matkop maar achteruitgaan en is de laatste 15 jaar minimaal gehalveerd. Dan mogen wij extra blij zijn met de standvastigheid en zelfs een kleine toename!

Komen we bij de Cetti's Zanger. Helaas geen foto, want het blijft verbluffend dat van dichtbij zoveel decibel ons gehoor bereikt, terwijl de zanger zelf onzichtbaar blijft. In het verslag over 10 jaar BMP (2006-2015) van de Esscheplaat is het volgende opgenomen:

“De Cetti's Zanger is vanuit zuidelijke landen opgerukt naar het noorden. De Biesbosch herbergt een grote populatie. De zang is explosief en niet te missen. Net als de Kleine Bonte Specht was daardoor de vestiging van de Cetti's Zanger een kwestie van tijd. Prachtig dat we in 2007 al een verdubbeling ten opzichte van 2006 mochten noteren en de verwachting was dat de toename in de jaren daarop een zekerheid was. Hoe anders is het gelopen, want al in 2008 ging de soort terug naar één paar, om in 2009 weer te verdwijnen en niet meer terug te komen. Is het bos voor deze meestal onzichtbare vogel te open geworden?”

Na 9 jaar afwezigheid kon in het verslag over 2019 het volgende worden opgenomen:

“Ook de Cetti's Zanger is terug (laatste keer in 2008). Deze pendelde tussen de Zeehonden- en Esscheplaat. Waar hij nu precies gebroed heeft is niet vast te stellen, maar tijdens twee tellingen was zijn luide zang vanaf de Esscheplaat te horen en dan telt die mee!”

En wat gebeurt er vervolgens? In 2021 (2020 door Covid niet geteld) 8 territoria. In 2022 gestegen naar 10 en in dit BMP-jaar maar liefst 13. Zou het komen dat er in die tien jaar zoveel struikgewas bij is gekomen dat het meer open bos weer een geschikt broedgebied is geworden? Wat de reden ook is, de Cetti's Zanger is niet meer weg te denken. Zoals op de verspreidingskaart is te zien, is er aan de noordkant nog ruimte.

De soort die het hele seizoen z'n deuntje laat horen is de Tjiftjaf. Na een forse afname is de soort als nooit ervoor teruggekomen! Komt dit nu overeen met de landelijke tendens? Het antwoord is logischerwijs: deels, want lokaal kunnen door bijzondere omstandigheden andere trends zichtbaar worden. Voor de Esscheplaat is de kuil opvallend. Landelijk was alleen 2018 een opvallend minder jaar. Verder is de trend licht stijgend en dat zien we over alle jaren heen dan ook weer terug op de Esscheplaat.

14. Verspreidingskaart Bosrietzanger gedurende het broedseizoen 2023 op de Esscheplaat.

De Bosrietzanger was in 2023 wel een erg opvallende verschijning. Je zou bijna zeggen dat het opvallend hoge record van 32 territoria niet kan kloppen. Maar we hebben de zang met z'n allen wel opgetekend en de Sovon-applicatie rekent dan objectief uit waartoe dat leidt.

Na drie buitengewoon goede Spotvogel-jaren moesten we het dit seizoen met heel wat minder doen (2 territoria).

De Zwartkop en de wat later binnenkomende Tuinfluiter voelen zich natuurlijk helemaal thuis op de Esscheplaat. Als je deze soorten in de tijd vergelijkt, zie je de Zwartkop toenemen en de

Tuinfluiters afnemen. Dit komt overeen met de landelijke tendens, al is de afname van de Tuinfluiter in ons gebied iets groter.

Een zachte winter levert logischerwijs meer Winterkoningen op. Daarom konden we dit seizoen de luide zang vaak noteren, wat 143 territoria opgeleverd heeft. Dit past in het beeld van de jaren die volgden op een milde winter.

De Boomklever heeft zich in 2012 op de Esscheplaat gevestigd. Niet meer weg te denken en natuurlijk een zicht- en hoorbare prachtige verschijning! Al snel heeft zich een stabiele broedpopulatie ontwikkeld van rond de 16 broedparen. Daarom is het opvallend dat dit aantal in 2023 is gehalveerd tot 8. Of dit een incident is of een tendens gaat worden, zullen we de komende jaren gaan beleven.

De Boomkruiper blijft gelukkig stabiel met in het afgelopen seizoen 35 territoria.

Een avondtelling is belangrijk om met name avondzangers als Merel en Roodborst goed te kunnen waarnemen. De Merel is een stabiele broedvogel op de Esscheplaat. Net als de Boomklever zie je bij de Merel ook een halvering. Geen idee waarom en het maakt al nieuwsgierig naar het voorjaar van 2024.

Eén van de mooiste zingende zangvogels is zonder twijfel de Nachtegaal. Altijd hebben we het bijzonder gevonden dat op de naastgelegen Zeehondenplaat de zang op meerdere plaatsen was te horen, terwijl de soort op de Esscheplaat op twee uitzonderingen na ontbrak. De ommekeer lijkt ingezet met maar liefst 4 zingende mannen in 2023!

Een soort die niet mag ontbreken is de Gekraagde Roodstaart. Niets zo mooi om in de vroege ochtend zon een mannetje hoog in de boom z'n kenmerkende deuntje te zien zingen. Met 20 territoria weer alom aanwezig al zie je

15. Mannetje Gekraagde Roodstaart op de Esscheplaat. Strijen, april 2020, Arie Leijdens.

wel een licht afnemende tendens. Landelijk zit de soort goed in de lift; er is dus nog geen reden tot zorg.

De Heggenmus leek, na de succesvolle beginjaren, van onze tellingen te verdwijnen. Niet meer voor te stellen dat we toen 18 en 20 territoria vastgesteld hebben. Op 2022 na lijkt een bescheiden comeback ingezet te zijn en werden we dit seizoen weer verblijd met 3 territoria.

Ik sluit het jaaroverzicht af met de Appelvink. Een nieuwkomer in 2012, even afwezig en vanaf 2015 heel stabiel met 3 of 4 territoria. Zó'n geweldige soort om in je gebied te hebben. Laten we hopen dat we volgend jaar gewoon weer op de 3 à 4 territoria zitten.

Het was weer een prachtig seizoen! Hartelijk dank aan alle tellers die het weer mogelijk hebben gemaakt. Op naar 2024!

16. Getijdenpijp van de Hoogezandsche eendenkooi. Numansdorp, Hoogezandsche Gorzen, zomer 1970, Gerard Ouweeneel.

Wintertalingen in blik

GERARD OUWENEEL

Ondanks het besef dat eendenkooien niet zijn aangelegd ter bevordering van eendenwelzijn, maar voor het genot dat eendenbout de mens biedt, fascineren ze. De aantrekkingskracht heeft te maken met de natuuroases die eendenkooien in het landschap zijn en ook met eerbied voor het menselijk vernuft. Want al in de late middeleeuwen ontdekten onze voorvaders een methode om die schuwe eenden voor hun kookpotten te bemachtigen, daarbij gebruikmakend van gedomesticeerde soortgenoten en de doordacht ontworpen en aangelegde vanginstallatie die een eendenkooi twijfelloos is. Terecht rekent men die vangplaatsen thans tot cultureel erfgoed.

Mijn affiniteit voor het kooikersbedrijf ontstond dankzij verhalen van wijlen Tom Lebret. Tijdens

dagenlange autoritten naar en over de Balkan kwam hij te vertellen over ervaringen met kooikers en hun activiteiten in de Biesbosch van zijn jeugd, in de dertiger jaren. Om de Duitse Arbeitseinsatz te ontlopen dook hij onder in eendenkooien in Friesland. Daar kwam het boek "Achter de schermen" tot stand, een uitgave over eendenkooien, hun eigenaars en over eenden. Nederlandse anserofielen ondernamen destijds die winterse autotrips naar Oost-Europa om te onderzoeken hoe het er daar met de ganzen voorstond. Meestal chauffeerde ik. Achteraf rees het vermoeden dat Lebret zijn eendenkooiverhalen opdyste om mij wakker te houden – een chronisch slaapttekort was een constant kenmerk van onze reizen langs Oost-Europese ganzenpleisterplaatsen.

Tezelfdertijd maakte ikzelf kennis met een eendenkooi. En hoe! Bij excursies over de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen hield ik conform de gebodsborden altijd afstand tot de Hoogezandsche eendenkooi, hoe aantrekkelijk

deze ook oogde. In 1970 stopte de kooiholder Van Ballegooijen en vertrok. Het kooihuis moest worden afgebroken in verband met de komst van een nieuw gemaal en voorts voorzag hij dat de aanstaande sluiting van het Haringvliet drastische gevolgen zou hebben voor de eendenstand op de gorzen van het Hollandsch Diep. Waarin hij gelijk kreeg. De Hoogezandsche kooi was vooral een talingenkooi. Deze verlieten na 2 november 1970 het noordelijk Deltagebied direct en masse – de voedselrijke getijdenslikken waarop ze bij laagwater plachten te foerageren kwamen als gevolg van de sluiting van het Haringvliet permanent onder water te staan.

Na vertrek van Van Ballegooijen bleef zijn kooi gebruiksklaar achter. De eerste maal dat ik een kijkje nam voelde ik mij als een negentiende-eeuwse ontdekkingsreiziger die de binnenlanden van een onbekend continent binnentrok. Bij het betreden van een eendenkooi gaat men vanzelf met gedempte stem praten. De smalle kronkelige paden, de langs vangpijpen staande manshoge rietmatten, in het kooijargon schuttingen of schermen, en het voortgaan onder het hoge gewelf van kooiboslover dragen bij aan een indrukwekkende geheimzinnigheid, een sentiment indringer te zijn. Trouwens, de meeste kooiholder hebben weinig met pottenkijkers op. In het boek “Achter de schermen” lezen wij over levensbedreigende afweermiddelen en in “Het Kijkgat”, de jaarlijkse

uitgave van de Kooikersvereniging, staat een verhaal hoe zo’n systeem lang geleden in Friesland een onwelkom iemand fataal werd. Mogen wij toch mee op tochten door zijn heiligdom, dan maakt de kooiker vooraf duidelijk welke handelingen na te laten.

Broedvogels

Zomer 1970, bij de eerste exploratietochten, had ik het rijk alleen in de net verlaten Hoogezandsche eendenkooi. Op de kooiplas kwamen drie vangpijpen uit. De vierde was een “buitenpijp”, een vangpijp die direct uitmondde op het buitenwater, de insteek van de Schuringse haven. Het was de laatste kooi van het type “buitenpijp” in Nederland. Later hoorde ik van Van Spanje jr., de zoon van de voorganger van kooiker Van Ballegooijen, dat die buitenpijp de meeste lucratieve van de kooi was. In het kooibos broedden Ransuilen, Wielewalen, Zomertortels en een paartje Boomvalken. En er huisde een fikse kolonie Blauwe Reigers. Leen Preesman en ik vingden, niet geheel bij toeval, een man Wintertaling. Deze eindigde het bestaan niet in het spartelhokje, maar her kreeg de vrijheid, vergezeld van onze wensen.

Zonder onderhoud ging de Hoogezandsche kooi snel teloor. Toen ik jaren later met rentmeester D.A. Hermans, Désiré Karelse van de Kooikersvereniging en Van Spanje jr. een wandeling maakte door hetgeen nog resteerde

van de kooi, kwamen bij de laatste verhalen los over diens jeugdbelevissen in de kooi van zijn vader. Op hoogtijdagen werd het familiegebeuren afgestemd op het kooibedrijf, waarbij de wijze waarop de jeugdige Van Spanje werd ingeschakeld thans de Raad van de Kinderbescherming in de gordijnen zou jagen. Wanneer invallende vorst eenden vanaf hogere breedten deed toestromen, schroomde senior niet om zijn kroost ’s nachts uit bed

17. Een groep Wintertalingen rustend in de Biesbosch. Biesbosch, datum onbekend, Hans Gebuis.

te halen om de kooiplas ijsvrij te maken. De uit het noorden arriverende eenden konden er dan invallen. Deze potentieel te bemachtigen buit werd aangeduid met “bovenbouten”, waarbij “boven” slaat op het noorden. Eenmaal gevangen en omgebracht, werd de familie aan het schoonmaken van de bouten gezet.

Uit de verhalen van Van Spanje en bij bezoeken aan kooien viel op hoe autonoom kooihouders hun kooi beheren. Dat blijkt ook uit de ontwijkende reacties wanneer particulieren of instanties informeren naar vangstcijfers. Kooihouders houden afstand, hetgeen hun werk extra intrigeert. Voor het tijdschrift “Sterna” interviewde ik kort voor diens overlijden Simon Rosmolen, onder andere kooiker van de Ellemeetkooi op Schouwen. Omdat Rosmolens verschijning en diens verhalen in mijn beleving de autonomie van een kooiker treffend uitbeeldden, denk ik nogal eens terug aan dat gesprek in Zierikzee.

Nog een voorbeeld. Toen kooiker Theun Talsma van de Kooiplaats op Schiermonnikoog zich met zijn kooi moest schikken naar de voorwaarden die Natuurmonumenten als beheerder van het Nationaal Park Schiermonnikoog oplegde, zinde hem dat toch niet. Om een eigen kooi te hebben kocht Teun op de vaste wal de Talma-eendenkooi in Engwierum.

Het Kijkgat

Dat er in Nederland honderden eendenkooien waren, blijkt uit de familienamen met het woord “kooi” erin. En ook uit de termen in onze taal die aan het kooikersjargon zijn ontleend. “De pijp uitgaan” is er eentje. Om de spoeling niet te dun te maken, vaardigde Karel V in de zestiende eeuw voor delen van de natie een verbod uit voor de aanleg van nieuwe kooien. Met kooien op de gorzen bij Klaaswaal, op Tiengemeten, bij 's-Gravendeel, bij Oud-Beijerland en ook het “Kooi Gors” onder Strijen, had de Hoeksche Waard menig eendenkooi. Op Tiengemeten lag er eentje met ook een buitenpijp. De kooi in het Oudeland van Strijen Noord werd weliswaar omstreeks 1950 opgeheven, maar eind vorige eeuw opnieuw aangelegd. De officiële naam van

deze nu enige Hoeksche Waardse eendenkooi luidt Oudelandsche Eendenkooi “De Kooilaaghte”. Ze is in handen van de familie Ten Klooster, een bekende naam in kooikerskringen. Van in de Oudelandsche kooi bemachtigde eenden worden exemplaren bemonsterd ten behoeve van onderzoek dat de Afdeling “Viroscience” van het Erasmus MC uitvoert aan vogelgriepvirussen.

Als lid van de Kooikersvereniging had ik het genoegen in april 2022 met een aantal kooikers “De Kooilaaghte” te bezoeken. Het was een kostelijke dag die mij, als leek, enigszins inzicht bood in de aparte en bijzondere wereld van de kooikers en hun kooien. In “Het Kijkgat” trof ik een verhaal aan dat ik hier citeer. Zonder commentaar.

“Op het Noord-Friese waddeneiland Föhr bevonden zich begin vorige eeuw zes eendenkooien. In de kooien op Föhr en Pellworm werden veel Wintertalingen gevangen. Om te profiteren van de grote vangsten en de houdbaarheid te vergroten kwam er een conservenfabriek. Vrouwen slachtten en plukten deze thuis, waarna de eenden naar die fabriek gingen. Daar werden ze gekookt, ingeblikt, voorzien van etiketten en verzendklaar gemaakt. De jaarproductie was circa 40.000 eenden. Men beschouwde de “eenden in blik” als delicatessen, die onder andere op tafel kwamen bij het “captains dinner” op de passagiersschepen die naar Noord-Amerika voeren.”

Bij het verhaal staat een foto van de dames van Föhr, bezig met hun slacht- en plukwerk. We zien een kamer vol met in smetteloos wit geklede jonge vrouwen en meisjes die ernstig en met enige achterdocht de fotograaf opnemen. Op de damesschoten, op tafels en op de grond, kortom op iedere vrije plek, liggen in eindeloze rijen dode eenden. De onschuld waarmee de dames ons vanaf de foto aankijken contrasteert hevig met het ijzelijke karwei waarmee ze bezig zijn.

18. Geringde Waterpieper R/RYN in Polder Nieuw-Bonaventura. Strijen, december 2023, Cornelis Fokker.

Waterpiepers in de Hoeksche Waard

CORNELIS FOKKER

Inleiding

Op IJsselmonde doe ik sinds 2018 onderzoek naar overwinterende Waterpiepers. Daar foerageren ze met name op akkers en slapen in de brede rietkragen langs de Devel. In de winter 2022/23 leidden deze Waterpiepers mij naar de Hoeksche Waard, omdat ik zag dat er enige uitwisseling was tussen IJsselmonde en de overkant. Dat zorgde in februari 2023 niet alleen tot de spraakmakende vondst van de Siberische Waterpieper, maar ook tot enkele aflezingen van door mij geringde Waterpiepers van IJsselmonde.

De aanwezigheid van een grote groep Waterpiepers die met name foerageerde op akkers, bleek ook voor vogelaars uit de Hoeksche Waard toch wel enigszins een verrassing te zijn. Dat zorgde bij mij voor de vraag: hoe algemeen voorkomend is dit eigenlijk? Akkerland is immers uitgestrekt

aanwezig en verspreid zijn ook wel rietkragen en rietvelden te vinden, die potentieel als slaappleaats voor Waterpiepers kunnen fungeren.

In de winter 2023/24 heb ik daarom met behulp van diverse vogelaars uit het gebied gericht de hele Hoeksche Waard in beeld gebracht. In dit artikel zal ik kort de resultaten van het onderzoek onder het voetlicht brengen en enigszins proberen te duiden.

Methode

Voorafgaand aan de winter 2023/24 had ik op basis van mijn gebiedskennis en Google Maps zo goed en zo kwaad als het ging alle potentiële slaappleaatsen voor Waterpiepers in beeld gebracht, uiteindelijk circa 25.

Op deze locaties is in avondschemer (vanaf een uur voor zonsondergang) of in de ochtendschemer (vanaf een half uur voor zonsopkomst) gepost om aan- of afvliegende Waterpiepers waar te nemen. In enkele gevallen konden verschillende gebieden worden gecombineerd (met name kleine rietkragen), maar soms waren meerdere bezoeken nodig

voor een duidelijk beeld (bijvoorbeeld Tiengemeten). Om enig inzicht te krijgen in de foerageerlocaties van de betreffende groepen Waterpiepers zijn deze gevolgd in de ochtend of zijn waarnemingen via hw1.waarneming.nl gebruikt.

Polder Groot Koninkrijk

De aanwezigheid van een slaapplaats in Polder Groot-Koninkrijk werd al in 2015 en 2021 vastgesteld (S. Elzerman). In de winter 2022/23 bleken ze te slapen langs de kreek in het zoetwatergetijdengebied. Waterpiepers van

19. Overzicht van de ligging van slaapplaatsen en belangrijke foerageergebieden van Waterpiepers in de Hoeksche Waard en directe omgeving in de winter van 2023/24.

Resultaten en discussie

In de Hoeksche Waard zijn op 7 locaties slapende Waterpiepers aangetroffen, waarbij op alle slaapplaatsen sprake was van tientallen exemplaren (figuur 19). In onderstaand overzicht worden de maximale aantallen weergegeven die op de slaapplaatsen zélf werden gezien óf in de groep Waterpiepers die (zeer waarschijnlijk) van de slaapplaats gebruik maakten:

- Polder Groot Koninkrijk (70 ex.)
- Oudeland van Strijen (50 ex.)
- Westmaas (35 ex.)
- Westerse Laagjes (45 ex.)
- Tiengemeten (min. 3 slaapplaatsen met resp. 5, 60 en 30 ex.)
- Korendijkse Slikken (35 ex.)
- Groote Gat (50 ex.)

deze slaapplaats foerageerden in 2023/24 met name op een grote spruitenstoppel in Polder de Mijl. In deze groep werden enkele geringde Waterpiepers van IJsselmonde gezien, waaruit bleek dat vanuit de “IJsselmondegroep” enkele vogels de oversteek hadden gemaakt.

In de loop van december namen de aantallen in Polder de Mijl af en werden enkele geringde vogels weer terug opgemerkt in de Zwijndrechtse Waard. Daarnaast was het grootste deel van de groep verplaatst naar Polder Nieuw-Bonaventura (inclusief een geringd exemplaar, zie figuur 18), waar ze langs de Derde Kruisweg op (wederom) een spruitenstoppel foerageerden.

Begin januari bleek daar nota bene ook de Siberische Waterpieper weer te zijn teruggekeerd. Vanaf deze locatie sliepen de vogels (wegens onbekende redenen) soms in het

Oudeland van Strijen en soms in Polder Groot Koninkrijk (beide op circa 3,0 kilometer).

Foeragerende Waterpiepers ten westen van Puttershoek (met name op het terrein van de suikerfabriek) sliepen net zoals in voorgaande winters op IJsselmonde (langs de Devel of in Polder de Hooge Nesse).

Oudeland van Strijen

In het artikel van Sander Elzerman wordt het gebruik van de slaapplaats in het Oudeland van Strijen uitgebreid beschreven. Enkele malen werden groepen (>10 exemplaren) rondom de slaapplaats waargenomen, zoals in Polder Nieuw-Bonaventura (ten noordoosten), langs de Moricaansegeweg (ten zuidoosten) en langs de Groeneweg (ten noordwesten). Ook in het Oudeland van Strijen werden regelmatig kleine groepjes waargenomen.

In de zuidoosthoek van de Hoeksche Waard (tussen Mookhoek, Strijensas en de Dordtse Kil) werden vrijwel geen exemplaren aangetroffen. Ook in de APL-polder en omgeving tot aan de A29 ontbraken Waterpiepers volledig. Een enkel exemplaar werd aangetroffen, vermoedelijk afkomstig van de slaapplaats in het Oudeland van Strijen.

Westmaas

In de bocht van de N489 ter hoogte van Westmaas ligt de derde slaapplaats ten oosten van de A29 in de Hoeksche Waard. Deze

slaapplaats is gelegen langs een herstelde kreek, waar ook sprake is van een rietmoeras. In begin december is deze slaapplaats twee keer bezocht. Toen bleken de Waterpiepers met name ten zuidoosten daarvan in het akkergebied te foerageren. Waarschijnlijk werd er toen tevens van een veld groenbemesters gebruik gemaakt als slaapplaats.

Tijdens een ochtend posten bij een rietkraag ten westen van de A29, werd ook een Waterpiepers overvliegend waargenomen richting west. Vermoedelijk is er vanaf de slaapplaats Westmaas dus ook enige uitwisseling met het westelijke deel van de Hoeksche Waard, maar in de winter 2023/24 is dit minimaal waargenomen.

Groote Gat

Aan de westkant van de Hoeksche Waard is dit de meest noordelijk gelegen slaapplaats. Rondom Oud-Beijerland zijn wel enkele foeragerende Waterpiepers aangetroffen, maar deze exemplaren trekken naar noord om in het Klein Profijt (IJsselmonde) te slapen. Het gebied rondom Zuidzijde, Zinkweg en Piershil werd derhalve zo goed als niet gebruikt door Waterpiepers. In de brede rietkragen langs het Groote Gat bleek wel een slaapplaats aanwezig, waarvan met name ten noorden van de kreek met enige regelmaat een flinke groep (tot 50 exemplaren) foeragerend werd waargenomen op akkers.

20. Overzicht van het Groote Gat vanuit de kijkhut. In de brede rietkragen is een waterpiepersslaapplaats aanwezig. Zuid-Beijerland, winter 2023/2024, Cornelis Fokker.

Westerse Laagjes

In de rietkragen in de Westerse Laagjes (tot circa 100 meter breed) was een slaapplaats aanwezig van ten minste tientallen exemplaren. Deze Waterpiepers foerageerden in januari massaal op een perceel met groenbemester in de Eendrachtspolder-Oost samen met tientallen Graspiepers. Opvallend was daarnaast dat ook vanaf het oostelijke deel van Tiengemeten een groep van 15-20 exemplaren en ook diverse losse exemplaren (tot vanaf het midden van het eiland) vertrok om aan de noordkant van het Vuile Gat te slapen. Het is daarmee niet uitgesloten dat deze groep flink groter is dan de hier geschatte grootte van 45 exemplaren. In 2021 werd door de auteur namelijk een groep van 90 exemplaren gezien in de Eendrachtspolder-West, maar deze kunnen zowel in het Grote Gat als in de Westerse Laagjes hebben geslapen (of in beide).

Tiengemeten

Verspreid over het eiland Tiengemeten zijn veel (op het oog) geschikte slaapplaatsen aanwezig. Bovendien is overal op het eiland geschikt foerageergebied aanwezig. Desalniettemin werd op drie plaatsen een clustering gezien van invallende Waterpiepers in de avondschemering. Aanwezigheid van losse groepjes daarbuiten is echter niet uitgesloten, mede door de complexiteit van het gebied. De grootste slaapplaats was aanwezig in de Wildernis (ten oosten van de Laurettehoeve). Circa 1,5 kilometer ten westen van deze slaapplaats werden tot 30 exemplaren waargenomen, die in kleine groepjes (op grote afstand van de teller) invielen. In het oostelijke deel van het eiland was ten minste een klein slaapplaatsje aanwezig, maar de meeste exemplaren uit dit deel van het gebied leken in de Westerse Laagjes te gaan slapen.

De gehele winterpopulatie op Tiengemeten kan ongeveer geschat worden op circa 100 exemplaren.

Korendijkse Slikken

Op de Korendijkse Slikken is een slaapplaats aangetroffen in het meest noordelijke deel van de rietruigte in het gebied. Op de slaapplaats waren zeker 30 exemplaren aanwezig, die vermoedelijk voor een belangrijk deel ook in het gebied foerageerden. Op natte, overstromde stukken in het gebied werd zelfs een groep van 32 exemplaren waargenomen. Daarnaast foerageert een deel van deze slaapplaats met enige regelmaat in de Leenheerengorzenpolder en vliegt een (klein) deel het Spui over om op Voorne-Putten te foerageren.

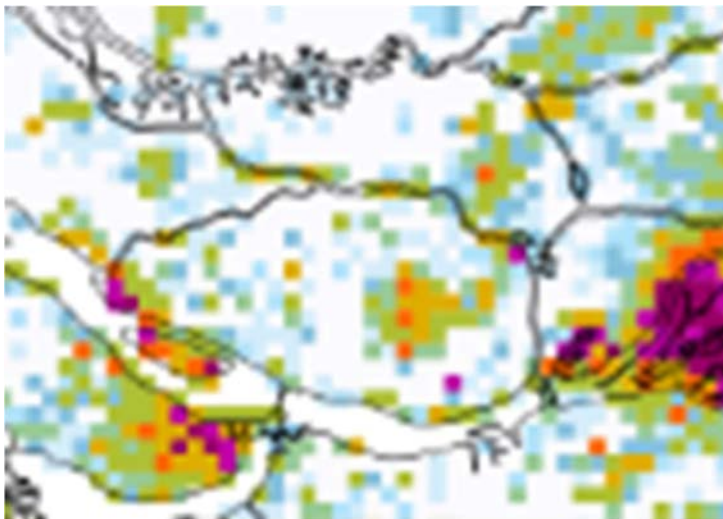
21. Het Piershilse Gat waar geen slaapplaats van Waterpiepers aanwezig bleek, waarschijnlijk vanwege het te beperkte oppervlak aan overjarig riet. Piershil, winter 2023/2024, Cornelis Fokker.

Naast het feit dat de slapers van de Korendijkse Slikken met name in natte natuur foerageren, is het in de ochtend waargenomen dat een groepje van tien exemplaren ver weg vloog richting oost, waarschijnlijk om ergens op een akker te foerageren. Waterpiepers sliepen niet in het oostelijke deel van de Korendijkse Slikken; enkele foeragerende exemplaren in dit deel sliepen op Tiengemeten.

Habitat

Op alle slaapplaatsen was sprake van door riet gedomineerd moeras, met een minimale oppervlak van 2,3 hectare. Tijdens een avond posten bij het rietland bij Westmaas werden

wegvliegende Waterpiepers waargenomen, die zeer waarschijnlijk in een groenbemester hebben overnacht. Ook in Zeeuws-Vlaanderen is dat weleens aangetroffen (pers. med. H. Bun). In brede rietkragen of kleine plukjes riet werden geen slapende Waterpiepers aangetroffen. Het is echter niet uitgesloten dat in sommige gevallen dergelijke plekken wel gebruikt worden, bijvoorbeeld tijdens de doortrek of door lage aantallen. Voor Waterpiepers is de aanwezigheid van overjarige riet met enige oppervlakte derhalve cruciaal.

22. Overzicht van de verspreiding van Waterpiepers ten tijde van de Vogelatlas (2013-2015). Bron: Sovon.nl.

Winterpopulatie

De totale winterpopulatie in de Hoeksche Waard van Waterpiepers kan worden geschat op 400-500 exemplaren. Deze schatting wordt gedaan op basis van de maximale aantallen die zijn waargenomen, maar het is waarschijnlijk dat deze in enkele gevallen nog onderschattingen zijn (Westerse Laagjes, Grootte Gat). Echter, tussen de slaappleatsen zal ook enige mate van uitwisseling zijn, wat het maken van nauwkeurige aantalsschattingen lastig maakt.

Opvallend is dat grote delen van de Hoeksche Waard niet worden bewoond door Waterpiepers. Ook tijdens de tellingen voor de meest recente Vogelatlas (figuur 22) was dat reeds het geval. Toentertijd viel met name het Oudeland van Strijen op, maar ook zijn Tiengemetten, Korendijkse Slikken en Polder Groot Koninkrijk duidelijk zichtbaar.

Opvallend is dat toen wel langs de zuidkant (ten oosten van de A29) Waterpiepers werden aangetroffen; daar werden in 2023/24 geen exemplaren waargenomen.

Gezien de eentonigheid van het landschap en het gemak waarmee soms grote groepen Waterpiepers op regulier akkerland hun kostje bij elkaar lijken te schrapen, is het aannemelijk om te denken dat de aanwezigheid van geschikte slaappleatsen de beperkende factor is. Echter, in bijvoorbeeld de APL-polder maar ook elders in het gebied, zijn op het oog geschikte rietstukjes aanwezig (hoewel soms wat klein), waardoor dit niet helemaal het ei van Columbus lijkt te zijn. Een interessante exercitie om dit de komende jaren nog beter te gaan volgen.

Conclusie

Verspreid door de Hoeksche Waard werden op zeven locaties slaappleatsen van tientallen Waterpiepers aangetroffen. De totale winterpopulatie kan op basis van de huidige gegevens worden geschat op 400-500 exemplaren. De nadruk van de verspreiding ligt in het zuidwestelijke en noordoostelijke deel van de Hoeksche Waard. In de regio rond Oud-Beijerland en Piershil en rondom Zinkweg en Strijensas ontbreken Waterpiepers vrijwel geheel. Alle slaappleatsen waren aanwezig in overjarig riet, mogelijk werd op één locatie ook in een groenbemester geslapen. De aanwezigheid van grotere oppervlakten (>2 hectare) overjarig riet in de winter lijkt cruciaal om als slaappleats voor Waterpiepers te kunnen functioneren. Het is belangrijk dat dergelijk habitat in de toekomst door beheer wordt geborgd, en waar mogelijk op locaties kan worden uitgebreid of aangelegd. Foerageerplekken vinden Waterpiepers met name op akkerland, maar ook in grootschalige natte natuur, zoals op Tiengemetten en op de Korendijkse Slikken.

••

23. De wilgen bij de slaappleats in het Oudeland van Strijen worden soms gebruikt als zitpost. Bij aankomst landen de Waterpiepers dan eerst in een wilg om daar vervolgens enige tijd zwijgzaam te zitten. Strijen, Sander Elzerman.

Waterpiepers op de slaappleats in het Oudeland van Strijen in de winters 2014/2015 - 2018/2019

SANDER ELZERMAN

Inleiding

Een melding van een slaappleats van Waterpiepers *Anthus spinoletta* in het Oudeland van Strijen door Dick van Houwelingen trok mijn aandacht. Twee weken later ging ik eens een kijkje nemen en telde ik 40 stuks. Al snel volgde het idee om het verloop van de aantallen op de slaappleats gedurende de winter te volgen. Ik was benieuwd of bij de Waterpiepers hetzelfde patroon te zien was als bij Grote gele kwikstaarten *Motacilla cinerea*, waarvan ik in het verleden wel eens een slaappleats intensief

gevolgd heb (Elzerman, 2007). Daarnaast was ik benieuwd hoeveel Waterpiepers gebruik maakten van de slaappleats. In de regionale avifauna "Vogels van de Hoeksche Waard" staat de Waterpieper te boek als: "Doortrekker en wintergast in zeer klein aantal, voornamelijk langs het Haringvliet en Hollandsch Diep." (Luitwieler et al., 1999). De vraag was of die status nog wel klopte.

De Waterpieper is een doortrekker en overwinteraar in Nederland. Het broedgebied strekt zich uit over de hooggebergtes van Europa (LWVT & Sovon, 2002). Na het broedseizoen dalen de Waterpiepers af naar laaggelegen gebieden, waaronder Nederland. In tegenstelling tot veel andere overwinteraars komen deze vogels dus vanuit het zuiden naar ons land.

De eerste Waterpiepers worden in de Hoeksche Waard vanaf oktober gezien. Na de trektijd in oktober en november zijn Waterpiepers

24. Ligging van de slaappleaats van Waterpiepers in het Oudeland van Strijen.

gedurende de hele winter aanwezig. De voorjaarstrek start eind februari en kent een hoogtepunt in maart. De laatste exemplaren worden in april gezien (bron: Waarneming.nl). Op basis van losse waarnemingen lijkt de soort verspreid in lage dichtheden op het eiland voor te komen, maar dit beeld is verre van compleet.

Slaappleaatsen in Nederland en omliggende landen

In de jaren zeventig werden de eerste slaappleaatsen beschreven waar Waterpiepers 's winters gezamenlijk overnachten. Vooral in Groot-Brittannië (Frost, 1972) en Duitsland (Weissgerber et al., 2020; Ebenhöf & Hoffrichter, 1998; Taunitz, 1977; Schmiedel, 1968) verschenen publicaties over dit fenomeen. De eerste beschrijving in Nederland verscheen niet veel later. Op Vlieland werd bij toeval een slaappleaats ontdekt tijdens het ringen van andere vogels (Kroon, 1976). Van den Berg (1975) deed als eerste gestructureerde tellingen van een slaappleaats in het Amsterdamse Bos gedurende de winter van 1972/73. Hierbij werd niet alleen aandacht besteed aan de aantallen en het gedrag, maar ook aan de herkenning

van de soort. In die tijd was namelijk pas recent bekend geworden dat Waterpieper en Oeverpieper *Anthus petrosus* twee verschillende soorten waren. De toegenomen kennis over de herkenning van beide soorten en van het bestaan van slaappleaatsen leidde tot meer aandacht voor dit fenomeen. Sindsdien zijn diverse slaappleaatsen van Waterpiepers in Nederland ontdekt en beschreven. Het gaat om slaappleaatsen in onder andere in de uiterwaarden van de Rijn bij Wageningen (Bijlsma, 1977), Oeverland de Liede bij Haarlem (Geelhoed, 1989), op diverse plekken in Zeeland (Castelijns & Bun, 2022) en in het rietveld van de Devel bij Zwijndrecht (Fokker, 2023).

Beschrijving slaappleaats

De slaappleaats van Waterpiepers in het Oudeland van Strijen bevindt zich in het rietveld van De Keen ter hoogte van de Molenweg (figuur 24). Tegenwoordig bestaat het uit een strook landriet dat aan twee zijden omsloten wordt door een watergang, maar vroeger was het een getijdengeul dat een belangrijke rol speelde bij het ontwateren van het Oudeland (Mesker, 1999). Het rietveld kent droge en meer moerasachtige delen met verspreid

25. Overzichtsfoto van de waterpiepersslaappleaats in het Oudeland van Strijen. Strijen, Sander Elzerman.

wilgenstruweel. Het gedeelte dat gebruikt wordt als slaappleaats bestaat voornamelijk uit Riet *Phragmites australis* met langs de westrand enkele wilgen *Salix spec.* (figuur 24). Aan de oostzijde is een werkpad waar minder Riet staat en de begroeiing meer uit grassen en ruigtekruiden bestaat. Gedurende de gehele onderzoeksperiode is het rietveld nooit gemaaid. Ten zuiden van de Molenweg is in het najaar van 2017 een tijdelijk baggerdepot aangelegd. Een jaar later was deze plek begroeid met Riet, ruigtekruiden en jong opschot van wilgen.

Methode

Gedurende de winters 2014/15 tot en met 2018/19 zijn regelmatig tellingen uitgevoerd van het aantal Waterpiepers op de slaappleaats. Het belangrijkste doel was om de aantallen gedurende het winterseizoen te bepalen, maar ook de aankomsttijd op de slaappleaats in relatie tot zonsondergang was een belangrijke vraag. Daarnaast is gelet op het gedrag bij aankomst op de slaappleaats.

In de wintermaanden november tot en met maart is elke twee tot drie weken een telling uitgevoerd. De tellingen begonnen vanaf drie kwartier voor zonsondergang en duurden tot circa een half uur na zonsondergang. Vanaf dat moment werd het ongeveer te donker om te tellen. Van alle aanvliegende piepers werd de volgende informatie genoteerd: soort, aantal exemplaren, tijdstip van aankomst, richting waar de vogel(s) vandaan arriveerden (in acht windrichtingen) en de plek binnen de slaappleaats waar ze invielen.

Waterpiepers lieten vaak van zich horen als ze invielen bij een slaappleaats. Dat wil echter niet zeggen dat ze makkelijk te volgen waren. Verwarring met Graspiepers lag op de loer en tegen een grijze lucht met afnemende lichtomstandigheden waren ze moeilijk op te pikken. Voor de betrouwbaarheid zijn daarom alle tellingen onder gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. De tellingen vonden allemaal plaats onder droge omstandigheden en met weinig wind (0-4 Bft.).

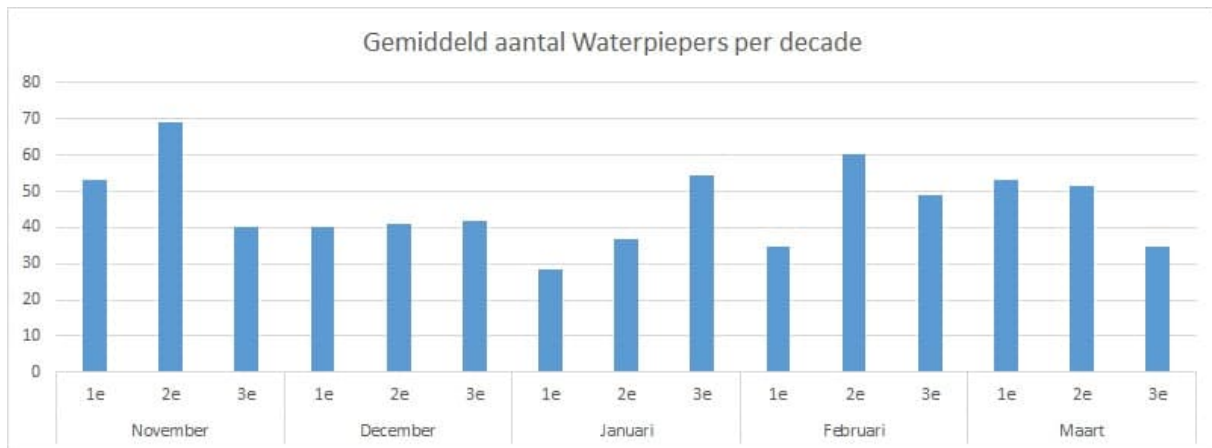
Over het gedrag van de Waterpiepers op de slaappleaats zijn alleen kwalitatieve gegevens verzameld. Hierbij is met name gelet op het gebruik van voorverzamelplekken rond de slaappleaats, de interactie met arriverende soortgenoten en de reacties op roofvogels.

Resultaten

Gedrag bij aankomst op de slaappleaats

Aan het einde van de dag vertrekken Waterpiepers van hun foerageerplek naar een gezamenlijke slaappleaatsen. Dat doen ze alleen of in kleine groepjes. Arriverende Waterpiepers werden vaak opgepikt aan de hand van hun vluchtroep. Daarmee kon gelijk het onderscheid gemaakt worden met Graspiepers *Anthus pratensis*, die ook in kleine aantallen in het rietveld sloepen. Als in het riet al soortgenoten aanwezig waren dan klonken vaak contactroepjes vanuit de slaappleaats. Bij aankomst vlogen de piepers vaak enige tijd onrustig rond voordat ze in het riet landen. Ze konden dan soms tot vele honderden meters doorvliegen om enkele minuten later weer terug te komen. De wilgen werden soms gebruikt als zitpost. Bij aankomst landden ze dan eerst in een wilg om daar vervolgens enige tijd zwijgzaam te zitten (figuur 23). Vervolgens doken ze op een later moment het riet in. De Waterpiepers gebruikten een ruim gebied van enkele tientallen meters binnen het rietveld als slaappleaats. Gedurende de winters 2019/20 en 2020/21 werd het grasland ten westen van De Keen soms gebruikt als een soort voorverzamelplek. Hier foerageerden ze nog even voordat ze gingen slapen. Een enkeling kwam zwijgzaam aanvliegen. Dergelijke vogels vielen vaak direct in het riet in. Vooral laatkomers hadden de neiging om stilletjes en snel in te vallen. Soms werd nog tot het einde van de telling waargenomen dat vogels van plek verwisselden in het riet.

In het gedrag leek geen patroon te zitten. Alleen wanneer bepaalde roofvogels in de buurt waren, dan waren de Waterpiepers aanzienlijk

26. Gemiddeld aantal Waterpiepers per maanddecade dat gedurende de winterseizoenen 2014/2015 tot en met 2018/2019 gebruik maakte van de slaappleats in het Oudeland van Strijen.

zenuwachtiger. Vooral als dit een Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*, Blauwe Kiekendief *C. cyaneus* of Sperwer *Accipiter nisus* betrof. Dan konden de piepers in paniek uit het riet vliegen om vervolgens onrustig rond te blijven vliegen tot de veiligheid weer was teruggekeerd. Dat was vooral merkbaar vanaf eind februari wanneer de eerste Bruine Kiekendieven boven het rietveld verschenen. In De Keen broeden meerdere paren Bruine Kiekendieven, maar ten noorden van de waterpiepersslaappleats bevond zich ook een slaappleats van deze roofvogels. Bij de tellingen in maart waren Waterpiepers dan ook onrustiger dan in de rest van de winter. Verschillende keren is gezien hoe de kiekendieven laag over het riet zweefden in de hoop om een opvliegende pieper te grijpen. Naast Bruine Kiekendieven zijn jachtvluchten van Sperwer, Blauwe Kiekendief en eenmaal van Havik *Accipiter gentilis* boven het rietveld waargenomen.

Aantallen per winter en gedurende het seizoen

De slaappleats in De Keen werd in de vijf opeenvolgende winters in wisselende aantallen gebruikt door Waterpiepers. Per winter gebruikten gemiddeld 38 tot 53 Waterpiepers de slaappleats, waarbij het gemiddelde in de laatste twee winters hoger lag dan in de eerste drie seizoenen. Zo lag het gemiddelde in de winter 2014/15 op 38, terwijl in 2017/18 en 2018/19 respectievelijk gemiddeld 53 en 47 Waterpiepers kwamen overnachten. Het grootste aantal

Waterpiepers werd op 30 januari 2018 vastgesteld. Toen kwamen 97 exemplaren slapen. Daar staat 15 januari 2017 tegenover, toen slechts 15 Waterpiepers (en 4 Graspiepers) kwamen overnachten.

De eerste Waterpiepers verschijnen in oktober op de slaappleats. De tellingen begonnen echter pas in november. Tot halverwege deze maand namen de aantallen toe om vervolgens gedurende de winter min of meer stabiel te blijven tot begin januari. In januari en februari fluctueerde het aantal Waterpiepers per winter, maar lijkt gemiddeld halverwege februari te pieken (figuur 26). Dit valt samen met de start van doortrekperiode van Waterpiepers. Vanaf de laatste decade van februari tot eind maart vertrekken de Waterpiepers weer naar de broedgebieden, waardoor de aantallen op de slaappleats daalden. De laatste overwinteraars worden in de Hoeksche Waard tot in april gezien.

Tussen de winters zijn enkele opvallende verschillen te zien. Dit heeft voor een deel te maken met de ongelijke verdeling van de tellingen per winter, maar mogelijk ook met andere factoren. De eerste twee winters, die van 2014/15 en 2015/16, laten een seizoenspatroon zien dat goed overeenkomt met het gemiddelde van alle winters. Alleen valt op dat de hoogste aantallen in deze beide winters pas in maart geteld werden. In de winter van 2016/17 lag de piek in de tweede helft van februari, maar waren de aantallen in januari opvallend laag. Een jaar

later viel de seizoenspiek nog iets vroeger; eind januari. Het laatste telseizoen liet een opvallende dip in begin januari zien, terwijl de aantallen in de rest van die winter het gemiddelde seizoenspatroon volgden.

Aankomsttijd bij de slaapplaats

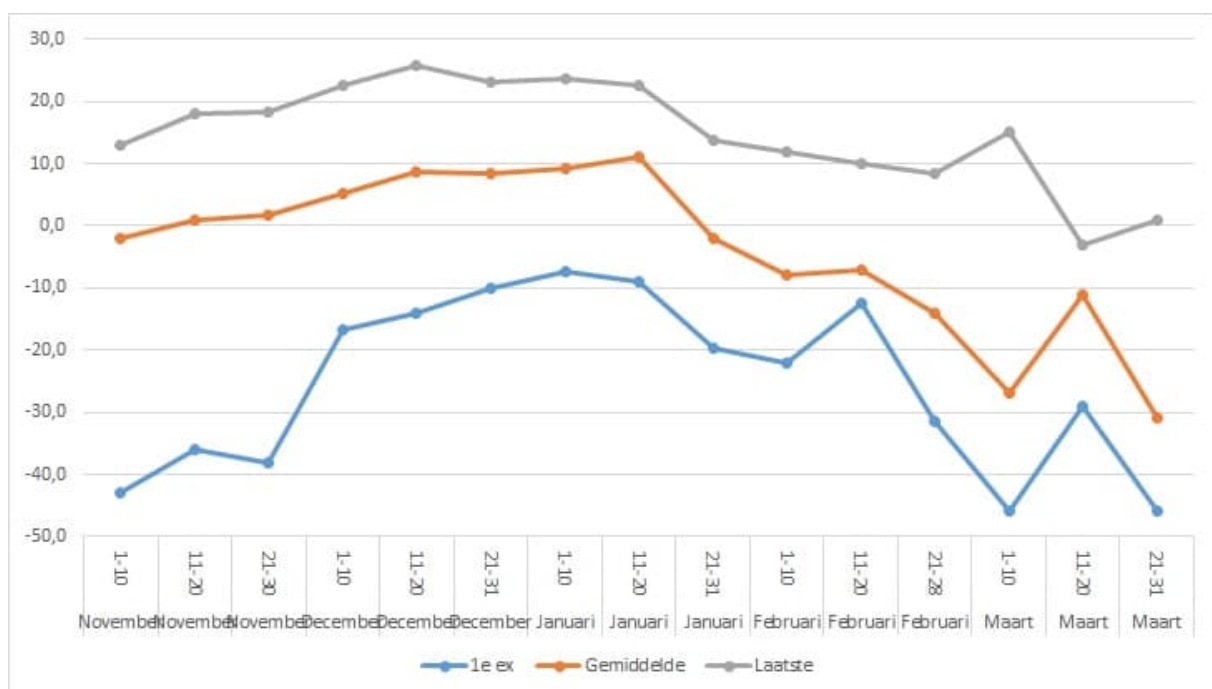
De tellingen op de slaapplaats werden over het algemeen driekwartier voor zonsondergang gestart. Een enkele keer waren dan al Waterpiepers op de slaapplaats aanwezig. Die vroege eerstelingen werden vooral in november en maart waargenomen. Gedurende het winterseizoen was elk jaar een vergelijkbaar patroon te zien. Naarmate de daglengte korter werd, arriveerden de Waterpiepers later op de slaapplaats (figuur 27). In november was de helft van de vogels rond zonsondergang ingevallen op de slaapplaats. Naarmate de winter vorderde arriveerden de Waterpiepers later op de slaapplaats. Eind december tot half januari lag het gemiddelde op circa 10 minuten na zonsondergang. Daarna trad de vervroeging in. Al snel arriveerden ze gemiddeld genomen enkele minuten vóór zonsondergang. Met uiteindelijk in maart een gemiddelde aankomsttijd van een half uur vóór zonsondergang.

Effect van weersomstandigheden op aantallen en aankomsttijd

In hoeverre weersomstandigheden hierbij een rol speelden kon slechts ten dele onderzocht worden. De mate van bewolking leek een licht effect te hebben op de aankomsttijd. Op dagen met weinig bewolking (0-50%) arriveerden de Waterpiepers gemiddeld iets later dan op dagen met veel bewolking (>50%). Bij heldere omstandigheden was de gemiddelde aankomsttijd 1,8 minuten na zonsondergang (n=17), terwijl dit op zwaar bewolkte dagen 1,4 minuten vóór zonsondergang (n=15) was.

Voor een meting van het effect van de minimumtemperatuur was te weinig fluctuatie tijdens de tellingen. Gedurende het onderzoek zijn geen strenge winters geweest om goed het effect van vorst te kunnen bepalen. Slechts driemaal is geteld tijdens vorst en ijs, maar toen waren de aantallen niet opvallend lager dan de tellingen ervoor en erna. Daarnaast zijn alle tellingen uitgevoerd op dagen met gunstige omstandigheden, waardoor het effect van neerslag of harde wind ook niet onderzocht is.

Op 30 december 2014 en 27 februari 2018 was de slaapplaats bedekt met sneeuw. Het aantal Waterpiepers en de aankomsttijd vielen op die

27. Aantal minuten waarop de Waterpiepers gedurende het tijdvak van onderzoek per maanddecade vóór (negatief) of ná (positief) zonsondergang op de slaapplaats in het Oudeland van Strijen arriveerden.

avonden niet uit de toon in vergelijking met andere jaren. Van een leegloop was geenszins sprake, maar in beide winters bleef de sneeuw ook slechts enkele dagen liggen.

Aankomstrichting

Waterpiepers, die naar de slaapplaats vliegen, kondigen zich vaak aan met contactroepjes. Afhankelijk van de roepfrequentie en omstandigheden kon een arriverende vogel tot op 100-150 meter worden opgepikt. Aangezien veel vogelsoorten in een rechte lijn naar de slaapplaats vliegen, kan de aanvliegrichting een aanwijzing geven voor de plek waar ze gefoerageerd hebben. Bijna de helft (41,3%, n=895) van de vogels arriveerde vanuit het zuiden en een derde (28,2%) van de Waterpiepers was afkomstig uit noordelijke richting. De aantallen vanuit overige richtingen waren marginaal. De aankomstrichting werd niet beïnvloed door de windrichting tijdens de telling.

Als de zuidelijke aanvliegrichting iets ruimer genomen wordt, door ook de vogels vanuit het zuidwesten en –oosten hierbij te betrekken, dan waren deze windrichtingen goed voor twee derde van alle piepers. De belangrijkste foerageergebieden lijken dus ten zuiden van de slaapplaats gelegen te hebben.

Discussie

Seizoensverloop op de slaapplaats van Waterpiepers

Het aantalsverloop gedurende de winter op de slaapplaats in het Oudeland van Strijen laat twee pieken zien. De aantallen zijn het hoogst in de eerste helft van november en rond half februari. Midden in de winter blijven de aantallen redelijk stabiel. De najaarstrek van Waterpiepers strekt zich uit van september tot in november (LWVT & Sovon, 2002). De slaapplaatstellingen werden jaarlijks pas begin november gestart; de hogere aantallen in die maand vormden vermoedelijk het staartje van de doortrekperiode. De voorjaarstrek is eveneens in het seizoenspatroon terug te zien (figuur 26).

Ook bij andere slaapplaatsen van Waterpiepers is dit seizoenspatroon terug te zien. In Oeverland de Liede bij Amsterdam zijn van 1988 tot en met 1992 tellingen uitgevoerd (Geelhoed, 1993). De aantallen op die slaapplaats kenden ook pieken tijdens najaars- en voorjaarstrek, met in maart de hoogste aantallen van de gehele winterperiode. Bij twee slaapplaatsen in Zeeuws-Vlaanderen werd de voorjaarspiek iets eerder bereikt. Eind januari/begin februari werden daar de hoogste aantallen geteld (Bun, 2022). Ook in de uiterwaarden van de Rijn werden rond die periode de meeste Waterpiepers gezien, maar dat was waarschijnlijk een gevolg van een vorstinal (Bijlsma, 1977).

Middenin de winter zijn geen grote verplaatsingen te verwachten, maar toch werden wisselende aantallen tussen opeenvolgende tellingen gezien. Zo fluctueerde het aantal piepers tussen begin december 2017 en half januari 2018 tijdens opeenvolgende tellingen van 37, 54, 42 en 49 exemplaren. De weersomstandigheden waren in de tussenliggende periode stabiel, dus verplaatsingen als gevolg van vorst waren hier niet aan de orde. Mogelijk wisselden de Waterpiepers tussen slaapplaatsen. De Keen is namelijk niet de enige slaapplaats in de Hoeksche Waard. Ook in bijvoorbeeld het Groot-Koninkrijk bij 's-Gravendeel bevindt zich een slaapplaats die tijdens deze studiejaren bezet was (pers. obs.).

Dat Waterpiepers binnen een winter van slaapplaats kunnen wisselen, is in Luxemburg aangetoond aan de hand van gezenderde individuen (Klein, 2019). Dit beeld wordt bevestigd door onderzoek op basis van kleurringen dat sinds 2018 bij het Develgebied gaande is. Waterpiepers die overdag gezamenlijk foerageren, kunnen aan het einde van de dag verschillende kanten opvliegen om te overnachten (Fokker, 2023). Daarentegen zijn Waterpiepers wel plaatstrouw aan hun slaapplaats(en). Gedurende de winter kunnen ze regelmatig wisselen tussen slaapplaatsen, maar uit het kleurringonderzoek blijken verschillende

individuen jaar op jaar naar dezelfde plek(ken) terug te keren. Dit is ook in Duitsland vastgesteld, waar op basis van historische gegevens sommige slaappleatsen meer dan 13 jaar bleken te worden gebruikt (Paulien & Jeromin, 1995).

Hoe korter de dagen, hoe later de Waterpiepers gaan slapen

De gemiddelde aankomsttijd verschoof gedurende de winterperiode. Aan het begin en einde van het seizoen arriveerden de Waterpiepers vóór zonsondergang, terwijl de meeste vogels middenin de winter pas na zonsondergang arriveerden. De aankomsttijd blijkt gerelateerd te zijn aan de daglengte. Hoe korter de dagen, hoe eerder de Waterpiepers kwamen overnachten. Dit is ook in andere studies vastgesteld (Ebenhöh & Hoffrichter, 1998; Geelhoed 1993; Van den Berg, 1975). Waarschijnlijk ligt de oorzaak in het foerageren. Waterpiepers zijn zichtjagers die insecten en kleine ongewervelden eten (Orłowski et al., 2010). Als het te donker is om te jagen, dan vertrekken ze naar de slaappleats. De mate van bewolking kan hierbij zelfs een rol spelen. Op basis van dagelijkse tellingen bij een Duitse slaappleats arriveerden de Waterpiepers op bewolkte dagen gemiddeld eerder dan op zonnige dagen (Ebenhöh & Hoffrichter, 1998). Ondanks het beperkte aantal tellingen bij De Keen lijkt dat hier ook het geval geweest te zijn. Een andere verklaring kan gezocht worden in de voedselbehoefte. Een kortere daglengte betekent een langere nacht. Om die goed doorvoed te overbruggen moet misschien meer tijd besteed worden aan het foerageren. Vaak zijn de korte dagen ook de koudere dagen, waardoor het voedsel lastiger te vinden is. Hierdoor wordt de energiebehoefte groter. Witt (1984) heeft niet alleen de aankomst 's avonds genoteerd, maar ook het moment van vertrek in de ochtend. Hieruit bleek dat de Waterpiepers middenin de winter 's avonds niet alleen later arriveerden, maar ook 's morgens vroeger vertrokken. Ze hadden middenin de winter dus de langste periode van activiteit op een dag. Deze relatie tussen de aankomsttijd en de

daglengte kwam ook naar voren bij de slaappleatsstellingen van de Grote Gele Kwikstaart (Elzerman, 2007).

Is de Waterpieper in de Hoeksche Waard algemener dan we denken?

Uit de tellingen bij De Keen blijken 's winters tientallen Waterpiepers in de Hoeksche Waard verblijven. Dit is veel meer dan de inschatting van Luitwieler et al. (1999) en op basis van losse waarnemingen via Waarneming.nl. Daarnaast was tijdens dit onderzoek in ieder geval nog een tweede slaappleats bekend. Hoeveel individuen daar 's nachts overnachtten is onbekend. Het uitvoeren van slaappleatsstellingen lijkt hiermee een effectieve manier om een beeld te krijgen van het aantal overwinterende Waterpiepers in een gebied. Uit het ringonderzoek bij de Devel blijken de Waterpiepers overdag regelmatig in groepen te foerageren (Fokker, 2023). Bovendien blijken ze niet alleen langs de grote rivieren of in plasdras gebieden rond te lopen, maar ook op landbouwpercelen. Ze lijken daar zelfs een voorkeur voor te hebben. Misschien moet het beeld over het voorkomen van de Waterpieper in de Hoeksche Waard daarom wel aangepast worden.

Uit de slaappleatsstellingen bij De Keen bleek de meerderheid van de vogels uit zuidelijke of noordelijke richting te arriveren. Dit vormen de eerste aanwijzingen om gericht te zoeken naar foeragerende exemplaren. Om een beter beeld van te krijgen van het aantal Waterpiepers in de Hoeksche Waard is in de winter van 2023/2024 uitvoerig gezocht naar slaappleatsen. Elders in dit nummer van "In Vogelvlucht" doet Cornelis Fokker verslag van de resultaten.

Literatuur

- Berg, M. van den. 1975. Gedrag en determinatie van de Waterpieper op zijn slaappleats. *Limosa* 48(3-4): 158-162.
- Bijlsma, R.G. 1977. Voorkomen en oecologie van *Anthus spinoletta spinoletta* en *A.s. littoralis* in de uiterwaarden van de Rijn bij Wageningen. *Limosa* 50(3-4): 127-136.

- Bun, H. 2022. Waterpiepers op de slaapplaatsen bij het Groot-Eiland en de Vlaamse Kreek. *Steltkluut* 52(1): 3-8.
- Castelijns, H. & H. Bun. 2022. Waterpieper. pp. 1302-1306. in: Meininger, P.L. (red). *Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.*
- Ebenhöf, H. & O. Hoffrichter. 1998. Beobachtungen an einem winterlichen Schlafplatz des Bergpiepers (*Anthus spinoletta*) bei Köndringen, Landkreis Emmendingen. *Naturschutz südl. Oberrhein* 2: 181-194.
- Elzerman, S. 2007. Sociaal overnachtende Grote Gele Kwikstaarten in Hendrik-Ido-Ambacht. *Limosa* 80(1): 26-31.
- Fokker, K.C. 2023. Overwinterende Waterpiepers in de Zwijndrechtse Waard. *Limosa* 96(4): 147-157.
- Frost, R.A. 1972. Water Pipits roosting in greater reed-mace and great pond sedge. *British Birds* 65(11): 483-484.
- Geelhoed, S.C.V. 1989. Overnachtende Waterpiepers in Oeverland De Liede winter '88-'89. *Fitis* 25(4): 185-189.
- Geelhoed, S.C.V. 1993. Gemeenschappelijk overnachten van Waterpiepers in Oeverland de Liede. *Fitis* 29(1): 28-31.
- Klein, C. 2019. Untersuchung eines Winterschlafplatzes des Bergpiepers *Anthus spinoletta* in Luxemburg anhand von GPS-Daten. *Regulus Wissenschaftliche Berichte* 34: 64-69.
- Kroon, G.H.J. de. 1976. Over vangsten van Porcelainhoentjes, een Cetti's zanger en Waterpiepers. *De Levende Natuur* 79(6): 140-143.
- Luitwieler, M., Mesker, C., Strucker, R. & J. Verkerk (red). 1999. *Vogels van de Hoeksche Waard. Hoeksche Waards Landschap, Oud-Beijerland.*
- LWVT & Sovon. 2002. *Vogeltrek over Nederland. Schuyt & Co B.V., Haarlem.*
- Mesker, C. 1999. Het Oudeland van Strijen: een polder uit het grijze verleden, maar met een groene toekomst! In: Luitwieler, M., Mesker, C., Strucker, R. & J. Verkerk (red). 1999. *Vogels van de Hoeksche Waard. Hoeksche Waards Landschap, Oud-Beijerland: 77-83.*
- Grzegorz Orłowski, Jerzy Karg & Joanna Czarnecka. 2010. Food of Water Pipits *Anthus spinoletta* on wintering grounds in southwest Poland, *Bird Study*, 57:3, 401-405.
- Paulien, E.-C. & K. Jeromin. 1995. Der Bergpieper (*Anthus spinoletta spinoletta*), ein regelmässiger Überwinterer in Schleswig-Holstein. *Corax* 16(1): 1-8.
- Schmiedel, J. 1968. Der Wasserpieper im Stadtkreis Halle/S. *Apus* 1: 247-249.
- Tauchnitz, H. 1977. Beobachtungen an einem Schlafplatz des Bergpiepers bei Halle. *Apus* 4: 9-14.
- Weissgerber, R. 2020. Bergpieper *Anthus spinoletta*. in: Fischer, S., B. Nicolai & D. Tolkmitt (eds). *Die Vogelwelt des Landes Sachsen-Anhalt. Online-Publikation, Stand Januari 2020.* <http://www.vogelwelt-sachsen-anhalt.de/>
- Witt, K. 1984. Saisonale Variation der Aktivitätsdauer beim Bergpieper (*Anthus sp. spinoletta*) im Winterquartier. *Journal of Ornithology/Journal für Ornithologie* 125: 465-471.

••

28. De spiksplinternieuwe uitkijktoren aan de Hitsertse kade koestert de laatste zonnestralen op de winnende foto van de fotowedstrijd van uitkijktorens.nl. Ook de uitslag van de prijsvraag voor de naam van deze toren is inmiddels onthuld. De exotische toren kreeg ondanks de prijsvraag bepaald geen unieke naam en werd gedoopt tot het wat obligaat klinkende “Tureluur”. Hitsertse kade, Zuid-Beijerland, januari 2024, Hanno Brand.

Spijtig

GERARD OUWENEEL

In het voorjaarsnummer 2024 van “Vogels”, het tijdschrift van Vogelbescherming, las ik dat de Hoeksche Waard een nieuw vogeluitkijkpunt kon verwelkomen. Het recreatieoord Hitsertse Kade werd verrijkt met door een architectenbureau ontworpen bouwsel dat te bereiken is via een steiger. Het bewuste resort aan het Haringvliet bestaat uit een jachthaventje met wat annexe voorzieningen. Het bij de annonce geplaatste tegenlicht fotootje toont een Star Wars-achtig torentje met op de achtergrond het voormalige zeegat en nog net rechts een glimp van de oostpunt van Tiengemetten.

Het plaatje en de inhoud van het bijbehorende verhaaltje schoten in het verkeerde keelgat. Hier een poging uit te leggen waarom die ergernis,

waarbij ik beken te beseffen historisch belast te zijn – volgens menigeen teveel.

Het tekstje in “Vogels” was niet vrij van zelfgenoegzaamheid. Wij lezen over Vogelbescherming die samen met andere natuurorganisaties de handen ineensloeg om tot herstel te komen van de unieke deltanatuur, via het Droomfonds Haringvliet project, waarvan het kwam dankzij de miljoenen van de Nationale Postcode Loterij. En passant noemt “Vogels” natuurlijk het “Tij”, de in het kader van het Droomfonds onder auspiciën van Vogelbescherming gebouwde paleisachtige vogelkijkhut bij Stellendam. Te lezen is in “Vogels” dat “Tij” veelgeprezen wordt. Welnu, inzake de kwaliteiten van die hut waren mijn ervaringen anders en beluisterde ik ook andere geluiden.

Maar goed, mijn gram over het Hitsertse Kade vogeluitkijkpunt ontstond niet door de verwijzing naar de gruwelijk kostbare hut “Tij”

bij de Haringvlietsluizen. En ook niet bij lezing van het relaas dat niet alleen trekvisser en vogels, maar ook de mens volop kan genieten van hetgeen er dankzij het Droomfonds in en rond het Haringvliet tot stand kwam – bewoordingen waaruit blijkt dat ook in Zeist het beschermen van vogels en recreatie één noemer hebben.

Natuurlijk roemt “Vogels” het herstel van de unieke deltanatuur. Welnu, degenen die nog concrete herinneringen hebben aan het Haringvliet van vóór 1970 gaan inmiddels aardig in de richting van de zeventig jaar. Maar desondanks herinneren die veteranen zich nog bliksems goed dat de unieke rijkdom van weidevogels een van de karakteristieken was van de buitendijkse graslanden langs het Haringvliet. Met op de Westplaat, in de Griendweipolder en op ‘s Lands Bekade Gorzen tot broedende Kemphanen toe.

Die drommen weidevogels zijn foetsie en het lijkt erop dat langs het Haringvliet de laatste mini-populaties aan het wegwijnen zijn. Hadden de Droomfonds Haringvliet-natuurorganisaties bij hun herstelplannen van de “unieke deltanatuur” geen projecten kunnen realiseren om de terugkeer van weidevogels te bevorderen, zeker gezien de penibele positie waarin het kwartet Scholekster, Grutto, Kievit en Tureluur verkeren? Ja dat hadden ze. Toen Krijn Tanis en ik er bij Staatsbosbeheer op aandrongen om bij de besteding van de Droomfonds-miljoenen aan hen te denken, heeft de terreinbeheerder een weinig om het lijf hebbende poging ondernomen op de Westplaat. De gepasseerde zomer viel ter plekke vast te stellen dat het resultaat nihil was.

Dat alles schoot mij door het hoofd bij het lezen van het verhaaltje in “Vogels”. Let wel, wat betreft de komst van het broedvoegeiland Bliet en hetgeen werd uitgevoerd ter verbetering van de doorstroming op de Korendijkse Slikken: chapeau! Of er wat van het Blok de Wit bij Stellendam terecht gaat komen, valt pas te zeggen indien er al dan niet zekerheid komt of een zoute tijstroom door het Zuiderdiep gaat

lopen. En die negentien windturbines die in en rond die 73 hectare werden geplaatst geven het begrip “nieuwe natuur” natuurlijk een ridicul dubbele betekenis. Thans lijkt het erop dat het Blok de Wit ligt te verpieteren.

Met alle Droomfonds kijkhutten, gluurschermen en uitkijpunten die rond het Haringvliet werden neergezet is een aardig recreatiewoningparkje te vullen; alleen al rond de Hellegats- en Ventjagersplaten staan er nu vijf! En dat bracht ergernis bij het lezen over de Hitsertse Kade-hut. Want nota bene, op een steenworp afstand van de Hitsert liggen de Oosterse Laagjes; een terreintje waar aan de oostkant iedere zomer opnieuw het kwartet weidevogels pogingen onderneemt tot broedsels te komen, al dan niet met succes. Waarom de hele Oosterse Laagjes niet ten gunste van weidevogels verplastrast, toen bleek dat het Droomfonds nog een bedrag over had. Neen, er moest nóg een hut komen. Eentje onder architectuur ontworpen.

Toen ik ging googelen over het Hitsertse uitkijpunt bleek dat er al heel wat over rondgegaan was. Waaronder een uitgeschreven prijsvraag om een passende naam te bedenken, eentje die niet zou misstaan in het rijtje van “Bliet”, “Zeemol” en “Tij”, de exotische namen waarmee andere Droomfonds creaties werden betiteld. Maar de uiterste inzendingdatum van een naamvoorstel was helaas al gepasseerd. Spontaan kwam bij mij op het woordje “redundant”, dat staat voor “overbodig”. Passend is ook “dwaling”. Maar “spijtig” was mijn eerste keus, hoewel eigenlijk te vriendelijk. Te vrezen valt dat het niet een van die drie namen geworden zou zijn.

Inmiddels ben ik op de Hitsertse Kade wezen kijken. Indien men op de dijk blijft staan ontrolt zich hetzelfde panorama als vanuit het vogeluitkijpunt. Dus is “overbodig” toch eigenlijk de beste naam.

29. Rick oog in oog met een Killdeerplevier op Vancouver Island. Vancouver Island, Canada, juli 2023, Niels van Pelt.

Vier vogelaars aan het woord

MARIANNE VAN DER WAAL

Hoe staan vogelaars van verschillende generaties in het leven? Hoe beleefden zij hun jeugd en hoe werd vogels kijken, bestuderen of zelfs beschermen, hun passie?

In het voorwoord van deze jubileumeditie van IVV kondigde ik al aan dat ik die vragen aan een aantal enthousiaste vogelliefhebbers wilde stellen. Wilson Westdijk en Rick van Pelt, allebei geboren in de eenentwintigste eeuw, en Joke Boerlage en Leen Preesman als representanten van een eerdere generatie, waren alle vier bereid mij een inkijkje in hun leven te geven en dat met jullie te willen delen. Daarvoor nogmaals mijn hartelijke dank!

Interview met Rick van Pelt

Rick is de jongste van de geïnterviewden en toch al een aantal jaren actief als teller. Rick organiseerde tweemaal de Hoeksche Waardse Big Day en hij neemt de huiszwaluwtelling over van Sjoerd Reinstra.

Wanneer ben je geboren en hoe was de gezinssituatie?

“In 2004 als oudste van een gezin met 3 kinderen.”

Kreeg je belangstelling voor natuur mee van je ouders?

“We gingen op vakantie veel wandelen en dan gingen er vogelboeken mee en ook op zondagmiddag maakten we met het gezin vaak een wandeling.”

Weet je nog wanneer je zelf bewust naar vogels ging kijken?

“Toen ik een jaar of 5 was fietste ik met mijn opa en oma in Brabant, ik geloof in de Campina. Ik zag een Zwarte Specht en riep dat naar mijn opa.

Hij wilde me eerst niet geloven, maar toen hij hem ook zag vroeg hij: "Hoe weet je dat nou, je hebt er nog nooit een gezien?" Ik wist het omdat ik hem kende uit het vogelboek waar ik thuis vaak in zat te neuzen. Dus ik was er best al vroeg mee bezig."

Was er iemand jouw voorbeeld?

"Ja, Freek Vonk! Zijn enthousiasme en zijn reizen over de hele wereld maakten veel indruk op me.

Daar werd ik zelf ook enthousiast van. Ik ging voor het eerst alleen op de fiets naar het Oudeland. Bij de kijkhut zag ik gelijk al 2 Steltkluten. Ik had nog geen telefoon en ben als een gek direct naar huis gefietst om het thuis te vertellen en ze op waarneming te zetten. Mijn enthousiasme gaf me vleugels"

"Toen ik een jaar of 5 was fietste ik met mijn opa en oma in Brabant, ik geloof in de Campina. Ik zag een Zwarte Specht en riep dat naar mijn opa."

Was is je mooiste ervaring met vogels?

"We maakten in de vakantie een lange wandeling in de Pyreneeën, ik was toen een jaar of 12 á 13 en na een paar uur zagen we nog steeds niks. Ik werd er een beetje chagrijnig van tot we plotseling bij een vallei kwamen en daar vlogen een stuk of 15 Vale Gieren. Zo indrukwekkend, dat vergeet ik nooit meer."

Welke vogel staat bovenaan je verlanglijstje?

"De Grote Trap en dan echt in het wild, niet die we een keer hier gezien hebben."

Hoe ziet je leven er nu uit? En wat verwacht je de komende 10 jaar?

"Ik studeer voor leraar aardrijkskunde aan de Hogeschool Rotterdam. Nog 3 jaar te gaan en ik vind de opleiding heel leuk. Ik doe mee aan diverse vogeltellingen: de watervogeltelling op de Oude Maas, de telling in het Mollenbos en de

huiszwaluwtelling. En natuurlijk breng ik tijd door met vrienden en mijn vriendin.

Ik hoop in de toekomst naast mijn werk als leraar veel reizen te maken naar onder andere Spanje en Portugal. Vooral de Extremadura trekt me erg. En gewoon lekker naar buiten met m'n verrekijker."

Heeft kennis van de natuur je leven verrijkt?

"Jazeker! In een zware toetsweek moet ik gewoon even de vrienden in om op te laden. Dan vergeet je alle sores en kan je er weer tegenaan."

Wat is het verschil met vogelaars van eerdere generaties?

"Zij hebben heel veel kennis. Door lange reeksen tellingen in een gebied weten zij daar alles van. En zij brengen hun kennis over. Ik heb heel veel geleerd van Eef van der Sluis en Sjoerd Reinstra."

Hoe zie je de toekomst van natuur, milieu en alles wat leeft?

"Er moeten goede keuzes gemaakt worden en om landschappen te behouden moeten er maatregelen genomen worden. Ik probeer positief te blijven, maar dat is soms moeilijk als je ziet wat er om je heen gebeurt."

Ik weet zeker dat zijn leerlingen later heel blij mogen zijn met zo'n enthousiaste en bevlogen leraar aardrijkskunde!

Interview met Joke Boerlage

Joke heeft samen met Piet Bronder "In Vogelvlucht" opgestart. Zij voelden dat er behoefte was aan een blad waarin de activiteiten van de werkgroepleden beschreven en gedeeld konden worden. Jaap, de man van Joke, heeft de naam en het logo bedacht.

Nu 25 jaar later zijn we nog steeds blij met hun initiatief. IVV geeft elk halfjaar een inkijk in wat er zoal speelt. Serieuze wetenschappelijke artikelen afgewisseld met luchthartiger zaken. We kijken er elke keer weer naar uit!

30. Joke te midden van vogelwerkgroepleden van de afdeling Noord. Stolwijk, mei 2017, fotograaf onbekend.

Wanneer ben je geboren?

“In 1953 het jaar van de watersnoodramp.”

Was belangstelling voor natuur en vogels iets wat je van je ouders meekreeg?

“Pas nu ik erover nadenkt realiseer ik me dat mijn vader echt de motor was bij ons thuis wat betreft natuurbeleving. We gingen met ons gezin vaak de natuur in om naar vogels en andere dieren te kijken. Denk aan herten op de Veluwe en weidevogels in de Vlietlanden, in de omgeving van Vlaardingen waar ik ben opgegroeid. We leerden spelenderwijs de vogelnamen met vogelkwartetten en vogelplaatjes verzamelen en inplakken. Toen is het zaadje wel geplant.”

Wanneer ging je bewust naar vogels kijken?

“Het vogels kijken heb ik weer opgepakt na ons trouwen. Samen op vakantie naar vogelrijke plekken en ook rondom Vlaardingen was de Broekpolder nog een ruig gebied waar je zelfs de Velduil kon spotten.

Toen we in de HW kwamen wonen ging ik bij HWL een Groencursus en later de Gidsencursus volgen. Het vogels kijken werd serieuzer: we begonnen met het aflezen van ringen van Brandganzen, hier maar ook op Goeree-

Overflakkee. En ik startte met BMP-tellingen.

Toen nog alles op papier en aan het eind 's avonds clusteren. Soms wel 3 avonden lang. Toch had dat ook zijn charme, je was directer bij de uitkomsten betrokken.”

Wat zijn je mooiste ervaringen?

“Daar kan ik zo geen antwoord op geven. Er zijn zoveel mooie herinneringen en vaak helemaal niet zo spectaculair. Ik ben net terug van paar dagen Veluwe. Ik zag daar regelmatig Kuifmeesjes rondstruinen, een heerlijke natuurbeleving. Daar gaat het mij om.”

Staat er een speciale vogel op je verlanglijstje?

“Die fase ben ik voorbij. Ik heb veel bijzondere vogels mogen zien, maar nu geniet ik meer van het gedrag en de persoonlijkheid van elke vogel.

In mijn tuin had ik een mannetje Merel dat dol was op rozijnen. Hij kwam in de vensterbank zitten en keek me aan. Hij maakte echt contact. Hij wachtte gewoon tot ik ze gaf. Dat is genieten, dan beseft je dat vogels een persoonlijkheid hebben.”

Staat er een speciale vogel op je verlanglijstje?

“Voor mij is elke dag naar buiten een levensvervulling, genieten van de natuur en dat delen met anderen.

Ik hoop dat ik nog lang kan blijven vogelen en dat ik open blijf staan voor verwondering.

”Wat is het verschil tussen vogelaars van jouw leeftijd en de jonge garde?”

“Ik heb het idee dat jongeren individualistischer zijn. Bij mij is het gezamenlijke aspect altijd belangrijk geweest; samen ervoor gaan.

En je kan door waarneming.nl heel makkelijk bijzondere vogels vinden. Toch is het leuker om dingen zelf te ontdekken en uit te vinden. Maar echt veel verschil is er niet: ook jongeren genieten van natuur en vogels en zetten zich in voor onder andere tellingen en de bescherming van uilen en roofvogels.”

“Ik hoop dat ik nog lang kan blijven vogelen en dat ik open blijf staan voor verwondering.”

Hoe zie je de toekomst van natuur, milieu en alles wat leeft?

“De natuur overleeft het wel; als ze de ruimte krijgt pakt ze haar kansen.

Toch ben ik wel bezorgd. Natuur is politiek geworden, maar natuur is niet links of rechts; natuur is voor iedereen. Ik heb lang gedacht: we hebben goede Europese wetgeving dus dat zit wel goed. Met het huidige politieke klimaat ben ik daar niet meer zo zeker van.

Ik probeer zelf het nodige bij te dragen door minder ver te reizen en mijn levenswijze zo aan te passen dat ik minder belastend ben voor het milieu.”

Een aantal jaren geleden dreigde het mis te gaan met de huiszwaluw telling in de Hoeksche Waard. Joke heeft het opgepakt en de telling staat nu weer als een huis. Elk jaar een prachtig

rapport en een nieuwsbrief voor geïnteresseerden. Minpuntje: de oeverzwaluw telling. Joke is van continuïteit en zou graag zien dat iemand zich daarvoor gaat inzetten.

Interview Wilson Westdijk

Wilson was als 14-jarige de jongste BMP-teller van de Hoeksche Waard en hij ontpopte zich al snel als een supertalent, eerst alleen voor vogels maar al gauw met bredere interesse voor onder andere bijen en vlinders.

Wanneer en waar ben je geboren en hoe groeide je op?

“Ik ben in 2001 in Maasdam geboren en groeide daar op als enig kind.”

Was belangstelling voor natuur en vogels iets wat je van je ouders meekreeg?

“Mijn ouders hielden van reizen, maar waren geen echte vogelaars. Toen ik een jaar of 12 was nam Janus Verkerk, een oud-collega van mijn vader, ons mee om naar Kerkuilen en Bevers te kijken. Dat vond ik geweldig. Tijdens vakanties werd wel de natuur opgezocht en toen Janus aan mijn vader vertelde over een vogelreis naar Bhutan werd hij zo enthousiast, dat hij besloot mee te gaan. En ik mocht ook mee! Daar is mijn interesse in natuur en liefde voor vogels ontstaan.”

Wanneer ging je serieus naar vogels kijken en werd je actief?

“Toen ik 14 was ging ik meedoen met de BMP-telling op de Esscheplaat in de telgroep van Peter de Barse. Daar heb ik heel veel van geleerd, vooral qua geluiden. Ik werd lid van de vogelwerkgroep en ging diverse keren mee met de Delta-excursie. En ik ging ook heel veel alleen op stap met m'n verrekijker.”

Wat waren jouw mooiste ervaringen?

“Vooral onverwachte ontmoetingen maken me gelukkig. Zoals een Roerdomp die plotseling voor je opvliegt of een Purperreiger die 's avonds langs komt vliegen in de ondergaande zon. En als er een groep Kraanvogels overvliegt is je hele dag goed!”

31. Wilson in actie – nota bene zonder (zichtbaar) insectennet – in de grienden van Heinenoord. Heinenoord, april 2024, Lisa van Vliet.

Hoe ziet jouw leven er nu uit?

“Na de middelbare school ben ik in Wageningen bos- en natuurbeheer gaan studeren. Ik heb het daar goed naar m’n zin, ben bezig met mijn master, ben lid van een studievereniging en ga af en toe op kamp met jongeren. Echt de natuur in! En dat doe ik samen met Mark van Keulen. Ik doe naast mijn studie graag onderzoek naar insecten – vooral bijen. [Wilson heeft een tijd geleden zelfs een nieuwe soort in de Hoeksche Waard ontdekt, MvdW]

Op dit moment ben ik samen met een vriend bezig met een onderzoek naar Meerkoeten. Er zijn aanwijzingen dat Meerkoeten in de stad veel vroeger broeden dan op het platteland. Dat doe ik niet voor m’n studie, ik vind het gewoon leuk om dat uit te zoeken.”

Welke vogel staat hoog op je verlanglijstje?

“De Reuzenkoet, een hele grote koet die 50 tot 60 centimeter lang is en tweeënhalve kilo kan wegen. Alleen de jongen kunnen vliegen. Als ze volgroeid zijn lukt dat niet meer. Je moet wel naar de Andes om hem te spotten”

Wat verwacht je van de komende 10 jaar?

“Eerst mijn studie afronden, nog ruim 2 jaar denk ik, en daarna een baan zoeken. Er is

gelukkig momenteel veel werk op gebied van natuur en milieu. Dat was wel eens anders. Misschien blijf ik wel in Wageningen. Er is hier veel te doen op onderzoeksgebied en de natuur is hier heel afwisselend. Je hebt de Rijn en het Binnenveld maar ook hei, en weidevogels.”

Heeft jouw passie voor natuur je leven verrijkt?

“Jazeker, op een sombere dag word ik heel blij van kleine dingen zoals een

overvliegend groepje Koperwieken of de eerste zwaluwen.”

Wat is het verschil tussen vogelaars van nu en vogelaars in vroeger tijden?

“We hebben het nu makkelijker met betere uitrusting, maar vooral het gebruik van internet heeft veel veranderd. Duikt er nu ergens een bijzondere vogel op, dan staan er binnen de kortste keren 200 vogelaars naar te kijken. Dat was vroeger ondenkbaar.”

“Op een sombere dag word ik heel blij van kleine dingen zoals een overvliegend groepje Koperwieken of de eerste zwaluwen.”

Hoe zie jij de toekomst van natuur en milieu en alles wat leeft?

“Toch wel positief! Er zijn dingen fout gegaan, maar de natuur is veerkrachtig. Als de omstandigheden verbeterd worden zien we dat

de natuur zich herstelt en dat soorten weer terugkomen en hier kunnen overleven zoals Zeearenden en Bevers.”

Let maar op! We gaan vast in de toekomst van hem horen als onderzoeker. Dan kunnen we zeggen: “Ja, hij is bij ons in de vogelwerkgroep zijn carrière begonnen!”

32. Leen Preesman tezamen met een Zilvermeeuw. Datum en plaats onbekend, Leen Preesman.

Interview Leen Preesman

Leen zette zich in de zeventiger jaren al in voor behoud van het Hoeksche Waardse landschap en hij was betrokken bij de oprichting van onze vogelwerkgroep.

Leen werd fulltime journalist en heeft voor veel verschillende kranten geschreven en hij is voorlichter van de gemeente Poortugaal geweest.

Hij verhuisde naar de Noordoostpolder maar bleef de Hoeksche Waard bezoeken. Hij heeft nog een broer in Puttershoek en af en toe bezoekt hij Janus. Leuk detail: op de plek waar nu het zeearendenpaar aan het nest bouwt liep Leen eind jaren zestig al rond. Hij herinnert zich dat er toen net nog gekapt was en er waren zelfs nieuwe staken geplant voor nieuwe wilgen.

Waar ben je geboren?

“Ik ben in Puttershoek geboren in 1953 als tweede in een gezin van vier.”

Was belangstelling voor natuur en vogels iets wat je van je ouders meekreeg?

“Nee, er was in ons gezin geen actieve belangstelling voor natuur.”

Hoe is je interesse gewekt en hoe oud was je toen je bewust naar vogels ging kijken?

“Ik was een jaar of 11 toen een oom, die veel van vogels wist, me meenam naar de Oude Maas, het Groot Koninkrijk en de Geertruida Agatha Polder. Zo is het begonnen. Later ging ik samen met een klasgenoot op pad.

De bezoekjes aan Groot Koninkrijk waren een openbaring. Ik heb daar heel veel soorten leren kennen. Ik ben er denk ik wel een paar duizend keer geweest.”

Wat zijn mooie herinneringen?

“Rond 1967, ik was toen 14, richtten we met een groepje enthousiaste jongens een eigen vogelwerkgroep op: “Vogelwerkgroep Puttershoek en omstreken”. Van tussenschotten van sinaasappelkistjes timmerden we nestkastjes, die we ophingen in het gemeenteplantsoen. We kregen alle medewerking, we mochten zelfs een ladder en een bakfiets van de gemeente gebruiken. Dat waren mooie tijden. We hielden de nestkasten goed in de gaten of er in gebroed werd en door wie. Dat was echt wel bijzonder; er werd in die tijd bijna door niemand naar vogels gekeken.”

En hoe verder?

“In de zeventiger jaren werd het Haringvliet afgesloten en daardoor veranderde er veel. Doordat er veel minder getij was, verdwenen er vooral forse stukken rietvelden en verdroogden en verroogden oeverlanden. Over het Oudeland van Strijen deden er verhalen de ronde dat er grote veranderingen zouden komen door ruilverkaveling. Dat was toen al een goed gebied voor ganzen en ik was bang dat dat zou veranderen. In die tijd heb ik veel artikelen geschreven over de natuur van de Hoeksche Waard in het Nieuwsblad van de Hoeksche Waard om er op te wijzen dat we zuinig om moesten gaan met zulke waardevolle gebieden.”

Janus heeft een paar van die artikelen bewaard. In juli 1972 schrijft Leen: “De vogelrijkdom van Cromstrijen”. En in de uitgave van 9 nov 1973: “Korendijkse Slikken: nog steeds natuurgebied

van formaat. In 3 jaar 40 meter oever weggeslagen.”

Wat zijn je mooiste ervaringen?

“Lastig te zeggen, het zijn er vele. De laatste was vorige week. Ik was een paar dagen op het eiland Wight vogels kijken. Er waren Zeearenden maar het meest bijzonder vond ik de mix van Witbuik en Zwartbuik Rotganzen. Ze volgen een totaal verschillende trekroute. De Witbuikrotganzen broeden in Groenland en de Zwartbuikrotganzen in Rusland en op die routes ontmoeten ze elkaar op Wight!”

**“Van tussenschotten
van sinaasappelkistjes
timmerden we
nestkastjes, die we
ophingen in het
gemeenteplantsoen.”**

Heb je nog een speciale vogel op je verlanglijstje?

“Ik zou graag nog een keer naar Nieuw-Guinea gaan om paradijsvogels te zien. Ik ben er twee keer geweest en heb daar 4 paradijsvogelsoorten gezien. Er zijn er veel meer maar ze zijn moeilijk te vinden. De expeditie die er een documentaire over gemaakt heeft met Sir David Attenborough heeft er 4 jaar over gedaan om ze allemaal te zien. Kun je nagaan hoeveel kans je hebt als je er maar 2 weken bent.

Ik heb ook diverse keren met Gerard Ouweneel gereisd. Ik zie hem als mijn mentor. Ik heb veel van hem geleerd.”

Hoe ziet je leven er nu uit?

“In 1999 ben ik naar Engeland verhuisd, daar woon ik met mijn Engelse vrouw Annie in de buurt van Brighton. We hebben een vakantiehuis in Friesland, waar ik ook regelmatig ben. En dan ga ik ook graag even naar de Hoeksche Waard. Dat blijft toch trekken. “

Wat zijn je plannen voor pakweg de komende 10 jaar?

“Ik ben van plan met de kajak vogels te gaan kijken in Noord-Duitsland. Kajakken doe ik al meer dan 40 jaar. Eigenlijk kan dat overal. Ik vervoer de kajak op het dak van de auto en neem een tentje mee om te overnachten. Een heerlijke rustige manier van vogelen.”

Heeft liefde voor de natuur je leven verrijkt?

“Absoluut, het is gewoon een levensstijl geworden. Vanwege het klimaat ben ik milieubewuster geworden.”

Hoe verschillen vogelaars van nu met die van eerdere generaties?

“Het fanatieke twitchen van sommige jonge vogelaars vind ik een beetje jammer.

De coronaperiode heeft eraan bijgedragen dat vogels kijken veel populairder is geworden, ook bij vrouwen; dat vind ik positief. Dat was vroeger wel anders, toen werd je een beetje meewarig bekeken als je vogelaar was.”

Hoe zie je de toekomst van natuur, milieu en alles wat leeft?

“Toch niet heel positief. Ik ben wel ongerust hoe het verder moet. De wereldbevolking blijft voorlopig nog groeien en dat veroorzaakt wereldwijd grote problemen. En wat er nu gebeurt met de Europese Natuurbeschermingswet is ook niet best.

Daarentegen heeft de belangstelling voor natuur en milieu een grote vlucht genomen. Organisaties als Natuurmonumenten en Vogelbescherming hebben heel veel leden en dat is een positieve ontwikkeling.”

Voor mij was Leen een onbekende maar na het interview heb ik het idee dat ik hem persoonlijk ken. We hadden een fijn gesprek en wie weet ontmoeten we elkaar als Leen de Hoeksche Waard weer bezoekt.

BPM-plot Groote Gat en omstreken 2023 (plotnummer 0148)

LODEWIJK OUWENS & ROB TER HORST

Inventarisatiegebied

Het BMP-plot Groote Gat en omstreken ligt in de polder Groot-Zuid-Beijerland in het zuidwesten van de Hoeksche Waard en heeft een oppervlakte van ruim 150 hectare. De kern van het plot wordt gevormd door het gelijknamige Staatsbosbeheer-reservaat van ongeveer 35 hectare. Verder omvat het plot de Vissersvliet, de Kom, de omringende akkers en wat bebouwing langs de dijk. De westgrens ligt op het Zwartsluisje, de oostgrens op de Kraagweg en de noord- en zuidgrens op de (verlengde) kavelpaden in de akkers. Voor een uitgebreide beschrijving van het gebied zie IVV 42 van maart 2020.

Inventarisatie en interpretatie

Het Groote Gat en omstreken wordt door ons sinds 1982 jaarlijks op broedvogels geïnventariseerd, met andere woorden, dit was het tweeënveertigste opeenvolgende jaar! Er zijn tussen 15 februari en 6 juli 2023 in totaal 14 volledige bezoeken aan het plot gebracht, plus nog een elftal onvolledige bezoeken waarbij alleen vanaf het Zwartsluisje, vanuit de observatiehut en/of vanaf de Kraagweg geteld werd. Op 8 en 18 mei hebben we voor de wat latere akker- en rietvogels de zuidoever van de Vissersvliet helemaal uitgelopen. Het pad langs de knotwilgenrij aan de zuidkant van de kreek hebben we op 31 mei voor het laatst gedaan, daarna was er -vooral door de voortwoekerende braamopslag- geen doorkomen meer aan.

De waarnemingen zijn geïnterpreteerd conform de nieuwe handleiding van Sovon uit 2023. Daarin zijn de datumgrenzen, de fusieafstanden en het vereiste aantal geldige waarnemingen voor veel soorten gewijzigd. Bij de meeste soorten ganzen en eenden werd zoals gewoonlijk de turfmethode toegepast. Er

33. Luchtfoto van het Groote Gat en omstreken. Zuid-Beijerland, datum en naam fotograaf onbekend.

werden in 2023 geen avond- of nachtbezoeken aan het plot gebracht.

We hadden dit voorjaar opvallend veel ochtenden waarop de zangactiviteit laag was of al snel stil viel. Ook hadden we de indruk dat de aankomst van enkele soorten wat aan de late kant was. Door een buitenlandse reis kon het plot in de meivakantie niet geïnventariseerd worden. Dit is bij enkele soorten wellicht van invloed geweest op het uiteindelijk vastgestelde aantal broedparen of territoria, maar is hopelijk enigszins gecompenseerd door het uitvoeren van twee zeer intensieve tellingen op 8 en 18 mei.

Weer en beheer

De voorafgaande winter was zacht. Januari was zeer nat en februari erg droog. Het voorjaar verliep wisselend. Maart was iets zachter dan normaal, vrij somber en zeer nat. April was aan de koele kant en opnieuw zeer nat. Dat bleef zo

tot halverwege mei. Daarna werd het droog en zonnig. Juni was recordwarm en zeer droog.

Op de akkers was het door alle landbouwactiviteiten weer een drukte van belang. In maart en april werd er met man en macht gewerkt om de akkers een beetje droog te krijgen zodat er nog nieuwe gewassen ingezaaid of gepoot konden worden. Dat lukte maar mondjesmaat en voor het eerst bleven er enkele percelen tot de zomer onbenut. In mei en juni moest er echter weer volop beregend worden en stonden er overal pompen te draaien. Eerst veel te nat en daarna weer veel te droog, de vicieuze cirkel van de klimaatverandering. Het oude tulpenperceel in de noordoosthoek werd half mei omgeploegd en daarna ingezaaid met suikerbieten. Het nieuwe

Eind juni werd aan de noordkant van de Kom een verharde opslagplaats voor mest aangelegd. Daarbij werd en passant de rietoever geëgaliseerd, waardoor ongetwijfeld enkele nesten van Meerkoet en Kleine Karekiet verloren zijn gegaan.

In het reservaat zelf was het verder business as usual. In de wintermaanden werd het oostelijk deel van de rij wilgen aan de zuidrand en langs het Otterbos geknot en werd de binnenkant van het helofytenfilter gemaaid. Begin mei werd op de hooggelegen graslanden het vee ingeschaard en eind juni werden de laaggelegen graslanden gemaaid. Het rietmoeras langs het Grootte Gat wordt al jaren niet meer beheerd en begint zo langzamerhand behoorlijk te verlanden en te verruigen. Opvallend was de explosie van

34. Plattegrond van plotnummer 0148 Grootte Gat en omstreken.

tulpenperceel aan de zuidwestkant werd eind juni gerooid. Het tijdelijke baggerdepot, in 2022 op een akker halverwege de Vissersvliet aangelegd en toen goed voor een kleine oeverzwaluwkolonie, was inmiddels weer verwijderd. Door het extreem natte voorjaar bleef deze plek echter nog lang zichtbaar en onbegroeid. De rietoever langs de noordkant van de Vissersvliet was opnieuw over de hele lengte gemaaid, waardoor de vestiging van rietvogels hier grotendeels uitbleef. Vanaf de randen van het reservaat werden de ganzen weer intensief “beheerd”, lees: afgeschoten (of aangeschoten zoals wij mochten meebeleven), een uiterst irritante en zinloze bezigheid.

Fluitenkruid in de graslanden en de almaar voortwoekerende braamopslag in de kreekoevers, een verschijnsel dat zich ook elders in de Hoeksche Waard lijkt voor te doen. Voor zover wij weten zijn er dit voorjaar geen nesten van Grauwe Ganzen “behandeld”, hoewel het aantal succesvolle paren duidelijk lager was dan normaal.

Soorten en aantallen in 2023

Algemeen

Het was over de hele linie een bijzonder matig broedseizoen, waarin bijna alle soorten in de min zaten. De enige lichtpuntjes waren de terugkeer van Dodaars en Halsbandparkiet, het

stand houden van IJsvogel, Spotvogel en Staartmees en de toename van Cetti's Zanger, Zwartkop en Groenling. Zoals gevreesd viel in 2023 voor zowel Veldleeuwerik als Fitis het doek. Van beide soorten kon voor het eerst sinds de start van de tellingen in 1982 geen enkel territorium meer worden vastgesteld.

We konden in 2023 géén nieuwe soorten bijschrijven. Het totaal aantal soorten in het plot kwam uit op 55, ofwel acht minder dan vorig jaar en het laagste aantal sinds 1996! Dodaars en Halsbandparkiet waren na een jaar afwezigheid weer terug, maar met Roerdomp, Nijlgans, Muskuseend, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Veldleeuwerik, Oeverzwaluw, Huiszwaluw, Sprinkhaanzanger en Fitis raakten we maar liefst tien soorten kwijt!

We hebben in 2023 in totaal 421 broedparen of territoria vastgesteld, hetgeen eveneens aan de lage kant is. De Krakeend bereikte een nieuw maximum, de Slobeend balanceerde echter op het randje en ging naar een nieuw dieptepunt. De top drie werd zoals gewoonlijk weer gevormd door Rietzanger (52), op de voet gevolgd door Kleine Karekiet (51) en, op enige afstand, Wilde Eend (42).

Water- en moerasvogels

Bij de water- en moerasvogels was het beeld over het algemeen negatief.

Het goede nieuws was natuurlijk de terugkeer van de Dodaars in het plasje halverwege langs de Vissersvliet (pas voor de derde keer in de hele reeks, eerder ook in 2021 in 2008) en het broedgeval van de IJsvogel in het bekende wandje vooraan langs het Zwartsluisje.

Na vijf jaren met telkens één territorium liet de Roerdomp in 2023 echter verstek gaan, sterker nog, er werd gedurende het hele jaar zelfs geen enkele Roerdomp gezien. Het kwam ook niet tot een hervestiging van de blauwe reigerkolonie, hoewel er begin maart nog een tiental reigers veelbelovend bij het Otterbos rondhing.

De waarnemingen van Grauwe Gans en Wilde Eend zijn, omwille van de vergelijkbaarheid, op dezelfde manier geïnterpreteerd als in

voorgaande jaren. Voor de Grauwe Gans (hoogste aantal actieve paren en paren met kleine pullen in de periode tussen de datumgrenzen) kwamen we uit op 28 paar (maximum van 29 in 2022), voor ons gevoel een overschatting van het werkelijk aanwezige aantal. De Wilde Eend (hoogste aantal paren plus ♂♂ in de periode tussen de datumgrenzen) viel verder terug van 49 naar 42 paar (maximum van 89 in 2001). Opvallend blijft toch het relatief geringe aantal nestvondsten en ♀♀ met pullen van deze toch zeer talrijke broedvogel. De Krakeend was een positieve uitschieter met een nieuw maximum van 10 paar (vorig maximum was 9 paar in 2020). Er werden ten minste vier verschillende ♀♀ met pullen gezien en voor het eerst vonden we langs de Vissersvliet ook een nest. De Slobeend zakte, ondanks een groot aantal paren en ♂♂ tot begin april, naar een all-time low van twee paar (maximum van 13 in 2005!). De oorzaak van deze terugval blijft gissen. In het gebied zelf lijkt vrij weinig veranderd, dus wellicht worden de Slobben "weggezogen" naar geschiktere gebieden in de omgeving (Tiengemeten en de plasdrasgebieden op de Laagjes en de Korendijkse Slikken).

De Bruine Kiekendief was opnieuw met 2 paar aanwezig, waarvan er ten minste één, maar vermoedelijk beide, succesvol gebroed hebben. De riet(ruigte)vogels moesten alle vier inleveren. De Blauwborst werd in vergelijking met vorig jaar gehalveerd (van 6 naar 3 territoria) en ook Rietzanger (van 66 naar 52), Kleine Karekiet (van 57 naar 51) en Rietgors (van 21 naar 17) moesten behoorlijk inleveren. De Bosrietzanger bleef daarentegen gelijk (opnieuw 14) en de Cetti's Zanger maakte een sprongetje voorwaarts (van 5 naar 8, maximum van 9 in 2020). Van Sprinkhaanzanger en Snor konden dit jaar geen territoria worden vastgesteld. Een éénmalige zangwaarneming van een Sprinkhaanzanger op 5 april kreeg geen vervolg en een zeer kortstondige zangwaarneming van de Snor op 28 juni was naar onze smaak niet overtuigend genoeg.

Bos- en struweelvogels

De meeste soorten zaten min of meer op hun gebruikelijke niveau, met enkele uitschieters naar boven of naar beneden.

Havik en Buizerd hebben beide weer succesvol gebroed in het Otterbos. De spechten lieten het in 2023 afweten, hoewel de Grote Bonte Specht nog wel een territorium had in de erfbeplanting van Egmondsoord, dus net buiten het plot. Zowel Zwartkop als Vink evenaarden hun maximum, Zwartkop met zes (eerder ook in 2020) en Vink met zeven territoria (eerder ook in 2016-17, 2019 en 2021-22). De Staartmees was opnieuw present in het Otterbos.

Zoals gevreesd was het in 2023 dan toch einde verhaal voor de Fitis (ooit maximum van 12 in 2005!). Het blijft een raadsel waarom de soort uit het Groote Gat verdwenen is, want hoewel hij ook elders aan het afnemen is, is er hier ogenschijnlijk nog genoeg geschikt leefgebied (Willow Warbler) voorhanden. De Roodborsttapuit was opnieuw met drie paar aanwezig die ook alle drie jongen groot gebracht hebben. De Spotvogel hield kranig stand met één territorium in het Otterbos. De Kneuzakte van zeven naar vijf territoria, maar dat is, waarschijnlijk door de braamopslag, nog steeds een mooi aantal in vergelijking met enkele jaren geleden.

Akker- en weidevogels

Over de weide- en akkervogels kunnen we kort zijn. De graslanden zijn al jaren leeg en op de akkers wordt het ook steeds minder. De Scholekster handhaafde zich met twee paar waarvan er, in het "Jaar van de Scholekster", ten minste één een jong groot bracht. De Kievit kwam voor het derde jaar op rij tot acht territoria, het op één na laagste aantal uit de hele reeks (minimum van 6 in 2019). Wel werd er in de "kern" aan de noordkant weer een paartje met pullen gezien. Later in het seizoen was het op de akkers oorverdovend stil. Zoals gezegd moest na de Graspieper nu ook de Veldleeuwerik het veld ruimen. Voor het eerst sinds de start van ons BMP hadden we dit voorjaar in en rond het plot zelfs geen enkele

zangwaarneming meer (ooit maximum van 11 territoria in 1984). De Gele Kwikstaart moest het met drie territoria doen en de rest is geschiedenis.

Vogels van bebouwing

De Halsbandparkiet voldeed weliswaar aan de criteria, maar het blijft als broedvogel toch een zeer mysterieuze soort. Het was in 2023 helaas exit voor de huiszwaluwkolonie op het woonhuis op Zwartsluisje 4. Deze kolonie bestond al sinds 1989, maar heeft de schilderwerkzaamheden van twee jaar geleden kennelijk toch niet overleefd (maximum van 19 in 2001 en nog steeds 12 in 2020). De nesten van de Boerenzwaluw in de paardenstallen op hetzelfde adres zijn dit jaar niet geteld. Op basis van het aantal rondvliegende exemplaren in juni werd het aantal paren door ons geschat op hooguit vier. Omdat er ook nog twee nesten onder het bruggetje in de Kraagweg zaten en één in de observatiehut, kwam het totaal uit op zeven, veel minder dan een paar jaar geleden (maximum van 20 in 2017-18). Daar staat tegenover dat er tegenwoordig ook een aantal paren in de aardappelloosden aan de overzijde van het Zwartsluisje broeden.

Overige waarnemingen in 2023

Tijdens de broedinventarisaties hadden we in het plot in 2023 natuurlijk ook weer een aantal leuke waarnemingen van niet-broedvogels. Vermeldenswaard zijn een paartje Zomertaling in de Kom op 14 april, een ♀ Blauwe Kiekendief over de akkers noordoost op 11 maart, Bokjes op 27 februari in een slootje bij de Kom en op 11 maart vooraan langs de Vissersvliet en twee ♂♂ Tapuit op 14 april op de akkers noordoost.

Langs de sloot aan de zuidkant van de kreek vonden we voor het eerst knaagsporen van de Bever. Langs de Kraagweg werd na jarenlange afwezigheid ook weer eens een Konijn gezien.

❖ [Bijlage 1: Aantal broedparen/territoria in het BMP-plot Groote Gat e.o. \(plotnr. 0148\) in het tijdvak 1982-2023.](#)

35. Dwergganzen boven het Oudeland van Strijen. Strijen, december 2023, Kees Koffijberg.

Dwergganzenseizoen 2023-2024

ARIE EN LEEN VAN DER LINDEN

Het broedseizoen van de Dwergganzen begon vanwege de gunstige omstandigheden en de weinige sneeuw vroeg dit seizoen. Al op 16 juni werd een paar gezien met 4 jongen. Er werden uiteindelijk 11 paar gevonden met in totaal 29 jongen. Lang niet alle jongen overleven de eerste periode en op de pleisterplaats Hudiksvall werden nog 20 exemplaren gezien.

Er werden dit jaar slecht 4 vogels uitgezet. Ook de Noorse Dwergganzen deden het goed: op 23 – 24 paar werden 83 juveniele exemplaren gezien. De laatste jaren komen lang niet alle Dwergganzen naar het Oudeland van Strijen. Een bekende plaats waar onder andere ook overwinterd wordt is langs de Lippe in Duitsland. Dit winterseizoen werden ook 3 exemplaren regelmatig gemeld op Texel of de kop van Noord-Holland. En in de polder Oude Oostdijk bij Goedereede verbleef evenals vorig jaar een tijdje een paar met 3 jongen (toen overigens met 1 jong). Op 15 december werden minimaal 14 exemplaren gezien op een bekende plek, namelijk de Petten in Noord-Holland – mogelijk (tijdelijk?) afkomstig uit het Oudeland. Volgens

de Zweden waren in de herfst minstens 74 Dwergganzen in Nederland aanwezig.

De eerste Dwergganzen werden pas op 8 oktober gemeld in het Oudeland; duidelijk later dan normaal. Het betroffen 20 exemplaren. Dit aantal liep langzaam op naar 40 exemplaren op 14 november en 42 exemplaren op 23 november. Het vinden van deze gansjes blijft echter lastig. Ze blijven de laatste jaren ver van de weg. En door de aard van het gebied, vrij ongelijk, en de nog aanwezige vegetatie zijn ze moeilijk te zien. Ook zaten ze vaker in wat kleinere groepen, waarschijnlijk door de aanwezigheid van nogal wat juveniele exemplaren. Een betrouwbaar totaal aantal was dus lastig vast te stellen. Dit werd wel gedaan door Kees Koffijberg en partner, die speciaal voor de Dwergganzen het Oudeland bezochten van 1 tot en met 4 december. Door dagelijks te pogen bij de groepen de ringen af te lezen en het aantal jongen en niet-geringde exemplaren daarbij op te tellen, kwamen ze op 3 december zelfs tot 64 exemplaren, waarbij er toen zeer waarschijnlijk nog 3 exemplaren gemist. Dit was inclusief 11 juveniele exemplaren.

De telescoop die daarbij wordt gebruikt leent zich, vanwege de vergroting van naar ik meen tot wel 150 maal, bij uitstek voor het aflezen van ringen en het op naam brengen van op grote afstand foeragerende ganzen. Daarbij moet het

weer wel gunstig zijn: helder en weinig wind. En dat klopte die dagen. Het was wel tijdens een koude-inval, maar dat bleek tevens mogelijk de oorzaak te zijn voor het nogal onverwacht hoge aantal. Daardoor waren waarschijnlijk meer vogels naar het Oudeland gekomen. Er werden er gezien die normaal bij de Lippe in Duitsland overwinterden, maar die door de koude-inval naar het westen gevlogen waren en hier zelfs nog nooit gezien waren. Mogelijk waren die met vogels die wel bekend waren naar het Oudeland meegevlogen. Doordat Kees de Dwergganzen geheel het jaar volgt, zowel in de broed-, doortrek - en overwinteringsgebieden, en daarnaast de paren met geringde en/of niet-geringde partner, alsook het aantal bijbehorende jongen kent, wordt het bepalen van aantallen wat gemakkelijker. Van de 27 afgelezen vogels waren al 18 eerder afgelezen in het Oudeland en van 5 exemplaren was het aannemelijk dat ze al eens eerder in het Oudeland geweest waren; zij waren namelijk al eens afgelezen in de Petten. Er waren tevens 5 vogels bij die nog nooit in de winter afgelezen waren. Al met al een mooi resultaat.

Na de koude-inval zullen vrijwel zeker ongeveer ruim 20 ganzen weer vertrokken zijn naar de hun gebruikelijke overwinteringsplaats. Op 10 december vonden wij nog 38 exemplaren, evenals op 20 december. In januari bleven de aantallen, voor zover te vinden, redelijk stabiel met uitzondering van half januari tijdens een vorstperiode. Er werd toen zoals gebruikelijk een groep Dwergganzen gemeld in de omgeving van Moerdijk. Bij de enkele waarvan wij later de ringen konden aflezen, bleek dat inderdaad het geval. Op 31 januari vonden wij weer 40 exemplaren, evenals op 3 maart. De laatste dag dat wij nog Dwergganzen vonden was 13 maart en wel 31 exemplaren. De dag erna was het uitstekend weer en zijn ze zeer waarschijnlijk vertrokken. In 2 mails van Kees Koffijberg lazen wij dat er op 16 maart 2024 28 exemplaren op het eiland Lolland, Zuidoost-Denemarken, gezien waren en op 18 maart werden er al 27 gemeld uit Landskrona, Zweden.

Les Oies naine

GERARD OUWENEEL

Terugkomend van de Hitsertse Kade waar ik mij had vergaapt en geërgerd aan alweer een nieuw vogeluitkijkpunt, besloot ik op Maasdam aan te gaan via het Oudeland van Strijen. De 's-Gravendeelse dwergganzenwatches Arie en Leen van der Linden hadden er daags tevoren vanaf de Leidingstraat-weg 34 stuks geteld. En na de mentale uppercut die het bouwsel aan de Hitsertse Kade had toegebracht, was een dwergganzenopkikkertje uiterst welkom. Elders in dit nummer van IVV heb ik opgebiecht waarom het Hitsertse Kade torenstaketsel mij ergerde.

Op de plek waarvandaan Arie en Leen volgens de waarnemingsite een etmaal eerder hun dwergjes ontdekten zag ik een auto staan. Het moest een vogelaarsauto zijn en alsdan hadden de inzittenden de begeerde dwergjes in beeld ... altijd gemakkelijk, nietwaar? Dichterbij gekomen zag ik naast de bewuste auto twee personen door telescopen loeren. Het waren dames! De auto, een Dacia Duster, was voorzien van een Frans nummerbord. In het brein wat Franse woorden bijeenprokkend, stapte ik uit en, mijn inmiddels ook bejaarde KOWA opstellend, ging ik naast ze staan.

Er was een tijd dat ik mij vaak dagenlang moest behelpen in het Frans. Ik vond het een fraaie maar onpraktische taal. Maar dat was een kwarteeuw geleden en jammer genoeg zink mijn klompenfrans geleidelijk aan weg. Tegenwoordig kom ik te incidenteel in dat land voor een opfriscursus. Hoe de Fransen Dwergganzen noemen wist ik niet. Welnu, een Dwergganzen is een Oie naine. En een Kolganzen een Oie rieuse, een woord dat ik die middag op de Leidingstraat-weg ook niet paraat had. Wel herinnerde ik mij Bernache nonnette voor de Brandganzen. Franse collega's, nieuwsgierig naar hetgeen ik toch met vogels had, gingen ooit een middag mee op excursie, onder andere naar en door het Oudeland. Enkelen van hen, jagers zoals veel Fransen, waren verbijsterd en jaloers

op de drommen ganzen. Ze bekeken deze met andere ogen dan ik als vogelbeschermer. En helemaal ondersteboven waren die collega's van de vele Kieviten, van les Vanneaus huppé, die bij Franse jagers tot de topjachtsoorten behoren. Wanneer op onze breedte de winter invalt en Kieviten uitwijken naar het zuiden, drommen Franse jagers naar het noorden van hun La Douce France omdat "de kieviten komen". Deze lopen dan in het "heerlijke Frankrijk" spitsroeden tussen de hagelsalvo's.

Aan Brandganzen en Kieviten geen gebrek die middag. Maar vooralsnog geen Dwergganzen, net zomin als op Het Hoeksche Waards Ganzenbord. In het défilé streekspecialiteiten waarmee die placemat de natuurheerlijkheden van de Hoeksche Waard opsomt, was voor hen geen plaats, ondanks dat ze de Hoeksche Waard wel op de internationale vogelaarskaart zetten. Tijdens de kleine veertig jaar dat er 's winters Dwergganzen in het Oudeland te zien zijn, kwamen uit vrijwel alle Europese landen vogelaars naar ze speuren. Met ook Amerikanen en zelfs Australiërs.

Toen de Françaises vertelden speciaal een weekeinde naar Les Pays Bas te zijn gekomen om l'Oie naine te zien maar dat het hen nog niet was gelukt ze te vinden, kreeg ik waarschijnlijk iets over me van: "dan zal ik eens even helpen." Twintig minuten later was van die bravoure weinig meer over, want ook ik vond ze niet. Steeds opnieuw zocht ik de vele tientallen vierkante meters Brandgans af, maar geen Dwergganzen. En ook scande ik heimelijk door de telescoop het hele Oudeland af om na te gaan of ergens de grijze Opel van de Van der Lindens stond. Mocht dat zo zijn, dan was de kans groot dat die ter plekke naar de Oies naine zaten te turen of dat ze wisten waar de dwergjes zich vandaag ophielden. Maar geen grijze Opel. De in moeizaam Frans uitgesproken bekentenis ze ook niet te kunnen vinden, was niet goed voor mijn zelfrespect.

Ondertussen harkte het brein de Franse woorden bij elkaar om de dames uiteen te zetten hoe moeilijk het vaak is de Oies naine te

vinden en dat hun voorkeur voor de laagste terreindelen, vogelaars tegenzit. Uit hun in rap Frans uitgesproken reactie, meende ik te kunnen opmaken dat mijn uitleg over onhebbelijk dwerggansgedrag was overgekomen.

Waarschijnlijk omdat het charmant glimlachende dames betrof, begon ik aan een nieuw relaas. Ik verklaarde dat er nog andere plekken in het Oudeland waren, waar de Oies naine zich konden vertonen. Ik zou gaan zoeken en mocht die speurtocht succes hebben dan zou ik terugkomen om te gidsen. Weer glimlachjes en ik weg met het plan om vanaf de Vlaamse Weg de terreindelen rond de Dwarsche Vaart af te scannen.

En ook scande ik heimelijk door de telescoop het hele Oudeland af om na te gaan of ergens de grijze Opel van de Van der Lindens stond.

Op de Waleweg bij de Vlaamse Weg aangekomen, bleek die laatste met hekken gebarricadeerd. Deze afkijkend zag ik geen activiteiten, buiten dat aan de andere kant op de afslag Molenweg ook afsluithekken stonden. Nu beschouw ik mijzelf per saldo als een "Law & Order" mens, maar ik moest toch de neiging onderdrukken de hekken opzij te schuiven en de Vlaamse Weg in te slaan. Dat is niet gebeurd. Ik volstond ermee het oostelijk deel van het Oudeland te scannen vanaf de Waleweg. Geen Dwergganzen en ook geen grijze Opel. Tegen de Canossatocht, retour naar de Leidingstraat om de Franse dames in te lichten over mijn mislukte missie, zag ik tegenop. Maar toen ik focuste op de Dacia Duster was deze foetsie. Dat was zowel een opluchting als een teleurstelling. Dat laatste in de eerste plaats omdat ik die glimlachjes graag nog eens had gezien.

Ondanks de Hitsertse Kade-irritatie en het dwerggansechec was de middag per saldo positief geweest. Want bij de ganzenscan vanaf

de Leidingstraat-weg waren vele, vele paartjes Kieviten in beeld gekomen; baltzend, duiklend, roepend, elkaar het hof makend en zelfs al kuiltjes draaiend. Een Oudeland lentebeeld bij uitstek.

De volgende dag meldde de waarnemingsite weer Dwergganzen in het Oudeland van Strijen. Twintig stuks en vanaf dezelfde plek waar de 's-Gravendeelse broer ze twee dagen eerder zagen. Ik hoop dat de Franse dames naast de waarnemer hebben gestaan.

••

36. Zingende Vuurhoudhaan in het Vijlenerbos. Vijlen, maart 2024, Arie Leijdens.

Verslag excursie Brabant/Limburg, 10 maart 2024

REMCO VAN BEEST

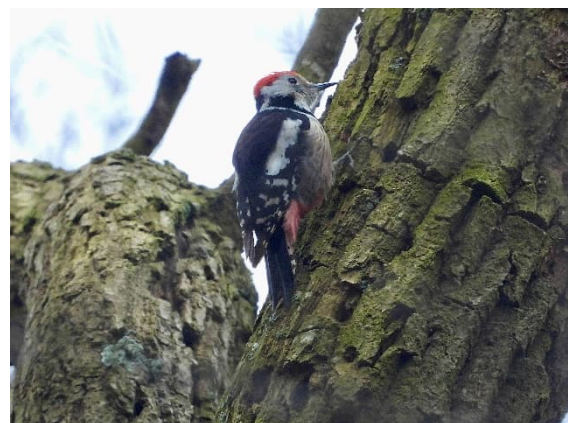
Op bovenvermelde zondag toog een select groepje (11) van de Esscheplaat-tellers onder bezielende leiding en organisatie van Arie S. richting het "zonnige zuiden". Hoewel het niet zulk mooi weer als de zaterdag ervoor, was het droog en was de voorspelling gunstig. Dus rond 8 uur 's morgens snel de auto's in om geruisloos uit Strijen te verdwijnen, richting de eerste stop.

Dat betrof een heus kasteel, compleet met oprijlaan, poort en laadpunt(!): kasteel Maurick in Vught. Hoewel het omliggende bos vrij

beperkt is qua omvang, is het door het vele dode hout een ware spechtenmagneet aldus de reisleader. En hij had weinig teveel gezegd! Hoewel Zwarte en Kleine Bonte Specht zich niet lieten zien of horen, deden de andere drie Nederlandse spechtensoorten het gebied eer aan. Vooral de "MiBo's" (Middelste Bonte Spechten) gaven spectaculair acte de présence. Binnen 10 minuten keken we bewonderend door Peters telescoop (die hij ondanks het biotoop toch maar had meegesjouwd) naar een MiBo die zeer goed meewerkte en zich zeer goed liet bekijken. Wat een fraai spechtje blijft dat toch met dat witte gezicht, de knalrode pet en de roze broek. Al die kenmerken knalden door de Kowa-lenzen! Gedurende de wandeling jakkerden de Middelste en Grote Bonte Spechten achter elkaar aan, soms roffelend. De Groene liet zijn lachende roep regelmatig op afstand horen. Een andere leuke bossoort was Appelvink. Net als op "onze" Esscheplaat een beetje sneaky en toch ook weer beweeglijk, hoog in de kruinen. Deze waarneming was daarop geen uitzondering, maar iedereen kreeg ze uiteindelijk toch wel in beeld.

Op de weg terug richting de parkeerplaats, liepen we langs een grasveld dat vol zat met zeker 40 Koperwieken; die waren er dus nog ondanks het aanstaande lenteweer.

Op naar Limburg, om precies te zijn: naar de Vijlenerbossen. Gezien de zondagmiddag en het al genoemde lenteweer niet bepaald een rustige omgeving, zo bleek. Gelukkig dat Arie S. middels een reservering bij restaurant " 't Hijgend Hert"

37. Een "Mibo", eveneens in het Vijlenerbos. Vijlen, maart 2024, Arie Leijdens.

ook hierop had geanticipeerd. Want allemaal leuk dat vogelen; er moet natuurlijk ook gezellig koffie gedronken en echte vlaai (en die ziet er heel anders uit dan van de Multivlaai!) gegeten worden.

Toen we ons toch weer op de hoofdactiviteit stortten, was de Kortsnavelboomkruiper door een aantal van ons snel gevonden. Bij aankomst hadden Natascha en Arie S. trouwens ook nog een Raaf gezien. Ook

Glanskop, nog zo'n typische loofbossoort die je in de Hoeksche Waard niet zult aantreffen, liet zich goed zien en horen. Qua spechten bleef het op een enkele Grote Bonte en lachende Groene na, rustig. Gelukkig toonde een volgende Kortsnavelboomkruiper zich goed aan iedereen, waarbij de spierwitte onderzijde naast het van Boomkruiper afwijkende geluid opvielen.

De beste waarneming was echter voor het laatst bewaard: een mannetje Vuurgoudhaan daalde al zingend tot een paar meter van ons af, eerst tegen de zon in maar tot slot ook vlak voor ons gunstig zingend in het licht. Toen bleek onmiskenbaar waarom dit vogeltje door velen als de mooiste zangvogel van ons land wordt beschouwd. De fotografen konden hun hart ophalen, want dit is anders toch echt wel een super beweeglijke en daardoor moeilijk te fotograferen soort.

Toen was het alweer tijd voor de laatste stop, helaas: het Wormdal, grenzend aan de rand van Kerkrade. De ambities lagen hoog: IJsvogel, Waterspreeuw en Grote Gele Kwikstaart stonden met stip op onze verlanglijst. Om te beginnen was het wel bijzonder om vanaf de stadsrand zo dit natuurgebied in te lopen, met stromend water zoals we dat alleen in Limburg,

38. Wachtend op de authentieke Limburgse vlaai in boscafé "t Hijgend Hert". Vijlen, maart 2024, Arie Leijdens.

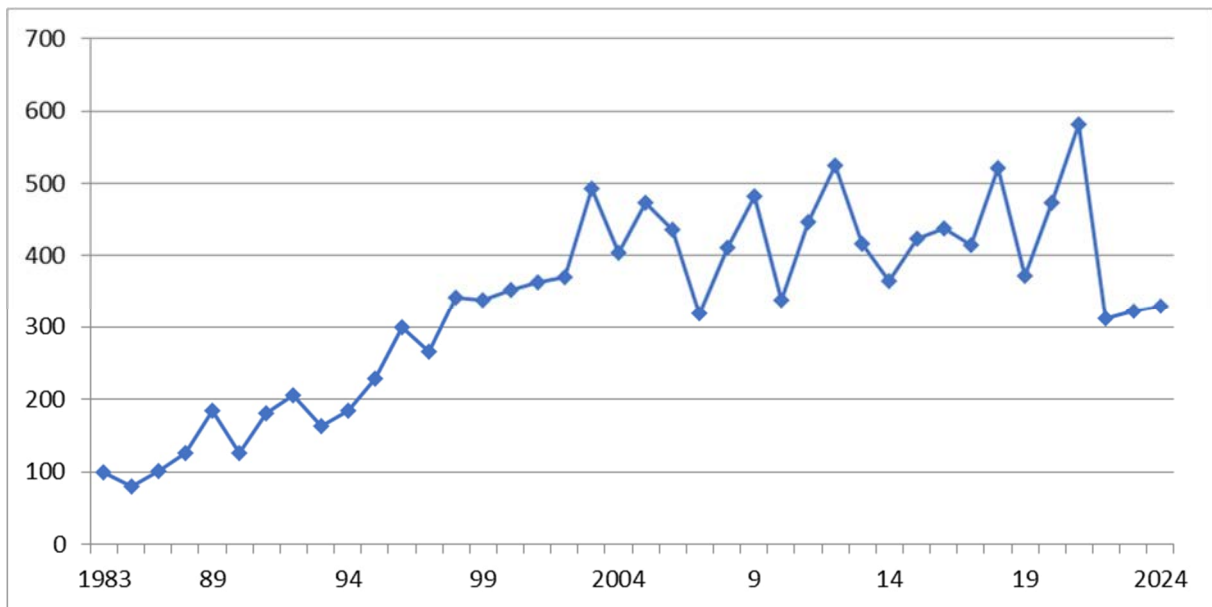
Brabant of de Achterhoek kennen. In ieder geval heel on-Hoeksche Waards en alleen daarom al leuk om zo'n gebied eens te bezoeken. We moesten duidelijk meer moeite doen dan in Vught, maar uiteindelijk lukte het 2 van de 3 doelsoorten te vinden: IJsvogel en Grote Gele Kwik. De Waterspreeuw liet verstek gaan, dus daar moeten we nog een keer voor terug.

Al met al een zeer geslaagde dag, ga maar na:

- Prima weer;
- Gezellige groep;
- Aan de inwendige mens werd gedacht, ook in de vorm van koeken, chocolade of blokjes kaas onderweg;
- Veruit de meeste beoogde, typische Brabantse/Limburgse soorten werden gevonden.

Gelukkig gaf Arie S. aan nog eens iets dergelijks te willen organiseren. Wordt het dan Terschelling, Diepholz? Wie zal het zeggen, maar schrijf mij maar vast op Arie!

••

39. Lijngrafiek van het totaal aantal tijdens de wintertellingen getelde roofvogels gedurende 1983 tot en met 2024.

40 jaar roofvogels tellen in de winter

JANUS VERKERK

Een van de oudste projecten van de vogelwerkgroep is het uitvoeren van een wintertelling van onze roofvogels. Vrijwel direct na de oprichting van de vogelwerkgroep werd hiermee gestart, al was het vinden van voldoende tellers destijds nog wel wat problematisch. Dat is ook de reden dat er in 1984 en 1985 geen wintertelling kon worden georganiseerd. Met het groeien van het ledenbestand van de vogelwerkgroep kon er echter al snel een beroep op meer medewerkers worden gedaan. Daardoor kan vanaf 1986 tot heden een ononderbroken reeks tellingen worden gepresenteerd. Vooral de laatste 20 teljaren werden de telblokken door vaste tellers geteld. En wat is er leuker dan je “eigen blok” tellen en de resultaten te vergelijken met de jaren daarvoor?

Ook in 2024 werden alle blokken wederom zo dicht mogelijk bij het midden van de maand januari geïnventariseerd. De telomstandigheden waren over het algemeen redelijk. Wel had het

begin januari gevroren en gesneeuwd, hetgeen zeker een effect had op de presentie van Bruine Kiekendieven. Illustratief hiervoor is misschien wel de in december ontdekte grote slaapplek van Bruine Kiekendieven op Tiengemeten. Dirk van Straalen telde op 27 december 2023 maar liefst 47 invliegende exemplaren; geteld vanaf Stad aan het Haringvliet, dus wel vanaf een flinke afstand. Tevens werden 2 Blauwe Kiekendieven, beide mannen, genoteerd door Dirk. Op 30 december, dus slechts een paar dagen later, telde ondergetekende 24 Bruine en 4 Blauwe Kiekendieven: 2 man en 2 vrouw. Een stuk minder weliswaar, maar nog steeds een prachtige slaapplek. Op 9 januari telde Dirk er nog 14 met daarnaast 7 Blauwe Kiekendieven. Op 12 januari was watervogelteller Rob Burgmans dus extra op zijn hoede voor uitvliegende Bruine Kiekendieven. Ze hadden er slechts 2 en daarnaast 2 Blauwe.

Naast Tiengemeten werden er in de Hoeksche Waard in de telweek slechts 3 Bruine Kiekendieven genoteerd: 2 op de Korendijkse slikken en eentje langs het Haringvliet. Naast de hier opgesomde exemplaren waren er dus geen Bruine Kieken meer in onze omgeving. Ook niet op de ons omringende eilanden.

Een integrale roofvogeltelling op Voorne-Putten, opgezet in 1997 en uitgevoerd volgens ons model, leverde ook niet meer dan 2 exemplaren op. De korte koude inval had zijn effect niet gemist.

In totaal werden tijdens de telling 329 roofvogels gezien in de Hoeksche Waard, verdeeld over 9 soorten. Op Tiengemeten bedroeg het totaal 30 exemplaren verdeeld over 8 soorten. Deze uitkomst past keurig “binnen de lijntjes” van de uitkomsten van de 2 voorgaande jaren met respectievelijk 322 en 312 getelde exemplaren in de Hoeksche Waard. Ter vergelijking: op Voorne-Putten werden 295 roofvogels geteld, verdeeld over 8 soorten. Het Smelleken ontbrak aldaar, terwijl er bij ons 2 werden gezien in de Hoeksche Waard en daarnaast nog eentje op Tiengemeten.

De Buizerd gaf natuurlijk, zoals gebruikelijk, de hoogste presentie te zien. Geen verrassing. Wat wel opvalt is dat er nu structureel minder worden geteld dan in de jaren daarvoor. De laatste drie jaren betrof het respectievelijk 219, 207 en 233 exemplaren, maar dat waren er de 10 jaren daarvoor aanzienlijk meer met gemiddeld 300 en bij uitzondering zelfs 439 exemplaren in 2021 (zie figuur 40).

Zeearenden zijn jaarrond niet meer weg te denken uit onze omgeving. In totaal konden er 7 worden genoteerd – evenals vorig jaar. Een

nestbouwend koppel langs de Oude Maas verdween helaas in de afgelopen winter.

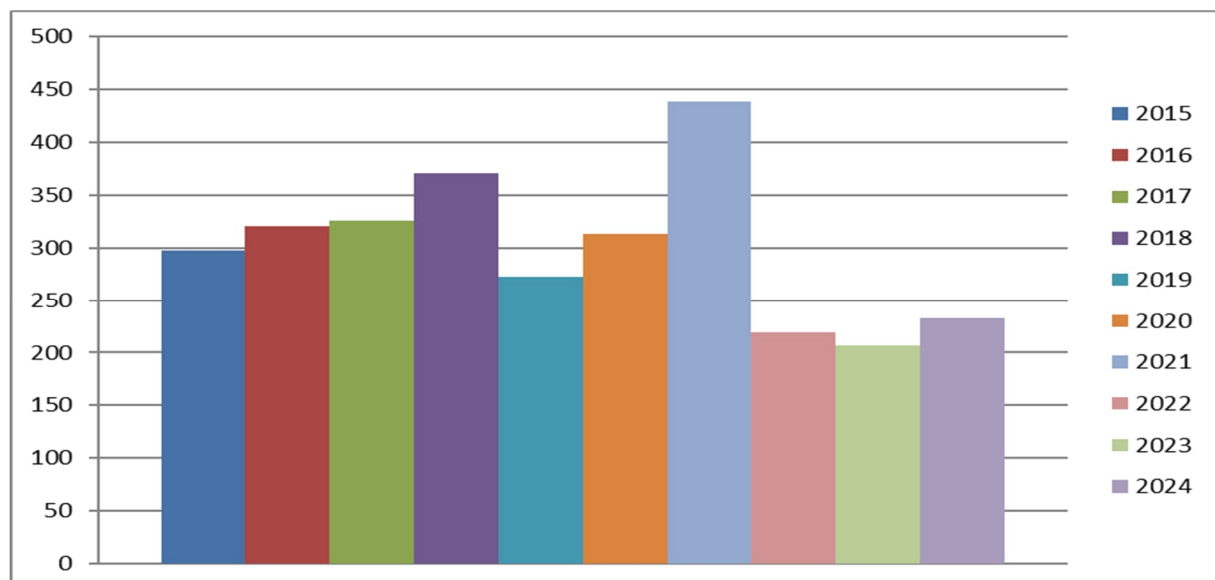
Ondanks dat het vermoeden was gerezen dat we het in de Delta met aanzienlijk minder Slechtvalken moeten doen, werden er toch nog 6 gezien. Een optimistische uitkomst.

Vanaf begin jaren '90 verschijnen de eerste Haviken. De jaren daarna in toenemend aantal. De stand lijkt zich in het begin van 2000 te stabiliseren en nu worden er iedere telling toch wel tussen de 6 en 10 exemplaren waargenomen. De 7 getelde exemplaren passen dan ook weer keurig in de reeks.

In de eerste telling van 1983 werden 16 Sperwers gezien. Het aantal opgegeven Sperwers varieert natuurlijk per telling en teljaar, maar schommelt al jaren tussen de 15 en 20 exemplaren. Dit jaar werden er 17 stuks genoteerd.

Het aantal Blauwe Kiekendieven van de beginjaren van deze telling, zo tussen de 10 en 15 getelde exemplaren, kan al jaren niet meer worden geëvenaard. Tiengemeten (2), de Korendijkse slikken (2) en de omgeving van de Oude Maas (1) zijn tegenwoordig de meest kansrijke plekken.

Afgelopen winter leek niet een echte (veld)muizenwinter. Ook het invallen van vorst in combinatie met sneeuw leert dat de

40. Totaalaantal getelde Buizerds tijdens de wintertellingen in de jaren 2015 tot en met 2024.

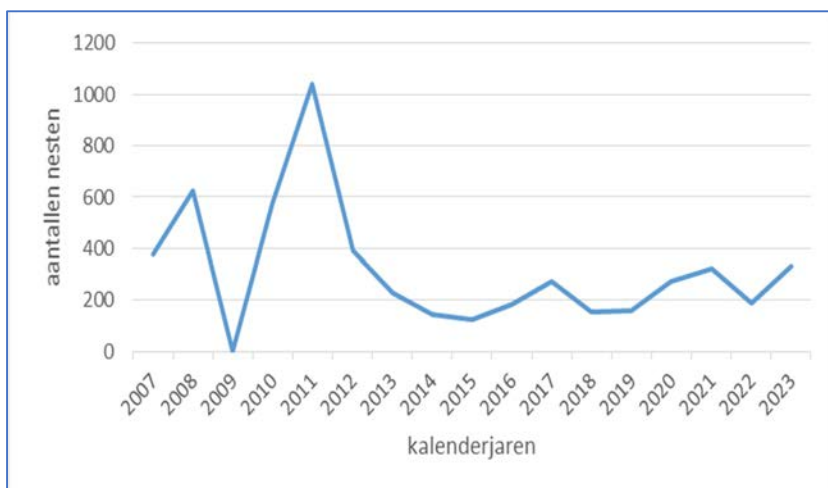
Torenvalken dan aanmerkelijk schaarser worden. In dit licht bezien passen de 62 getelde exemplaren volledig in dat beeld.

Ieder jaar is het weer spannend om na afloop van de telweek de resultaten tegemoet te zien. Ik heb deze telling met veel genoegen opgezet en uitgevoerd. Maar aan alles komt een eind. Of toch niet

Han en Martin Benard gaan de coördinatie op zich nemen. Daar wens ik ze uiteraard veel succes mee en spreek de wens uit dat ze daar net zo veel plezier aan beleven als ondergetekende.

- ❖ [Bijlage 2: Uitkomsten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2024.](#)
- ❖ [Bijlage 3: Uitkomsten roofvogeltellingen Hoeksche Waard in de winters 1983-2024.](#)

••

41. Verloop van het aantal bewoonde oeverzwaluwnesten in de Hoeksche Waard in het tijdvak 2007 tot en met 2023.

Verslag oeverzwaluwenproject Hoeksche Waard 2023

JOKE BOERLAGE

De totaalscore van het aantal bewoonde oeverzwaluwnesten in de Hoeksche Waard in 2023 bedroef 330 nesten, verdeeld over 3 locaties. In vergelijking met 2022 was er sprake van een vooruitgang van 142 nesten.

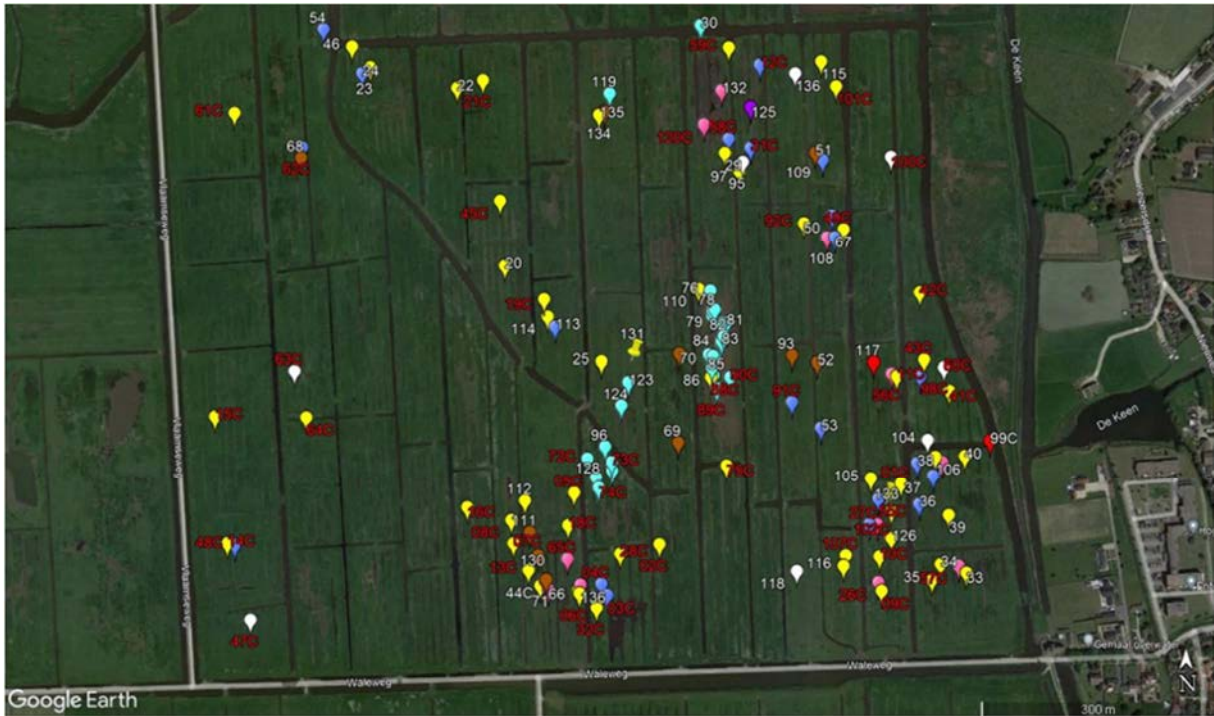
Op de Oeverlanden Esscheplaat werden 298 bewoonde nesten geteld, Kuipersveer bevatte 22 nesten en aan de Jachthaven Nieuwendijk zaten 10 bewoonde nesten.

Het verloop van het aantal bewoonde oeverzwaluwnesten gedurende de jaren 2007 tot en met 2023 wordt weergegeven in onderstaande grafiek (figuur 41).

Mijn dank gaat uit naar de tellers: Arie Leijdens, Martin Prins en Merijn Loeve.

Tot slot wordt opgemerkt dat, in het kader van de natuurcompensatie voor de windturbines in de Buitenzomerlanden, er een oeverzwaluwwand komt bij de Heinenoordtunnel. De exacte datum van plaatsing is nog niet bekend. Rijkswaterstaat wil eerst alle werkzaamheden met betrekking tot de renovatie van de tunnel afronden. Het duurt dus nog wel even voordat de bouw van de oeverzwaluwwand gerealiseerd is.

••

42. Overzicht gevonden nesten in het onderzoeksgebied in het Oudeland van Strijen. Geel = Kievit; donkerblauw = Grutto; lichtblauw = Kluit; roze = Tureluur; wit = Scholekster; bruin = Slobeend; paars = Wilde Eend; rood = Kuifeend. Elk nestnummer met een "C" en in rood weergegeven duidt op de aanwezigheid van een cameraval bij het nest.

Onderzoek nestsucces en kuikenoverleving bij weidevogels

DICK VAN HOUWELINGEN

In opdracht van de Provincie is in 2022 onderzoek gedaan naar het overlevingssucces van weidevogels in het Groot Koninkrijk. In 2023 is een vergelijkbaar onderzoek gedaan in een gedeelte van het reservaat in het Oudeland van Strijen. Vanuit de weidevogelgroep hebben een aantal vrijwilligers hier intensief aan deelgenomen. Onze taak was hoofdzakelijk de nesten van weidevogels te lokaliseren, waarna deze werden gemarkeerd en ingemeten. In veel gevallen werd er een camera bij het nest geplaatst. Bij een volgende ronde controleerden we dan de nesten en gaven de bevindingen door aan de onderzoekers Johan en Frans. Ook werden er enkel camera's geplaatst bij dammen om voorbij lopende predatoren vast te leggen. Ook zijn camera's geplaatst bij de nesten van

Zwarte Kraai, Bruine Kiekendief en de burcht van een Vos. Daarnaast zijn de onderzoekers een paar nachten op pad geweest met warmtebeeldkijkers om te zien wat er in het donker allemaal in de weilanden gebeurt.

Om een beeld te krijgen van de aanwezigheid van insecten in het weiland is een Diopsis gebruikt. Dit is een volledig geautomatiseerd camerasysteem om insecten te fotograferen, te herkennen en te monitoren. Foto's worden via een dataverbinding doorgegeven aan een centrale server. Bij Naturalis worden de foto's geanalyseerd en op soort gebracht. Dit laatste blijkt veel werk te zijn; we hebben nog steeds geen uitslagen ontvangen.

Bij het Groot Koninkrijk hadden we het grote voordeel dat we vanaf de dijk de nesten konden zoeken. Voordeel was daar ook dat we de zon in de rug hadden. Hierdoor gingen we vaak pas na een uur daadwerkelijk de wei in. In het Oudeland misten we dit voordeel en moesten we alle weilanden intensief afzoeken. Vaak waren we met 6 á 7 personen, waardoor we de

43. Een Vos met een Meerkoet bij de burcht, vastgelegd door een cameraval.

44. Zogende Vos met een eend(?) bij de burcht, vastgelegd door een cameraval.

periode dat we onrust veroorzaakten zo kort mogelijk konden houden.

En natuurlijk zijn er tijdens zo'n onderzoek momenten die in het geheugen gegrift worden: De keer dat Remco helemaal losging bij de eerste waarneming van de Steppenkiekendief zal ik niet snel vergeten! Een andere keer dacht ik te zien dat er een onderzoeker in de grond aan het graven was met zijn handen. Het was op grote afstand en zelfs door de verrekijker kreeg ik het niet helder. Later bleek dat hij tot zijn kruis in de sloot was gezakt en met zijn handen had geprobeerd zichzelf eruit te trekken.

Overigens zijn beide onderzoekers én een vriend van hen te water gegaan in het Oudeland. De verraderlijkheid van de Oudelandse klei op veen hebben ze daarmee aan den lijve ondervonden.

In tegenstelling tot onze ervaringen in het Groot Koninkrijk, zagen we al snel dat het in het Oudeland niet goed ging met het nestsucces en daarna met de kuikenoverleving. Bij het

controleren van de nesten bleken er veel verdwenen te zijn en soms vonden we ook gedeelten van de eierschillen. Overigens vonden we ook eierschillen van ganzen; hiervoor waren de grote meeuwen die hier regelmatig rondhingen verantwoordelijk.

Uiteindelijk hebben we 124 nesten van steltlopers gevonden: Grutto, Kluut, Scholekster, Kievit en Tureluur. En daarnaast ook een aantal nesten van diverse eendensorten.

Om een populatie weidevogels in stand te houden geldt als vuistregel dat het nestsucces ten minste 50 a 60% moet zijn. Bovendien geldt dat de kuikenoverleving daarbij op ten minste 25% dient te liggen. Echter, omdat de kuikenoverleving in Nederland voor Grutto met circa 7 - 14% veel lager ligt, dient het nestsucces als gevolg hiervan ook hoger te liggen, namelijk op ten

minste 70%. In ons onderzoek hebben we 27 territoria van de Grutto vastgesteld en een nestsucces van uiteindelijk 38%, daarna werden de alarmerende oudervogels snel minder. Op 9 juni alarmeerden nog 5 gruttoparen wat, ervan uitgaand dat de jonge vogels het in alle vijf de gevallen het hebben overleefd, een BTS (Bruto Territoriaal Succes) geeft van 19%, terwijl voor de instandhouding van de soort een BTS van 65% noodzakelijk is. Voor de overige steltlopers waren de cijfers iets gunstiger, maar niet één van de soorten haalde de gewenste cijfers om de populatie op peil te houden.

Het nakijken van alle foto's bleek een flinke klus; alleen al bij het kraaiennest ging het om ruim 240.000 foto's. Op niet één foto was echter te zien wat het voer was dat er naar de jongen gebracht werd. Uit onderzoek in de literatuur bleek dat de oudervogels het eten voor de jongen opraken in het nest. De Vossen bleken met name Meerkoeten te vangen, maar ook

Bruine Rat en Haas. Er zijn geen waarnemingen dat de Vossen ganzeneieren of jonge ganzen naar de burcht bracht. Bij het bruine kiekennest is ook maar één keer gezien dat er een jonge gans werd aangevoerd, naast een aantal jonge Hazen en muizensoorten. De soortbepaling van het aangevoerde voedsel bleek hierbij erg lastig te zijn.

Bij een kleine 20% van de gepredeerde weidevogelnesten is bekend wie de dader was. De Bruine Rat bleek, net als in het Groot Koninkrijk, verantwoordelijk voor 55% van deze nestpredaties. De Wezel nam 27% van de predaties voor zijn rekening, terwijl de Kleine Mantelmeeuw en de Vos beide verantwoordelijk waren voor 9% van de nestpredaties met een op naam te brengen dader. Bruine Rat als hoofdpredator van de weidevogelnesten en wellicht ook wel van de pulli; wie had dat verwacht!?

In de nabespreking met de onderzoekers, de Provincie en Staatsbosbeheer, is het probleem van veel te weinig uitgevlogen jongen uiteraard besproken. Niemand had de oplossing paraat, helaas.

Over een paar jaar zijn de grote werkzaamheden in het reservaat ten behoeve van de kwaliteitsimpuls afgerond. Het zou geweldig zijn als dit tot gevolg zou hebben dat we begin juni nog volop weidevogelouders horen alarmeren! Dit zou tenslotte betekenen dat er nog genoeg jongen rondlopen en op punt staan om uit te vliegen.

Vogels op de nieuwe eurobiljetten?

GERARD OUWENEEL

In 2026 gaan wij nieuwe eurobiljetten krijgen. Bij de beslissing hoe deze op te sieren kwam als opties naar voren afbeeldingen van rivieren en/of vogels. Macro-econoom en journalist Mathijs Bouman deed in zijn column in het FD van 6 december 2023 enkele suggesties welke vogelsoorten zijns inziens in aanmerking komen.

Allereerst roemt hij “die mooie snip” waarmee ooit het Nederlandse 100 gulden biljet werd opgeluisterd. Dan komt het: Bouwman signaleert dat de grootste coupure, het 200 eurobiljet, er voor criminelen en witwassers is. Daarop moet dus de Lammergier komen, Europa’s grootste gier die zich voedt met kadavers en botten. Voor het 100 eurobiljet suggereert Bouwman de Oeverpieper, als eerbetoon aan al die beste stuurliu aan wal, die het altijd beter weten dan de ECB, de Europese Centrale Bank. Omdat het 50 eurobiljet het meest vervalst wordt, acht hij voor die coupure de Grote Jager het geschiktst. Als roofmeeuw attaqueert deze andere vogels tot ze hun prooi prijsgeven. Dat Bouwman én de economie én zijn vogelsoorten kent, blijkt ook uit de keuze voor het 20 eurobiljet. Dat zou een Paapje moeten zijn, zulks omdat het Europese monetaire beleid steeds meer afglijdt van het calvinistische noorden naar het paapse mediterrane gebied. Voor het 10 euro biljet wordt het de Krombekstrandloper, als symbool voor al die keren dat de ECB-bestuurders niet met één mond spreken. En tot slot het vijf eurobiljet. Daarop zou een afbeelding van de Lachstern moeten komen. Waarom? Omdat die vijf euro bij de introductie in 2021 thans nog maar een lachwekkende drie euro waard zijn. Waarbij Bouwman de wat honende kanttekening maakt dat het beter is er een munt van te maken.

Over munten gesproken, ik ben zo vrij van Mathijs Bouwman over te nemen. De twee laagste waarden, de één en twee eurocent zien we nooit meer. Ze zijn “uitgestorven”, slachtoffer van het “lachsterneffect”. Welnu, dan kunnen de Reuzenalk, respectievelijk de Dodo, symbool staan voor beide geldstukken. En omdat het met de vijf eurocentmunt ook die kant lijkt op te gaan, kan daarvoor de Ortolaan symbool staan. Zeldzaam en verdwijnend uit ons werelddeel, mede door toedoen van Frankrijk, het Europese land dat zichzelf vaak op het schild pleegt te heffen, maar waarin het tongetje van de Ortolaan als een culinaire delicatessen wordt beschouwd.

Literatuur

- Bouwman, M. & A. Dijkman. 2023. Vliegende euro's. Het Financieele Dagblad, 6 december 2023.

Slechtvalken in Zuid-Holland in 2023

MARTIN MOLLET

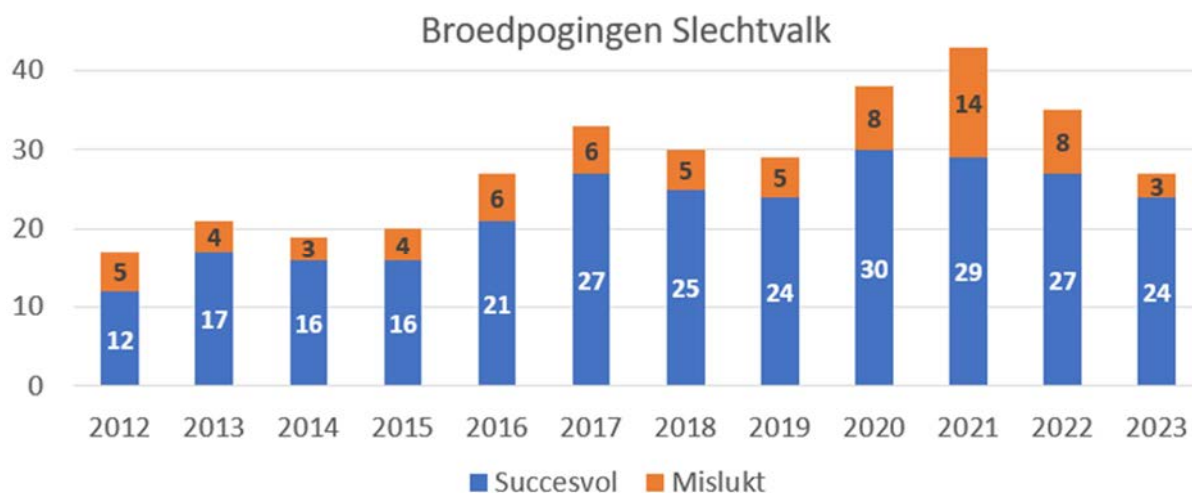
In 2023 zijn er 31 territoria vastgesteld. Bij 2 territoria is niet gebroed of is het onbekend of er echt is gebroed. Van de resterende 29 zijn er 3 mislukt en van 2 broedpogingen is de afloop onbekend. Er bleven dus 24 succesvolle nesten over. Die 24 geslaagde nesten leverden 73 uitgevlogen jongen op waarvan er 60 zijn geringd. Van die jongen is het geslacht bepaald: 27 vrouwen en 33 mannen.

Het gemiddeld legbegin was 16 maart en varieerde van 3 maart tot 9 april. Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per geslaagd nest bedroeg 3,0. De gemiddelde legselgrootte is 3,6.

Als je de cijfers van de afgelopen jaren omzet in een grafiek, dan wordt de “vogelgriepneergang” in het aantal territoria waar iedereen voor vreesde, pijnlijk duidelijk. Opvallend genoeg is de totale jongenproductie de laatste 4 jaren redelijk stabiel, namelijk: 70-75 uitgevlogen jongen. Er mislukken minder broedpogingen (oranje lijn) en gemiddeld leveren de succesvolle nesten (blauwe lijn) ook veel uitgevlogen jongen op. Gelukkig maar want als de vogelgriep zoveel slachtoffers blijft eisen, is voldoende aanwas hard nodig!

Niet terug

Sommige territoria zijn nog steeds niet hersteld van het verdwijnen van het broedpaar: bij bijvoorbeeld Heineken en op 2 locaties in de Hoeksche Waard zijn de in 2022 geleden verliezen nog niet opgevuld. Terwijl bij andere locaties met een webcam soms tot 5 verschillende valken worden gezien (bijvoorbeeld Alphen aan den Rijn), lijkt het er dus op dat er niet overal voldoende surplus populatie is. Dit zijn Slechtvalken die geen eigen broedterritorium hebben en dus snel een vrijgekomen plek kunnen opvullen.

45. Aantal broedpogingen van Slechtvalk in Zuid-Holland gedurende het tijdvak 2012 - 2023.

Wel terug

Op andere plekken is er gelukkig ineens weer wel een geslaagde broedpoging. De nestkast van de Haringvlietbrug is voor het eerst sinds een aantal jaren weer succesvol gebruikt (4 jongen). Het territorium in de Stormpolder, Krimpen aan den IJssel, was ook na een aantal jaren weer succesvol. Daar vlogen minimaal 2 jongen uit.

“Nieuwe” locaties

Bij Indorama, Rotterdam Europoort, broedde een slechtvalkoppel op een kraaiennest op een hoge installatie. Zoals wel vaker hield het kraaiennest het niet en belandden 2 van de vier jongen in de Rotterdamse vogelopvang “Karel Schot”. Ze waren eigenlijk al bijna op uitvliegleeftijd en zijn, na een kort verblijf in de Vogelklas, geringd terugbezorgd bij hun ouders. Grappig genoeg zijn beide geringde jongen binnen een paar maanden in goede doen teruggezien op de Maasvlakte en bij Ouddorp.

In Sassenheim hing al langer een koppel valken rond, maar dan wel in wisselende samenstelling. De in november 2022 geplaatste nestkast is in 2023 succesvol gebruikt door een nieuw koppel: er zijn 3 jongemannen uitgevlogen. Het verse ouderlijke paar bestond uit valken uit Noordwijkerhout. Weliswaar uit verschillende jaren (2020 en 2021), maar dus toch volle broer en zus van dezelfde ouders.

In Roosendaal broedde een koppel in een hoogspanningsmast, dit geval mislukte helaas.

De Van Brienoordbrug, Rotterdam, is niet echt een nieuwe locatie, want de laatste 2 jaar belandde er elke keer een pas-uitgevlogen jong in de problemen. Ze werden, nauwelijks vliegvlug, gevonden op de grond of het fietspad en waren een overduidelijk bewijs dat er een geslaagde broedpoging was geweest. Dit jaar is de locatie van het nest “ongeveer” gevonden en zijn er minimaal 3 jongen gezien.

Andere bijzonderheden

In de nestkast op de koeltoren van de Amercentrale werden begin maart, tijdens een drone-inspectie van de koeltoren, 2 dode adulte Slechtvalken in de nestkast gezien. De ladder naar de nestkast was afgekeurd en dit probleem kon pas na het broedseizoen worden aangepakt. Tijdens het broedseizoen werd al wel duidelijk dat er toch werd gebroed in de nestkast. Helaas is niet bekend hoe het met dit broedgeval is afgelopen. Tijdens de werkzaamheden in het najaar is de nestkast leeg gehaald en schoongemaakt en werden er 2 sets slechtvalkvingen gevonden: mannetje Zilver-A7 uit Balen, België (2015), en vrouwtje Oranje-KK uit Markelo (2010).

In Alphen (Noord-Brabant), succesvol met 4 jongen, werden plukresten van Wielewaal gevonden, voor ons de eerste keer dat we deze prooi soort tegenkwamen.

Bij Oceanco, Zwijndrecht, werd eerst het mannetje van het broedkoppel ziek gevonden

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantal territoria	31	39	47	45	34
Broedpogingen	29	35	41	38	29
Geslaagd	24 (90%)	27 (77%)	26 (63%)	30 (79%)	24 (83%)
Mislukt	3 (10%)	8 (23%)	14 (34%)	8 (21%)	5 (17%)
Legselgrootte gemiddeld	3,6 (n=19)	3,6 (n=18)	3,7 (n=18)	3,3 (n=21)	3,3 (n=15)
Aantal uitgevlogen jongen	73	75	65	70	63
Geringd	60	52	51	50	55
Jongedames	27 (45%)	21 (40%)	24 (47%)	24 (48%)	20 (36%)
Jongemannen	33 (55%)	31 (60%)	27 (53%)	26 (52%)	35 (64%)
Jongen per geslaagd nest	3,0	2,9	2,5	2,3	2,6
Legbegin	3/3 - 9/4	23/2 - 10/4	28/2 - 16/4	6/3 - 3/5	1/3 - 31/3
Gemiddeld	16/3 (n=21)	15/3 (n=20)	17/3 (n=23)	18/3 (n=22)	12/3

46. Broedsucces van Slechtvalken in Zuid-Holland gedurende het tijdvak 2019 tot en met 2023.

(vogelgriep) en een maand later werd er nog een dode slechtvalkman gevonden. Daarna werd er nog wel een valk gezien, maar er is geen broedgeval vastgesteld.

Wat er in Roosendaal is gebeurd, is niet helemaal duidelijk: in de nestkast was een mislukt broedsel, maar op waarneming.nl worden op 3 juni wel 2 juvenielen gemeld. De mogelijke verklaringen zijn dat er buiten de nestkast een tweede poging is gedaan of dat de juvenielen van elders kwamen of in werkelijkheid adulten waren.

In Zoetermeer en Delft vlogen respectievelijk 1 en 3 jongen "succesvol" uit, maar die verongelukten kort na, of zelfs tijdens hun eerste vlucht. Succesvol uitvliegen is dan wel een wrang begrip.

Uitvliegen is dus overduidelijk een hele gevaarlijke tijd. Een jonge man Slechtvalk van Erasmus MC, Rotterdam, kwam na het uitvliegen (rond 3 juni) weer een aantal keer in beeld: op 20 juni werd hij al weer teruggezet op het hoogste dak van het Erasmus MC na een kort verblijf in de Vogelklas. Op 13 juli werd de vogel gevonden op het Weena te Rotterdam en weer naar de Vogelklas gebracht. Na een kort verblijf om te herstellen van zijn botsing, is hij op 24 juli

weer losgelaten op het dak van het Natuur Historisch Museum, naast het Erasmus MC. Vervolgens werd de pechvogel begin september weer bevrijd van het dak van "De Rotterdam" – het driedelige rechthoekige gebouw naast de Erasmusbrug – en direct losgelaten. Ik hoop dat de rest van z'n leven wat soepeler verloopt!

Bij Erasmus MC vlogen overigens in totaal 4 jongen uit, die allemaal minder fortuinlijk waren tijdens hun eerste vluchten; gelukkig allemaal zonder blijvende schade. Na een kort verblijf in de Vogelklas zijn ze weer teruggebracht om hun avonturen te vervolgen!

In deze woeste wereld van vogelgriep en andere bedreigingen, is het fijn om af en toe een terugmelding van een levende oude knar te krijgen. Op 14 januari 2024 werd man Slechtvalk Oranje-XF gezien te Serooskerke in Zeeland. XF is van een broedgeval op de HEF in Rotterdam in 2011. Het jong kwam via het parkje bij de HEF terecht in de Vogelklas en werd op 8 juli 2011 weer losgelaten op het dak van het Unilevergebouw. Serooskerke, dus! 12 jaar en 6 maanden na het loslaten en 52 kilometer verderop.

47. Mannetje Slechtvalk biedt zijn vrouw een Spreeuw aan. Alphen aan den Rijn, datum onbekend, NestkastLive.

Dankwoord

Graag bedank ik de volgende personen en instanties voor hun inzet: Albert van der Pluym Dekker, André de Baerdemaker, André Groeneveld, Anja, Anton van Meurs, Bart Pluimers, Ben Vink, Cees Lavooy, Doortje, Ed Langbroek, Edwin Brabander, Els Marijs, Ferry van Stralen, Fons Bongers, Gab de Croock, Garry Bakker, Gert Valk, Guido Aijkens, Hans Donkers, Hans van de Langkruis, Hans van Stijn, Harrie Timmermans, Henno MacDaniel, Jaco Kouwen, Johan Quist, Joost van Wingerden, Karin van den Berg, Kevin de Keijzer, Kjetil van den Berg,

Marco Vriens, Maurice Schot, Merijn Loeve, Monique (Vogelklas), Nel, NestkastLive, Patrick den Ridder, Paul Schrijvershof, Peter van Geneijgen, Rian Willemen, Martin Prins, Rob Haan, Rob Jansson, Ronald in 't Veld, Sander Elzerman, Sharon (de Wulp), Teun Schoemaker, Thea van Gogh, Vogelklas, Willem Hoffer, Winfried van Meerendonk, Wouter Parent, Yvonne van der Maat, de mensen van de "Vogelklas Karel Schot" en de terreineigenaren.

••

◆ Bijlage 1: Aantal broedparen/territoria in het BMP-plot Groote Gat e.o. (plotnr. 0148) in het tijdvak 1982-2023.

SOORT	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	trend	bc				
Dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	inc	2/3			
Fuut	1	2	2	2	3	2	3	2	4	3	3	2	3	3	4	4	4	5	4	5	5	4	5	5	4	5	5	4	5	4	4	5	3	4	5	5	6	6	5	6	5	5	5	+	2/3			
Roerdomp (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	n/inc				
Blauwe reiger	2	7	5	5	4	3	2	3	7	7	10	14	18	26	22	25	24	29	31	37	40	33	41	40	36	31	29	25	26	24	23	11	17	15	16	14	10	-	-	6	-	-	+					
Knobbelzwaan	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr			
Kolgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	5	4	2	5	9	8	13	12	15	17	19	19	20	13	29	28	n/++	15				
Canadese Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	n/onr			
Nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	3	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1	1	-	-	1	1	-	n					
Bergeend	2	4	4	5	4	5	4	4	4	3	3	2	2	3	2	3	2	2	3	1	1	1	2	3	4	3	3	6	4	7	4	5	3	3	3	3	3	2	4	3	4	3	=	7				
Muskuseend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Krakeend	-	-	-	-	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	4	7	7	7	5	3	5	4	7	7	5	4	7	8	6	8	8	9	8	6	10	+	15				
Wintertaling (KW)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc				
Wilde Eend	55	50	45	67	59	54	52	61	74	68	63	62	81	80	71	57	66	85	72	89	70	74	71	66	58	42	43	44	35	43	35	41	32	30	34	40	44	54	45	65	49	42	-	15				
(Soepeend)	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	3	2	1	2	1	-	2	1	4	2	2	6	3	1	2	2	3	3	4	2	3	3	3	3	3	?	15		
Slobeend (KW)	4	6	6	6	6	6	4	8	9	9	8	8	8	10	12	11	11	9	7	8	8	11	9	13	8	7	5	3	5	8	6	5	4	5	10	7	7	3	3	3	2	2	+	3				
Tafeleend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	3	2	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	2	2	5	3	2	1	n	1/3				
Kuilfeend	2	7	3	2	1	2	3	4	3	4	3	3	8	5	6	9	6	8	7	11	6	12	6	13	6	6	3	6	6	5	8	8	5	6	7	10	9	10	8	8	9	6	+	12				
Bruine Kiekendief	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	7			
Havik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	1	n/onr	7/13			
Sperwer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Buizerd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	n	7/13			
Torenvalk (KW)	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	v			
Boomvalk (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Patrijs (KW)	1	-	1	1	1	1	1	2	1	-	-	1	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	v			
Kwartel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc		
Fazant	3	3	3	4	4	4	4	7	7	6	7	8	10	9	7	6	7	6	6	4	5	5	7	6	3	6	3	5	5	5	6	3	3	5	3	4	3	4	4	4	4	6	+	7				
Waterral	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	v		
Waterhoen	3	4	6	6	4	1	7	9	12	7	7	10	10	8	8	7	6	7	7	8	6	6	5	4	5	2	7	4	5	2	3	4	3	2	3	4	3	5	7	8	7	8	7	-	12			
Meerkoet	8	8	9	12	17	9	12	14	18	17	18	11	14	12	14	11	14	13	14	15	16	16	19	22	22	20	17	20	19	13	12	15	13	16	17	15	18	18	19	19	18	18	+	16				
Scholkster	2	4	2	3	4	3	4	4	4	4	3	2	3	3	4	4	3	3	3	2	3	2	4	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	13		
Kluut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc		
Kievit	17	10	14	15	14	12	14	11	13	13	11	11	10	8	13	13	10	9	12	12	12	10	13	14	14	14	22	20	18	18	20	18	14	12	15	12	10	6	11	8	8	8	8	=	12			
Grutto (GE)	1	2	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	v			
Tureluur (GE)	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	v		
Holendui	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	1	1	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	4	4	4	2	n	5			
Houtdуй	22	27	25	26	32	19	19	22	25	27	23	18	17	15	21	15	13	11	15	14	13	12	7	10	8	10	8	9	7	8	6	7	8	7	6	10	11	8	11	10	9	8	-	13				
Turkse Tortel	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	1	1	1	1	(1)	1	(2)	(2)	(2)	(3)	(3)	1	(2)	1	1	(2)	1	1	1	1	1	1	(2)	(1)	-	(2/3)					
Zomertortel (KW)	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	v			
Halsbandparkiet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	n	2/3
Koekoek (KW)	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	2/3			
Steenuil (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc		
Ransuil (KW)	1	1	1	-	1	1	-	1	1	1	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	v		
Gierzwaluw	-																																															

❖ Bijlage 2: Uitkomsten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2024.

Atlasblok	Telgroep	Opp km2	Ruigpoot	Buizerd	Torenvalk	Sperwer	Havik	Slechtvalk	Bruine kiek	Blauwe kiek	Smelleken	Zeearend	Rode wouw	Totaal
37-55	West	3		1	1	1		1						4
37-56	West	11		4										4
37-57	Noord	12		4	3	2	2	1		1	1	1		15
37-58	Noord	7		5										5
43-14	West	19		13	3	2	1		2	3		3		27
43-15	West	25		32	6	3								41
43-16	West	25		11	9						1			21
43-17	Noord	25		21	7									28
43-18	Oost	25		26	7	1	1							35
43-24	West	2		2	1									3
43-25	West	10		4	2				1					7
43-26	Zuid	23		9	1									10
43-27	Oost	25		23	2	1		1						27
43-28	Oost	25		29	11	3	1	2						46
43-37	Oost	7		10	2	1	1					1		15
43-38	Oost	9		11	1		1							13
44-11	Oost	10		9	1	3		1						14
44-21	Oost	12		9	5									14
Hoeksche Waard		275		223	62	17	7	6	3	4	2	5		329
Tiengemeten	West	12		15	5	2	1		2	2	1	2		30
Totaal		287		238	67	19	8	6	5	6	3	7		359

Bijlage 3: Uitkomsten roofvogeltellingen Hoeksche Waard in de winters 1983-2024.

Wintertellingen roofvogels Hoekschewaard

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
Rode wouw		2																2				1																		1		
Zeearend									1			2	1		1		1	2	2			2				1	1	2	2	2	3	3	3	2	4	5	7	6	7	5		
Bruine kiekendief	1	2	1	2	3	4	6	3	4	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2		2	1	2	2	1		2	1	1		4	2	4	1	6	1	3	7	5	3		
Blauwe kiekendief	10	7	15	10	7	12	8	15	6	5	3	11	16	8	10	15	7	11	10	7	10	7	2	5	9	11	8	7	7	4	3	4	3	2	7	3	5	4	3	4		
Havik							1	1		1	1	2	3	1	4	1	4	5	5	7	7	6	4	5	12	9	9	8	5	8	11	11	9	5	9	5	6	8	6	7		
Sperwer	16	5	4	4	6	5	16	14	12	10	11	13	14	13	15	13	16	13	22	21	22	19	21	15	16	12	14	14	15	11	14	12	11	11	18	11	18	16	21	17		
Buizerd	39	35	60	59	53	36	59	97	69	98	169	142	180	236	209	234	218	270	331	281	280	311	207	285	362	258	349	388	331	302	298	321	326	371	272	313	439	219	207	233		
Ruigpootbuizerd		1	1	2	1		1	1	2				1									1					1	1			2											
Torenvalk	32	23	17	47	113	68	85	70	61	67	39	123	43	76	95	82	115	63	112	74	140	77	78	96	74	43	50	92	42	31	80	76	46	120	46	127	91	42	66	62		
Smelleken	2	4	2	1			3	3	5		1	1	2	4		2	1	1	4	6	4	1	1		2	1	1	2	6	1		1	1	1	2		1		1	2		
Slechtvalk		1	1	1	2	1	2	2	3	2	3	2	2	3	2	4	1	3	5	8	7	11	4	4	6	4	11	8	8	7	9	8	11	8	9	9	12	9	5	6		
Grote valk spec.																																										
Hybride zwarte wouw x oostelijke zwarte wouw																																									1	
Totaal	100	80	101	126	185	126	181	206	163	185	229	299	265	342	338	353	364	371	493	404	473	436	319	412	482	339	446	524	417	366	424	438	414	521	373	473	582	312	322	329		

Wintertellingen roofvogels Tiengemeten

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Rode wouw																			1																						
Zeearend																			1							1				1	2	2	2	1	2	1	3			2	
Bruine kiekendief							2		2			1				2	1	7	5	1	3	5	1	2	2		2	3	2	4	1	7	2	4	5	9	5	7	10	2	
Blauwe kiekendief							7		5			4		5			2			3	1	2			5	1	2		2	4		2	1	3	2	2	1	4	1	2	
Havik																									1		1	1	2	2		1		1	3	1	2	3		1	
Sperwer							1					2																		1		2	1	2	2		2	5	2	2	
Buizerd							5		10			9		9	5	13	7	7	10	11	11	10	7	5	5	10	16	8	14	12	7	7	10	9	15	13	20	11	4	15	
Ruigpootbuizerd																											1	1													
Torenvalk							5		15			2		3	2	3	5	2	2	5	1	7	14	3	3		5	6	8	4	2	3	8	5	3	7	7	2	3	5	
Smelleken									1													1														2	1			1	1
Slechtvalk									1								1					1		1	1	2	2	1	3	1					1		1	1	1		
Totaal							20		34			18		17	7	18	16	16	18	21	17	25	22	11	17	14	29	20	31	28	11	24	24	26	34	35	39	36	22	30	